

UNIVERSITY OF GOTHENBURG
DEPARTMENT OF LANGUAGES AND LITERATURES
P.O.B. 200 • SE 405 30 GOTHENBURG

We offer [net-based courses](#) in Somali
free of charge for citizens of the EU and EEA

BEGINNER'S SOMALI PART 4

*Assembled, adapted and tone-marked by
Morgan Nilsson*

Updated
26 March 2024

This is work in progress. Read it critically!

Feel free to contact me with comments.

morgan.nilsson@gu.se

Preface

The majority of texts in this reader have been collected from different Somali schoolbooks published between 2001 and 2011 in Mogadishu and Hargeysa. Where necessary, some of the texts have been slightly adapted (orthographically standardised, grammatically or factually corrected, lexically or syntactically simplified etc.), ~~and most of the texts have been tone marked.~~

The dialogues were originally published in a textbook called *Beginning in Somali*, written before the introduction of Somali as the official language of Somalia. Since no official orthography had then been agreed upon, the textbook was written in a unique phonetic script. Therefore, with the kind encouragement of Richard D. Molitor, one of the original authors, the dialogues have been transcribed in today's standard Somali orthography.

[Mp3 files with recordings of some of the texts can be found here.](#)

Some of the original publications can be retrieved from [Archivio Somalia:](#)

J.J. Pia, P.D. Black & M.I. Samater. 1966. [*Beginning in Somali*](#). Syracuse University, NY.

J.J. Pia & R.D. Molitor. 1969. [*Reading in Somali: An Elementary Cultural Reader. Volume I: Reader*](#). Syracuse University, NY.

J.J. Pia & R.D. Molitor. 1969. [*Reading in Somali: An Elementary Cultural Reader. Volume II: Pony and Glossary*](#). Syracuse University, NY.

Abbreviations

Förkortningar

Ar.	(borrowing from) Arabic	(lånord från) arabiskan
BSG	Beginner's Somali Grammar	
BSR	Beginner's Somali Reader	Beginner's Somali Reader
En.	(borrowing from) English	(lånord från) engelskan
Hi.	(borrowing from) Hindi	(lånord från) hindi
It.	(borrowing from) Italian	(lånord från) italienskan
^N	more common in the north	vanligare i norr
N		någon / något
Pe.	(borrowing from) Persian	(lånord från) persiskan
^S	more common in the south	vanligare i söder
S	someone / something	
SNG		Somalisk nybörjargrammatik
Sw.	(borrowing from) Swahili	(lånord från) swahili

(CESM means that the exercise is from *Lehrbuch des Somali* by Christine El-Solami-Mewis, printed in Leipzig, DDR, 1987)

Contents

Preface	1
Contents	3
Cutubka 1aad	6
Dayaxii iyo balligii	6
Wadahadallada 78–79	11
Cutubka 2aad	14
Dadkii hore	20
Wadahadallada 80–81	24
Cutubka 3aad	26
Toddoba nin	33
Wadahadallada 82–83	38
Cutubka 4aad	40
Ganacsigii ka dhexeeyey dadkii hore.....	47
Wadahadallada 84–85	51
Cutubka 5aad	54
Akhbaarta dahsoon.....	59
Wadahadallada 86–87	62
Cutubka 6aad	65
Baranbaro.....	74
Wadahadallada 88–89	80
Cutubka 7aad	83
Aqalka	91
Wadahadallada 90–91	96

Cutubka 8aad	99
Hadal aan erayo lahayn.....	106
Wadahadallada 92–93.....	111
Cutubka 9aad	114
Tukihii oommanaa	117
Dawaco iyo dafo	121
Wadahadallada 94–95.....	124
Cutubka 10aad	126
Iskaander	133
Wadahadallada 96–97.....	137
Cutubka 11aad	140
Cabdi Beenlow (3.8.1 > 4.11).....	143
Cabdi Beenaale.....	146
Wadahadallada 98 iyo Qoraalka A1.....	149
Cutubka 12aad	151
Cigaal Shiidaad iyo colkii (So3.xx > 4.13).....	155
Wadahadallada 99–100 iyo Qoraalka A2.....	159
Cutubka 13aad	162
Sidii ay Raxmo u badbaadisey geedihii.....	176
Qoraalka A3 iyo Wadahadalka B1.....	182
Cutubka 14aad	184
Gaari	198
Qoraalka A4 iyo Wadahadallada B2 + CA1	201
Cutubka 15aad	203
Geeddi iyo ridiisii.....	210
Qoraalka A5 iyo Wadahadallada B3 + CA2	214

Cutubka 16aad	216
Warmooge iyo muraayaddii indhaha	224
Qoraalka A6 iyo Wadahadallada B4 + CA3	229
Cutubka 17aad	231
Yaxaaska	242
Qoraalka A7 iyo Wadahadallada B5 + CA4	246
Cutubka 18aad	248
Maxaa uu yaxaasku ugu dhex nool yahay biyaha?	253
Qoraalka A8 iyo Wadahadallada B6 + CA5	258

Cutubka 1aad

1.1 Dayaxii iyo balligii

Inta aadan akhrin ka hor:

Fiiri sawirrada. Maxaa aad u malaynaysaa in ay sheekadu ku saabsan tahay?

Hadda akhri sheekada, fiirina haddii fikraddaadu ay sax ahayd.

dayax -a *måne* | moon
balli -ga *damm* | pond
inta ... aan ... ka hor *before* |
innan

sax -a *a correct thing*

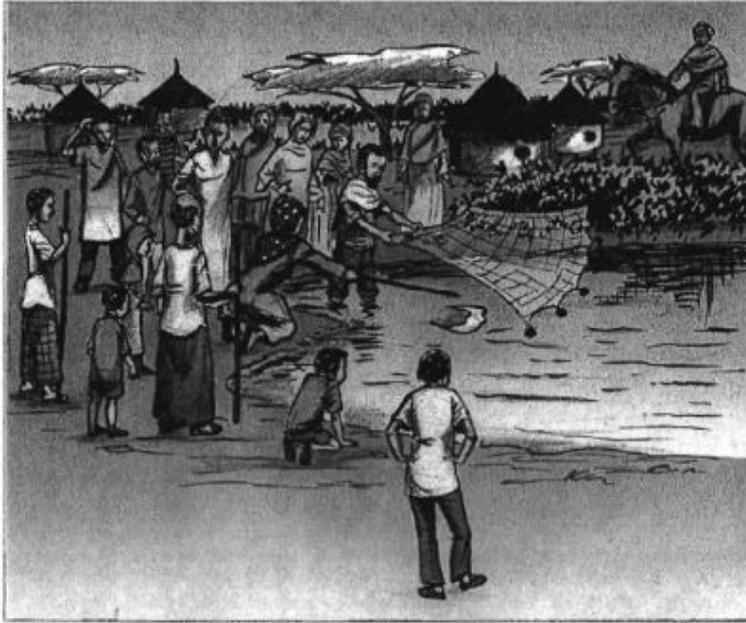
Maalin maalmaha ka mid ah ayaa nin socdaal ah oo faras fuushani safar u baxay. Galab ayuu yimid meel tuulo ah.

Duleedka tuulada waxa ku yaallay balli, waxaana ku wareegsanaa dad aad u badan.

Dadka tuuladu waxa ay gacmaha ku haysteen xaaqimmo, shabaqyo iyo ulo. Waxa ayna ku dhawaanayeen balliga. Waxa ay lahaayeen "Na caawi!" Waxa ayna isku dayayeen in ay wax kala soo baxaan.

socdaal -ka *traveller* | *resenär*
fuushan *mounted, sitting on sth* |
uppklättrad, som sitter på ngt
galab -ta *afternoon* | *eftermiddag*
tuulo -da *village* | *by*
duleed -ka *outside, outskirt* |
utsida, utkant
ku wareegsan *ADJ. surrounds* |
finns runt om, omger

xaaqin -ka *broom* | *sopkvaast*
shabaq -a *net* | *nät*
dhowaadaa, dhowaataa *närmar*
sig
lahaayeen *they said* | *de sade*
isku dayaa *försöker*

"Maxaa dhacay?" ayaa uu weydiiyey ninkii socotada ahaa.

"Dayaxii! Waxaa uu ku dhacay balliga waanan ka soo saari kari weyney," waxa ku jawaabay dadkii masaakiinta ahaa ee tuulada degganaa.

"Maxaa!" ayaa uu yiri ninkii socotada ahaa. "Fiiri cirka. Waa kaa dayaxii. Weli halkiisii buu joogaa."

kalá baxaa *come out with something from somewhere = take out something from somewhere*

dhacaa *happen, fall*
socoto -da (coll.) *travellers, | resenärer*

dayax -a *moon*

waanan < **waa + aan + na** *and I / and we | och jag / och vi*

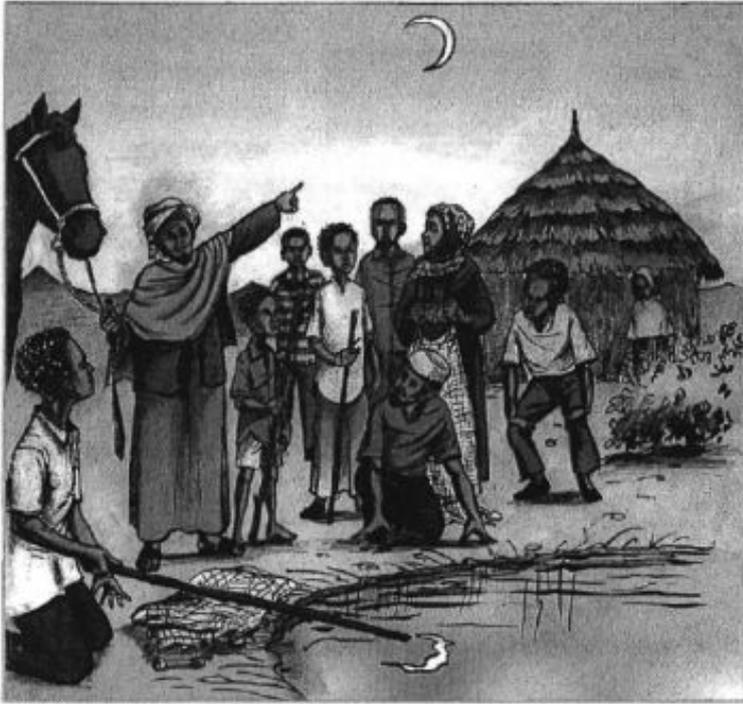
ka soo saaraa *takes up from | tar upp ur*

miskiin -ka, AR PL masaakiin -ta *poor | fattig*

cir -ka *sky | himmel, sky*

kaa = kaas *that*

weli *still*

Dadkii tuuladu ma ay dhegeysan ninkii waxa uu u sheegay. Waxa ay ku yiraahdeen, "Iska tag oo jidkaaga mar."

maraa *passerar, går förbi*
jidkaaga mar *res din väg*

Ka jawaab su'aalahan.

su'aalahan = *weydiimahan*

1. Maxaa ay dadku isku dayeen in ay sameeyaan?

2. Maxaa ay ugu maleeyeen in dayaxu ku jiro balliga?

3. Kee caqli badan ayaad u malaynaysaa - ninka safarka ahaa ama dadkii tuulada? Sheeg sababta.

caqli -ga *wisdom | kloket, förstånd*
caqli badan *wise | klok*

Astaamaha hadalka.

astaanta hadalka *speech mark, citation mark | anföringstecken, citationstecken*

Fiiri weerahan ka yimid sheekada.

"Maxaa dhacay?" ninkii ayaa su'aalay iyaga.

"Dayaxii waxa uu ku dhacay balliga waanan ka saari kari weyney," waxaa yiri dadkii tuulada.

Waxa aan isticmaalnaa astaamaha hadalka sida hakadyada in ay na tusaan erayada ay dadku yiraahdeen.

hakad -ka comma | kommatecken

Geli astaamaha hadalka weerahan.

1. Xaggee ka timid? waxa weydiyey dadkii tuulada.

2. Waxa aan ka imid meel fog waxa ku jawaabey ninkii dalmaraha ahaa.

dalmar -ka (dalmare -ha)
traveller, explorer | resenär,
upptäcksresande

3. Fadlan na caawi si aan u badbaadinno bisha waxaa ku yiri carruurtii mid ka mid ah.

fadlan (interj.) (Ar.) please | var
snäll och
badbaadiyaa räddar, skyddar

4. Bishu kuma jirto balliga waxa yiri dalmarihii.

5. Aaway iyadu? waxa su'aalay nimankii mid ka mid ah.

aaway? *where is? | var är?*

6. Waxa ay ku taal cirka waxa ku jawaabay dalmarihii.

Qor sheeko.

Ka soo qaad in aad tahay dalmarihii sheekada.

ka soo qaadaa *imagines | föreställer sig*

* Maxaa tahay?

Ma waxa aad tahay farriin-wade, ganacsade, tuug ...?

farriin-wade -ha *budbärare*
ganacsade -ha *businessman | affärsman*

* Xaggee baad ka timid?

* Maxaa aad uga tagtay meeshaas?

Qoyskaagii maxaa ku dhacay?

Ma samaysay wax xun?

* Sidee baad ku safraysaa?

safraa, safartaa *travels | reser*

faras, lug ...

* Xaggee baad u socotaa?

Sheeg sheekadaada iyo sida aad ku timid tuulada.

Af-Soomaali, Fasalka 4aad, Hargeysa & Muqdisho 2001: 1–6

1.2 Wadahadallada 78–79

78.0

- Xasan, dukaanka Jaamac xagguu yahay ma taqaan?
- Haa, dukaanka Jirde Muuse ee shookiga agtiisa ah ayuu ka soo hor jeedaa.
- Waad mahadsan tahay.

shooki -ga *police station* |
polisstation
ka soo hor jeedaa *is situated*
opposite to | *ligger mittemot*

78.1

- Cali, ma waxaad doonaysaa in aad tagto Hargeysa maanta?
- Maya. Waxaan doonayaa in aan berri Burco tago.
- Oo berri waa ayaanma? Ma Sabti baa mise waa Axad?
- Waa Salaasa. Shaley Axaddii waxaan ka imid Ceerigaabo.
- Ceerigaabo Hargeysa ma waqooyi bay ka xigtaa?
- Haa.
- Waxaan doonayaa in aan dukaanka Jaamac tago immika, ee xagguu yahay ma taqaan?
- Haa, dukaanka Jirde Muuse ee shookiga agtiisa ah ayuu ka soo hor jeedaa.
- Waad mahadsan tahay. Adigu in aad halkaa tagto ma doonaysaa?
- Haa, oo horta Jirde Muuse ma walaalkaa baa?
- Maya, waa saaxiibkay.
- Oo ma magaaladan ayuu ku nool yahay?

- Haa.
- Daartiisu waa xaggee?
- Daarta dheer ee shookiga agtiisa ah ayay ka soo hor jeedaa.

78.2

- Xasno, xagguu shookigu yahay ma taqaan?
- Haa, shookigu daarta cad buu ka soo hor jeedaa.
- Ma shookigaad tagaysaa?
- Maya. Waxaan tagayaa daar agtiisa ah.
- Ma daarta aabbahaa baa?
- Haa.

79.0

- Iskuulku waa xaggee?
- Iskuulku sariibadda weyn buu bari ka xigaa.
- Sariibadduna xaggay ka xigtaa shookiga?
- Way ka dambaysaa.

sariibad -da *cattle market |*
boskapsmarknad

79.1

- Waryaa, Nuur! Ma iskuulkii baad tagaysaa?
- Maya. Immikaan ka imid.
- Waa xaggee iskuulku?
- Sariibadda weyn buu beri ka xigaa.
- Sariibadduna xaggay ka xigtaa shookiga?
- Way ka dambaysaa.
- Immika ma sariibaddaad tagaysaa?
- Haa.
- Anigu waxaan doonayaa in aan aqalkii Jaamac Yuunis tago ee ii tilmaan.
- Aqalka Jaamac daarahaa cadcad buu ka dambeeyaa.
- Ma daarahaa cadcad ee waaweyn?
- Haa.

- Mahadsanid.
- Adaa mudan.
- Nabadgelyo.
- Nabadiino.

79.2

- Dhakhtarku xagguu yahay ma taqaan?
- Haa. Aqalkaasuu ka dambeeyaa.
- Aqalkee?
- Aqalka cad ee dukaanka weyn agtiisa ah.
- Mahadsanid. Adigu ma doonaysaa in aad dhakhtarka tagto.
- Haa. Horta waa immisadii?
- Waa saddexdii iyo badhkii.
- Waxaan doonayaa iskuulkayaga in aan tago afarta oo shan la’.
- Oo waa xaggee iskuulku?
- Waa hudheelka walaalkay agtiisa.
- Ma immikaad tagaysaa iskuulka?
- Maya. Immika dhakhtarkaan tagayaa.
Afarta iyo badhkana iskuulkaan tagayaa.

dhakhtár -ka *doctor; health center, clinic | läkare; vårdcentral, klinik*

Beginning in Somali (1966: 236–245)

1. Naxwe

The subjunctive

Present tense ends in

-o instead of **-aa**,

-áan instead of **-aan**.

Past tense ends in

-(i)n.

The main usages of the subjunctive are:

In subordinate clauses if there is a subject word inside the subclause.

Waxaan rabaa in aan tago. *I want to go.*

In negated clauses.

Ma rabo. *I don't want it.*

Ma rabin. *I didn't want it.*

In optative clauses.

Aan eego. *Let me see.*

1. Layliyo

1. Tone-marked texts

LISTEN AT <https://canvas.gu.se/courses/26872/modules/items/822131>

1. Translations

Dayaxii iyo balligii

Månen och dammen

Inta aadan akhrin ka hor:

Innan du läser:

Fiiri sawirrada.

Titta på bilderna

Maxaa aad u malaynaysaa in ay sheekadu ku saabsan tahay?

Vad tror du att berättelsen handlar om?

Hadda akhri sheekada, fiirina haddii fikraddaadu ay sax ahayd.

Läs berättelsen nu, och se om du din tanke var rätt.

Maalin maalmaha ka mid ah ayaa nin socdaal ah oo faras fuushani safar u baxay.

Det var en dag då en man som färdades på en häst gav sig ut på en resa.

Beri beryaha ka mid ah ayaa nin socoto ihi safar u baxay.

Det var en gång en vandringsman som gav sig ut på en resa.

Maalin maalmaha ka mid ah ... / Beri beryaha ka mid ah ... are typical phrases used to start a traditional story.

Galab ayuu yimid tuulo.

På eftermiddagen kom han till en by.

Duleedka tuulada waxa ku yaallay balli, waxaana ku wareegsanaa dad aad u badan.

Vid utkanten av orten låg det en damm, och den omgavs av många männskor.

Dadka tuuladu waxa ay gacmaha ku haysteen xaaqimo, shabaqyo iyo ulo.

Folket i byn hade kvastar, nät och käppar i händerna.

Waxa ayna ku dhowaanayeen balliga.

De närmade sig dammen.

Waxa ay lahaayeen "Na caawi!"

De sa "Hjälp oss!"

Waxa ayna isku dayayeen in ay wax kala soo baxaan.

Och de försökte att ta upp något.

"Maxaa dhacay?" ayaa uu weydiyey ninkii socotada ahaa.

"Vad har hänt?" frågade den resande mannen.

"Dayaxii! Waxaa uu ku dhacay balliga waanan ka soo saari kari weyney."

Waxa ku jawaabay dadkii masaakiinta ahaa ee tuulada degganaa.

"Maxaa!" ayaa uu yiri ninkii socotada ahaa.

"Fiiri cirka. Waa kaa dayaxii. Weli halkiisii buu joogaa."

Dadkii tuuladu ma ay dhegeysan ninkii waxa uu u sheegay.

Waxa ay ku yiraahdeen, "Iska tag oo jidkaaga mar."

Ka jawaab su'aalahan.

1. Maxaa ay dadku isku dayeen in ay sameeyaan?
2. Maxaa ay ugu maleeyeen in dayaxu ku jiro balliga?
3. Kee caqli badan ayaad u malaynaysaa - ninka safarka ahaa ama dadkii tuulada? Sheeg sababta.

Astaamaha hadalka.

Fiiri weerooyinkan ka yimid sheekada.

"Maxaa dhacay?" ninkii ayaa su'aalay iyaga.

"Dayaxii waxa uu ku dhacay balliga waanan ka saari kari weyney," waxaa yiri dadkii tuulada.

Waxa aan isticmaalnaa astaamaha hadalka sida hakadyada in ay na tusaan erayada ay dadku yiraahdeen.

Geli astaamaha hadalka weerooyinkan.

1. Xaggee ka timid? waxa weydiiyey dadkii tuulada.
2. Waxa aan ka imid meel fog waxa ku jawaabey ninkii dalmaraha ahaa.
3. Fadlan na caawi si aan u badbaadinno bisha waxaa ku yiri carruurtii mid ka mid ah.
4. Bishu kuma jirto balliga waxa yiri dalmarihii.
5. Aaway iyadu? waxa su'aalay nimankii mid ka mid ah.
6. Waxa ay ku taal cirka waxa ku jawaabay dalmarihii.

Qor sheeko.

Ka soo qaad in aad tahay dalmarihii sheekada.

* Maxaa tahay?

Ma waxa aad tahay farriin-wade, ganacsade, tuug ...?

* Xaggee baad ka timid?

* Maxaa aad uga tagtay meeshaas?

Qoyskaagii maxaa ku dhacay?

Ma samaysay wax xun?

* Sidee baad ku safraysaa?

faras, lug ...

* Xaggee baad u socotaa?

Sheeg sheekadaada iyo sida aad ku timid tuulada.

Berätta din berättelse och hur du kom till byn.

Wadahadallo

78.0

– Xasan, dukaanka Jaamac xagguu yahay ma taqaan?

Hassan, vet du var Jamacs butik ligger?

– Haa, dukaanka Jirde Muuse ee shookiga agtiisa ah ayuu ka soo hor jeedaa.

Ja, den ligger mittemot Jirde Muses butik som är i närheten av polisstationen.

– Waad mahadsan tahay.

Tack ska du ha.

78.1

– Cali, ma waxaad doonaysaa in aad tagto Hargeysa maanta?

Ali, tänker du åka till Hargeysa idag?

– Maya. Waxaan doonayaa in aan berri Burco tago.

Nej, jag tänker åka till Burao imorgon.

– Oo berri waa ayaanma? Ma Axad baa mise waa Isniin?

Och vilken dag är det imorgon? Är det söndag eller måndag?

– Waa Salaasa. Shaley Axaddii waxaan ka imid Ceerigaabo.

Det är tisdag. I går på söndagen kom jag från Erigabo.

– Ceerigaabo Hargeysa ma waqooyi bay ka xigtaa?

Ligger Erigabo norr om Hargeysa?

– Haa.

Ja.

– Waxaan doonayaa in aan dukaanka Jaamac tago immika, ee xagguu yahay ma taqaan?

Jag tänker gå till Jamacs butik nu, så vet du var den ligger?

– Haa, dukaanka Jirde Muuse ee shookiga agtiisa ah ayuu ka soo hor jeedaa.

Ja, den ligger mittemot Jirde Muses butik som är i närheten av polisstationen.

– Waad mahadsan tahay. Adigu in aad halkaa tagto ma doonaysaa?

Tack ska du ha. Tänker du gå dit?

– Haa, oo horta Jirde Muuse ma walaalkaa baa?

Ja, och förresten, är Jirde Muse din bror?

– Maya, waa saaxiibkay.

Nej det är min kompis.

– Oo ma magaaladan ayuu ku nool yahay?

Och bor han i den här staden?

– Haa.

Ja

– Daartiisu waa xaggee?

Var ligger hans hus?

– Daarta dheer ee shookiga agtiisa ah ayay ka soo hor jeedaa.

Det ligger mittemot den höga byggnaden i närheten av polisstationen.

78.2

– Xasno, xagguu shookigu yahay ma taqaan?

Hasna, vet du var polisstationen ligger?

– Haa, shookigu daarta cad buu ka soo hor jeedaa.

- Ja, polisstationen ligger mittemot det vita huset.
- Ma shookigaad tagaysaa?
Ska du gå till polisstationen?
 - Maya. Waxaan tagayaa daar agtiisa ah.
Nej, jag ska gå till ett hus som ligger där i närheten.
 - Ma daarta aabbahaa baa?
Är det din fars hus?
 - Haa.
Ja

79.0

- Iskuulku waa xaggee?
Var ligger skolan?
- Iskuulku sariibadda weyn buu bari ka xigaa.
Skolan ligger öster om den stora boskapsmarknaden.
- Sariibadduna xaggay ka xigtaa shookiga?
Var ligger boskapsmarknaden i relation till polisstationen?
- Way ka dambaysaa.
Den ligger efter den / längre bort.

79.1

- Waryaa, Nuur! Ma iskuulkii baad tagaysaa?
Hördu, Nur! Ska du gå till skolan?
- Maya. Immikaan ka imid.
Nej, jag kom därifrån nu.
- Waa xaggee iskuulku?
Var ligger skolan?
- Sariibadda weyn buu beri ka xigaa.
Den ligger öster om stora boskapsmarknaden.
- Sariibadduna xaggay ka xigtaa shookiga?
Och var ligger boskapsmarknaden i relation till polisstationen?
- Way ka dambaysaa.
Den ligger efter den / längre bort.
- Immika ma sariibaddaad tagaysaa?
Ska du gå till boskapsmarknaden nu?
- Haa.
Ja
- Anigu waxaan doonayaa in aan aqalkii Jaamac Yuunis tago ee ii tilmaan.
Jag tänker gå till Jamac Yunis hus, så (kan du) visa det för mig.
- Aqalka Jaamac daarahaa cadcad buu ka dambeeyaa.
Jamacs hus ligger efter / bortanför de där stora vita husen.
- Ma daarahaa cadcad ee waaweyn?
(Menar du) De där stora vita husen?
- Haa.
Ja.
- Mahadsanid.
Tack.
- Adaa mudan.
Ingen orsak.
- Nabadgelyo.
Hej då.
- Nabadiino.

Hej då.

79.2

- Dhakhtarku xagguu yahay ma taqaan?
Vet du var läkarmottagningen ligger?
- Haa. Aqalkaasuu ka dambeeyaa.
Ja. Den ligger efter / bortanför det där huset.
- Aqalkee?
Vilket hus?
- Aqalka cad ee dukaanka weyn agtiisa ah.
Det vita huset som ligger i närheten av den stora butiken.
- Mahadsanid. Adigu ma doonaysaa in aad dhakhtarka tagto.
Tack. Tänker du gå till läkarmottagningen?
- Haa. Horta waa immisadii?
Ja. Förresten, hur mycket är klockan?
- Waa saddexdii iyo badhkii.
Den är halv fyra.
- Waxaan doonayaa iskuulkayaga in aan tago afarta oo shan la'.
Jag tänker gå till vår skola klockan fem i fyra.
- Oo waa xaggee iskuulku?
Och var ligger skolan?
- Waa hudheelka walaalkay agtiisa.
Den ligger i närheten av min brors hotell.
- Ma immikaad tagaysaa iskuulka?
Ska du gå till skolan nu?
- Maya. Immika dhakhtarkaan tagayaa. Afarta iyo badhkana iskuulkaan tagayaa.
Nej. Nu ska jag gå till vårdcentralen. Och halv fem ska jag gå till skolan.
Dhakhtarkaan < dhakhtarka baa aan
Iskuulkaan < iskuulka baa aan

1. Solutions

Cutubka 2aad

2.1 Dadkii hore

Sidii ay dadkii hore u heleen dabka

Markii hore dadku ma ay aqoon sida dabka loo sameeyo. Cuntadooda oo dhan qaydhiinka ayaa ay ku cuni jireen. Waa dambe ayaa ay dabka heleen.

cayriin / qayriin / qaydhiin -ka
sth unripe, raw | ngt omoget, rått
waa -ga *time | tid*
dambe *later | senare*

Waxa laga yaabaa in ay dabka ka heleen geed uu danab gubay oo ololaya.

laga yaabaa *it is possible, probable | det är möjligt, troligt*
danab -ka *blixt | lightning*
gubaa *sätter eld på | puts on fire*

Waxa laga yaabaa in qarax dhulka ka dhacay uu gubay dhirtii u dhoweyd.

qarax -a *explosion*

Waxa laga yaabaa in ay dabka ka heleen laba geed oo si aan ku talagal ahayn isu xoqay.

isu (is+u) *against each other | mot varandra*
xoqaa *rubs | gnider*
ku talagal yahay *är planerat (för)*
si aan ku talagal ahayn *på ett sätt som inte var planerat, av en slump*

Sidee bay reer-miyigu dabka u samaystaan hadda? Maxaa la yiraahdaa marka laba ulood la isku xoqo si dab looga dhaliyo?

dhaliyaa produces | skapar, åstadkommer

Waxa ay dadkii hore dabka u adeegsan jireen

Ma sheegi kartaa waxa ay dadkii hore dabka u adeegsan jireen?

Markii hore waxa ay dabka u adeegsan jireen kulaalid iyo iftiinsi.

kulaalaa warms oneself | värmer sig

Ka dib waxa ay ogaadeen in dugaaggu ka baqaan dabka. Berigii dambe ayaa ay heleen xayawaanno kayn ku dhex gubtay.

dugaag -ga = bahal -ka wild animal(s) | vilda djur

Waxa ay ogaadeen in hilibka xayawaanku uu ku macaan yahay dubista.

ku *by, through | av, genom*
macaán *tasty | god, välsmakande*
dubís -ta *baking, grilling | stekning, grillning*

Markaa ka dib waxa ay dadkii hore bilaabeen in ay hilibka ku soshaan dabka dushiisa.

solaa, soshaa *grills | grillar*
soshaa, solataa *grills for oneself | grill åt sig själv*

Bilowgii dhaqashada xoolaha

dhaqdaa, dhaqataa *breeds | föder upp*

Xoolo ma ku dhaqataan gurigiinna?

Xoolahee baa aad dhaqataan? Maxaa aad u dhaqataan? Xoolaha ay dadku dhaqdaan waxa la yiraahdaa dab-joog ama xoolo.

maxaa + u *why | varför*
dab-joog -ta *tamdjur*

Berigii hore xayawaannada oo dhammi waxa ay ahaayeen duur-joog.

duur-joog -ta *vilda djur*

Dadkii hore waxa ay ogaadeen in xayawaannada qaarkood la rabbayn karo.

rabbeyaa *tames | tämjer*

Qiyaastii xayawaankii ugu horreeyey ee ay dadku rabbaystaan waxa uu ahaa eyga. Dadkii hore waxa ay eyga u adeegsan jireen ugaarsiga iyo in uu ka celiyo dugaagga. Ka dib waxa ay rabbaysteen lo'da, idaha, riyaha, geela iyo dameeraha.

qiyaas -ta *estimation | uppskattning*
rabbaystaa *tämjer åt sig själv*

ugaarsi -ga *jakt*
ka celiyaa *håller borta*

Maxaa ay dadkii hore u rabbaysan jireen lo'da, eyda, idaha, riyaha, geela iyo dameeraha?

Ku guuri shaxdan buuggaaga shaqada oo buuxi.

Xayawaannadii ay cuni jireen dadkii hore

Xayawaannadii ilaalin jirey dadkii hore

Xayawaannadii ay wax ku raran jireen dadkii hore

Sidii uu dadkii hore beerashada u bilaabay

Dadkii hore waxa uu ahaa reer-guuraa intii uu bartay dhaqashada xoolaha. Xoolahooda ayaa ay hadba meel ula guuri jireen.

intii *since | sedan*

hadba *again and again | hela tiden*

Ka dib qaar ka mid ah ayaa arkay geed haruur ah oo miro bixiyey oo aan cidina beerin.

Qaar ka mid ah ayaa ogaaday in ay dalag beeri karaan haddii ay abuurka meelahaas ku daadiyaan.

abuur -ka *MASS frön, säd*
daadiyaa *strör ut, sprider ut*

Waxa kale oo ay barten sida loo beero khudradda dhulka hoostiisa ka baxda sida moxogga.

ka baxaa *grows | växer, gror*
sida *like (e.g.) | som (t.ex.)*

Arrintaasi waxa ay beddeshay hab-nololeedkii dadkii hore. Halkii ay ka guurguurayeen meel bay degeen.

halkii *instead of | i stället för att*
degaa *settles | bosätter sig, slår sig ner*

Waxa ay doorteen dhul carro-san ah oo roob badan hela. Ka dibna kuwii kale ayaa la soo degay.

Sidaas ayaa ay ku bilaabantay degista dhulku.

degis -ta *habitation | beboelse, bosättning*

Beeraleydii hore xoolahooda waa ay dhaqan jireen

2.2 Wadahadallada 80-81

80.0

- Maxaad doonaysaa?
- Shaadhadh ma haysaa?
- Haa, waan hayaa.
- Midkii waa immisa?
- Waa shan shilin.

80.1

- Waryaa, Jaamac, xaggee tagaysaa maanta?
- Waxaan doonayaa in aan tago dukaankii Warsame.
- Maxaad ka doonaysaa?
- Shaadhadh baan doonayaa.
- Oo waa xaggee dukaankiisu?
- Dhakhtarkuu ka soo hor jeedaa.
- Ma dhakhtarka weyn mise ka yar?
- Ka yar.
- Anna suuman baan doonayaa ee ina mari.
- Ina mari.

anna < **aniguna** and I | och jag
ina mari let's go (lead us) | då går
vi (led oss)

80.2

- Maxaad doonaysaa?
- Waxaan doonayaa laba shaadh. Midkii waa immisa?
- Waa shan shilin iyo badh keliya. Adigu maxaad doonaysaa?
- Suuman ma haysaa?
- Haa, waan hayaa.
- Labadii suun waa immisa?
- Labadii suun waa lix iyo konton shilin.

badh -ka / bar -ka half | hälft, halv
keliya only, just | bara

80.3

- Immika xaggeed tagaysaa?
- Waxaan doonayaa in aan tago suuqii.
- Anigu aqalkaygii baan tagayaa.
- Nabadgelyo.
- Nabadiino.

81.0

- Kabo wanaagsan ma haysaa?
- Haa, waa kuwan.
- Waa immisa?
- Waa soddon shilin.

81.1

- Waryaa, Muuse. Maanta magaaladii baan tagayaa ee adigu maxaad qabanaysaa?
- Anna waxaan doonayaa in aan magaaladii tago.
- Magaaladeed tagaysaa?
- Waxaan tagayaa Hargeysa.
- Maxaad ka doonaysaa?
- Waxaan doonayaa kabo.
- Anna shaadhadh baan doonayaa oo waxaan tagayaa Hargeysa.
- Xaggay tahay ma taqaan?
- Haa, waxay inaga xigtaa bari.
- Intee loo socdaa?
- Waxaa loo socdaa saddex maalmood iyo laba habeen.
- Immika waa immisadii?
- Waa labadii.

81.2

- Kabo wanaagsan ma haysaa?`
- Haa, kabo wanaagsan iyo shaadhadh wanaagsan baan hayaa. Waa kuwan.
- Waa immisa labada kabood?
- Waa afar iyo soddon shilin.
- Kuwaasina waa immisa?
- Waa shan iyo konton shilin.
- Kuwaa afar iyo soddonka shilin ah ii keen.
Oo shaadhkaasi waa immisa?
- Waa toban shilin.
- Isaga ii keen.

81.3

- Maxaad sheegtay?
- Nabad ee adigu iska warran.
- Waa nabad. Kabo wanaagsan ma haysaa?
- Haa, waa kuwan.
- Immisa weeye?
- Waa toddoba iyo labaatan shilin.
- Shaadhadhna ma haysaa?
- Maya, ma hayo.

Beginning in Somali (1966: 246–254)

2. Naxwe

Subject pronouns in subclauses

The absolutely most common practice is to use the short subject pronoun - if the subject is found in the relative clause.

There can never be a short subject pronoun - if the subject of the relative clause is the head noun preceding the subclause.

Occasionally, there are clauses without the short subject pronoun, even though there is a subject noun in the subclause, but this is an exceptional construction, and it must be very clear from the context who/what is the subject.

2. Layliyo

Grammar question 1

What is the role of the word 'ay' in the following phrases? What difference does it make if 'ay' is present or absent?

Xayawaannadii ay cuni jireen dadkii hore
Xayawaannadii ilaalin jirey dadkii hore
Xayawaannadii ay wax ku raran jireen dadkii hore

2. Tone-marked texts

LISTEN AT <https://canvas.gu.se/courses/26872/modules/items/822132>

2. Translations

Dadkii hore

Människorna förr / Förfäderna

Sidii ay dadkii hore **u** heleen dabka.

Sättet / **Hur** förfäderna upptäckte elden.

Markii hore dadku ma ay aqoon sida dabka loo sameeyo.

Tidigare visste inte människorna hur man gör eld.

Cuntadooda oo dhan **qaydhiinka** ayaa ay **ku** cuni jireen.

De åt all sin mat rå (**i rå form**).

Waa dambe ayaa ay dabka heleen.

Senare upptäckte de elden.

Waxa laga yaabaa in ay dabka **ka** heleen **geed** uu danab **gubay** oo **ololaya**.

Det är möjligt att de fick elden **från ett träd** som blixten **satt eld på** och som **stod i lågor**.

Waxa laga yaabaa in qarax dhulka ka dhacay uu gubay dhirtii u dhoweyd.

Det är möjligt att en explosion som inträffade ur marken satte eld på växter i närheten.

Syftar nog på ett vulkanutbrott

Waxa laga yaabaa in ay dabka **ka** heleen **laba geed** oo **si aan ku talagal ahayn** isu xoqay.

Det är möjligt att de fick elden **från två träd** som av en slump (**på ett sätt som inte var planerat**) gnedes mot varandra.

Sidee bay reer-miyigu dabka u samaystaan hadda?

På vilket sätt gör nomaderna upp eld nu?

Observera att 'samay-st-aa' är ett autobenefaktivt verb.

Maxaa la yiraahdaa marka laba ulood la isku xoqo si dab looga dhaliyo?

Vad kallar man det när man gnider två pinnar mot varandra för att åstadkomma eld (ge upphov till eld)?

Waxa ay dadkii hore dabka **u** adeegsan jireen

Sakerna / Vad förfäderna brukade använda elden **till**.

Ma sheegi kartaa **waxa** ay dadkii hore dabka u adeegsan jireen?

Kan du berätta **sakerna** förfäderna brukade använda elden **till**?

Kan du berätta **vad** förfäderna brukade använda elden **till**?

Markii hore waxa ay dabka u adeegsan jireen kulaalid iyo iftiinsi.

Tidigare tidpunkten använde de elden för värmning och belysning.

Förr använde de elden för att värma sig och för att få ljus.

Ka dib waxa ay **ogaadeen** in dugaaggu ka baqaan dabka.

Sedan **fick de veta / insåg** att de vilda djuren är/var rädda för elden.

Berigii dambe ayaa ay heleen xayawaanno kayn ku dhex gubtay.

Senare hittade de djur som brunnit inne i en skog.

Waxa ay ogaadeen in hilibka xayawaanku uu ku macaan yahay dubista.

De insåg att djurens kött är gott av stekningen.

De insåg att köttet från djuren blir gott av att stekas.

Markaa ka dib waxa ay dadkii hore bilaabeen in ay hilibka ku soshaan dabka dushiisa.

Efter den tidpunkten började förfäderna att grilla köttet ovanpå elden.

Därefter började förfäderna att grilla köttet ovanpå elden.

Bilowgii dhaqashada xoolaha

Början på djuruppfödningen

Xoolo ma ku dhaqataan gurigiinna?

Föder ni upp boskap hemma hos er?

Xoolahee baa aad dhaqataan?

Vilka djur föder ni upp?

Maxaa aad **u** dhaqataan?

Vad föder ni upp dem **för**?

Varför föder ni upp dem?

Xoolaha ay dadku dhaqdaan waxa la yiraahdaa dab-joog ama xoolo.

Boskapen som folk föder upp kallar man för tamdjur eller boskap.

Berigii hore xayawaannada oo dhammi waxa ay ahaayeen duur-joog.

Förr var alla djur vilda djur.

Dadkii hore waxa ay ogaadeen in xayawaannada qaarkood la rabbayn karo.

Förfäderna förstod att man kan tämja en del djur.

Qiyaastii xayawaankii ugu horreeyey ee ay dadku rabbaystaan waxa uu **ahaa eyga**.

Antagligen **var hunden** det första djuret som människor tämjde åt sig själva.

rabbeeyaa - tämjer

rabbaystaa - tämjer åt sig själv - autobenefaktivt verb

Dadkii hore waxa ay eyga u adeegsan jireen ugaarsiga iyo in uu ka celiyo dugaagga.

Förfäderna brukade använda hunden för jakt och för att den skulle hålla borta vilda djur.

Ka dib waxa ay rabbaysteen lo'da, idaha, riyaha, geela iyo dameeraha.

Sedan tämjde de kor, får, getter, kameler och åsnor åt sig själva.

Maxaa ay dadkii hore u rabbaaysan jireen lo'da, eyda, idaha, riyaha, geela iyo dameeraha?

Varför tämjde folk kor, hundar, får, getter, kameler och åsnor?

Ku guuri shaxdan buuggaaga shaqada oo buuxi.

Kopiera denna tabell i din arbetsbok och fyll i den.

Xayawaannadii ay cuni jireen dadkii hore

Djur som förfäderna brukade äta.

Xayawaannadii ilaalin jirey dadkii hore

Djur som brukade vakta (åt) förfäderna

Xayawaannadii ay **wax ku** raran jireen dadkii hore

Djur som förfäderna brukade transportera **saker på/med**.

Sidii uu dadkii hore beerashada **u** bilaabay

Hur förfäderna påbörjade odling / började att odla.

Dadkii hore waxa uu ahaa reer-guuraa **intii** uu bartay dhaqashada xoolaha.

Förfäderna var nomader **tills** de lärde sig att föda upp djur.

Med ett verb i enkelt preteritum betyder **intii** 'tills'.

Med progressivt verb 'medan'.

Xoolahooda ayaa ay **hadba** meel ula guuri jireen.

De brukade **hela tiden** flytta sin boskap till någon (ny) plats.

Hadba - om och om igen

Ka dib qaar **ka** mid ah ayaa arkay geed haruur ah oo miro bixiyey oo **aan cidina** beerin.

Sedan såg en del **av dem** en durraplanta som hade burit frukt och som **inte någon** hade planterat.

miro bixiyaa - släpper ut frukt, skjuter frukt, bär frukt

baxaa - kommer ut

bixiyaa - skickar ut, tar ut - kausativt verb = gör så att något kommer ut

aan - negationen 'inte' i bisats

cid - folk, några, någon

-i - subjektsändelsen

-na - negativ partikel

Qaar ka mid ah ayaa ogaaday in ay dalag beeri karaan **haddii** ay abuurka meelahaas ku daadiyaan.

En del av dem insåg att de kan odla spannmål **om** de strör ut frön på de där platserna.

Waxa kale oo ay barteen **sida loo** beero khudradda dhulka hoostiisa **ka baxda** sida moxogga.

De lärde sig också **hur** man odlar rotfrukter som **växer från** under marken / upp ur marken såsom kassava.

Arrintaasi waxa ay beddeshay **hab-nololeedkii** dadkii hore.

Den där händelsen förändrade förfäderna **levnadssätt**.

Halkii ay ka guurguuraayeen meel bay degeen.

Istället för att de flyttade runt, slog de sig ner på en plats.

Waxa ay doorteen dhul carro-san ah oo roob badan hela.

De valde mark med bördig jord som får mycket regn.

Ka dibna kuwii kale ayaa **la** soo degay.

Och sedan slog andra sig ner **tillsammans med dem**.

Sidaas ayaa ay ku bilaabmatay degista dhulku.

På så sätt startade bosättningen på (jordbruks)mark.

Beeraleydii hore xoolahooda waa ay dhaqan jireen

De tidiga bönderna brukade föda upp sitt boskap.

Wadahadallo

Dialoger

80.0

– Maxaad doonaysaa?

Vad vill du ha?

– Shaadhahd ma haysaa?

Har du skjortor?

– Haa, waan hayaa.

Ja, det har jag.

- Midkii waa immisa?
Hur mcyket kostar en?
- Waa shan shilin.
Den kostar fem shilling.

80.1

- Waryaa, Jaamac, xaggee tagaysaa maanta?
Hördu Jama, vart ska du idag?
- Waxaan doonayaa in aan tago dukaankii Warsame.
Jag tänker (vill) gå till Warsames affär.
- Maxaad ka doonaysaa?
Vad vill ha därifrån?
- Shaadhahd baan doonayaa.
Jag vill ha skjortor.
- Oo waa xaggee dukaankiisu?
Och var ligger (eg. är) hans affär?
- Dhakhtarkuu ka soo hor jeedaa.
Den ligger mittemot vårdcentralen.
- Ma dhakhtarka weyn mise ka yar?
Den stora vårdcentralen eller den lilla?
- Ka yar.
Den lilla.
- Anna suuman baan doonayaa ee ina mari.
Och/Men jag vill ha skärp, så låt oss gå..
- Ina mari.
Vi går.

80.2

- Maxaad doonaysaa?
Vad vill du ha?
- Waxaan doonayaa laba shaadh. Midkii waa immisa?
Jag vill ha två skjortor. Hur mycket kostar en?
- Waa shan shilin iyo badh keliya. Adigu maxaad doonaysaa?
Den kostar enbart fem och en halv shilling. Vad vill du ha?
- Suuman ma haysaa?
Har du skärp?
- Haa, waan hayaa.
Jaa, jag har skärp.
- Labadii suun waa immisa?
Vad kostar de där två skärpen?
- Labadii suun waa lix iyo konton shilin.
De där två skärpen kostar 56 shilling.

80.3

- Immika xaggeed tagaysaa?
Vad ska du gå nu?
- Waxaan doonayaa in aan tago suuqii.
Jag vill gå till marknaden.
- Anigu aqalkaygii baan tagayaa.
Jag ska gå till mitt hus.
- Nabadgelyo.
Hej då.
- Nabadiino.

Hej då.

81.0

– Kabo wanaagsan ma haysaa?

Har du bra skor?

– Haa, waa kuwan.

Jaa, de här.

– Waa immisa?

Hur mycket kostar de?

– Waa soddon shilin.

De kostar 30 shilling.

81.1

– Waryaa, Muuse. Maanta magaaladii baan tagayaa ee adigu maxaad qabanaysaa?

Hördu Muuse, Jag ska åka till staden idag, och vad ska du göra?

– Anna waxaan doonayaa in aan magaaladii tago.

Även jag ska åka till staden.

– Magaaladeed tagaysaa?

Vilken stad ska du till?

– Waxaan tagayaa Hargeysa.

Jag ska åka till Hargeisa.

– Maxaad ka doonaysaa?

Vad tänker du göra där? (eg. Vad vill du ha därifrån?)

– Waxaan doonayaa kabo.

Jag vill ha skor.

– Anna shaadhadh baan doonayaa oo waxaan tagayaa Hargeysa.

Och jag vill ha skjortor och jag ska åka till Hargeisa.

– Xaggay tahay ma taqaan?

Vet du åt vilket håll det är?

– Haa, waxay inaga xigtaa bari.

Jaa, det ligger öster om oss.

– Intee loo socdaa?

Hur länge tar det att gå dit?

– Waxaa loo socdaa saddex maalmood iyo laba habeen.

Det tar tre dagar och två nätter att gå.

– Immika waa **immisadii**?

Hur mycket är klockan nu?

– Waa labadii.

Den är två.

81.2

– Kabo wanaagsan ma haysaa?

Har du bra skor?

– Haa, kabo wanaagsan iyo shaadhadh wanaagsan baan hayaa. Waa kuwan.

Jaa, jag har bra skor och bra skjortor. Det är de här.

– Waa immisa labada kabood?

Vad kostar de två skorna / skoparet?

– Waa afar iyo soddon shilin.

De kostar 34 shilling.

– Kuwaasina waa immisa?

Och hur mycket kostar de där?

– Waa shan iyo konton shilin.

De kostar 56 shilling.

- Kuwaa afar iyo soddonka shilin ah ii keen. Oo shaadhkaasi waa immisa?
Hämta de där som kostar 34 shilling åt mig. Och hur mycket kostar den där skjortan?
 - Waa toban shilin.
Den kostar 10 shilling.
 - Isaga ii keen.
Hämta den åt mig.
- 81.3
- Maxaad sheegtay?
Hur är läget?
 - Nabad ee adigu iska warran.
Det är bra och hur är det med dig?
 - Waa nabad. Kabo wanaagsan ma haysaa?
Det är bra. Har du bra skor?
 - Haa, waa kuwan.
Jaa, (det är) de här.
 - Immisa weeye?
Hur mycket kostar de?
 - Waa toddoba iyo labaatan shilin.
De kostar 27 shillin.
 - Shaadhadhna ma hasyaa?
Och har du skjortor?
 - Maya, ma hayo.
Nej, det har jag inte.

2. Solutions

Grammar question 1

In the first sentence, *ay* refers to *dadkii hore* the subject of the subclause *ay cuni jireen dadkii hore*. The animals that the people used to eat. *Xayawaannadii* is the direct object.

In the second sentence where a short personal pronoun is missing, *Xayawaannadii* is the subject and *dadkii hore* is the direct object, The animals protecting (that used to protect) the people. The verb is in the reduced form.

In the third sentence, *ay* again refers to the subject *dadkii hore*. I think that *Xayawaannadii* is part of an adverbial. The animals on which the people transported things.

Cutubka 3aad

3.1 Toddoba nin

Inta aadan akhrin ka hor

b. Fiiri cinwaanka sheekadan. Maxaad u malaynaysaa in ay sheekadani ku saabsan tahay?

cinwaan -ka heading | rubrik, titel

t. Ma sheeko run ah baa mise waa mid khiyaali ah?

khiyaali -ga imagination, illusion | fantasi, illussion

khiyaali ah imaginative | pähittad

Hadda akhri sheekadan, fiirina haddii fikradahaagu ay sax yihiin.

Toddoba nin ayaa maalin is raacay. Markii ay wax badan socdeen ayey istaageen. Mid ka mid ah ayaa yiri "Bal ina tiriya, ma dhan nahay?"

raacaa follows, accompanies | följer med, tar sällskap med

taagaa puts upright, raises | reser upp, sträcker upp

istaagaa stands up, stops | ställer sig, stannar upp

Nimanku waxa ay ogaayeen in ay toddoba ahaayeen markii ay magaalada ka soo

ógaayeen < óg+ahaayeen the wer aware

tageen. Nin waliba mar ayuu tiriyey, laakiin tirin waliba waxa ay ka dhigtay lix. Waxa ay la yaabeen sida ay toddoba nin u noqon waayeen. Waxa ay ogaadeen in uusan qofna maqnayn, laakiin qof waliba ee tiriya waxa uu illoobayey naftiisa.

Iyaga oo la yaaban ninka maqan ayaa oday u yimid, waxana ay weydiisteen in uu tiriyo. Odaygii baa u sheegay in ay toddoba nin yihiin. Nimankii waa ay rumaysan waayeen odaygii.

Odaygii waxa uu kaxeeyey nimankii, waxana uu geeyey meel ciiddeedu ay qoyan tahay. Dabadeedna waxa uu ku yiri, "Beerka u jiifsada oo sanku ciidda ku taaga. San waliba waxa uu samaysan doonaa god. Markaas tiriya godadka soo baxa."

Nimankii sidii odaygu uu u sheegay ayey yeeleen. Sidaas awgeed nin walibana waxa uu arkay in ay toddoba yihiin.

Halkaas ayey socodkii ka bilaabeen iyaga oo faraxsan oo sanku dhoobo ku leh.

ka dhigaa *leads to, makes (of) them*
| *resulterar i, gör (av) dem*

ogaadaa *become aware*

waayaa *fails, can't, isn't*
able | *misslyckas, förmår inte*

maqan yahay *is missing* | *saknas, fattas*

illoobaa, illoowdaa *forgets* | *glömmer*

la yaaban *surprised* | *förvånad*
weydiyaa *asks* | *frågar*

weydiistaa *asks, requests* | *ber, frågar*

rumaystaa *believe* | *tror*

kaxeeyaa *brings along* | *tar med sig, för bort*

geeyaa *brings somewhere* | *för någonstans*

ciid -da *sand, dirt* | *sand, jord*
qoyan *wet* | *våt, blöt*

beer -ka *liver; here: belly* | *lever; här: mage*

jiifsadaa *lies down* | *lägger sig ner*

aw -ga *reason* | *orsak*
yeelaa *makes, does* | *gör*

sidaas awgeed *because of that, thereby* | *på så sätt, därigenom*

dhoobo -da *clay, mud* | *lera, gytta*

Ka jawaaba su'aalahan

1. Nimankii maxaa ay ugu maleeyeen in nin ka dhumay?

u maleeyaa *thinks, believes* | tror
ka dhumaa *disappears (from)* |
försvinner (från)

2. Kee baad u malaynaysaa in uu caqli badnaa toddobadii nin ama duqii?

3. Maxaa uu duqu ugu sheegi waayey in toddobadii nin ay sanku ku lahaayeen dhoobo?

Xiriiriyeyaal

xiriiriye/xidhiidhiye *conjunction* |
konjunktion

Fiiri weerahan sheekada.

Nin waliba mar ayuu tiriye, laakiin tirin waliba waxa ay ka dhigtay lix.

Waxa ay ogaadeen in uusan qofna maqnaayn, laakiin qof waliba ee tiriya waxa uu iloobayey naftiisa.

Laakiin waa xiriiriye, waxa ay isku xirtaa labo weero.

Weerahan soo socda iskula xir laakiin.

1. Duqii waxa uu u sheegay in ay toddoba yihiin. Nimankii waa ay rumaysan waayeen.

2. Nimankii socodkoodii ayey bilaabeen. Waxaa ay illoobeen in ay nadiifiyaan sankoodii.

3. Duqii dhoobo ayuu ku arkay nimankii sankoodii. Waxna ma uusan u sheegin.

Qor sheeko.

Sheekada 'Toddoba nin' waa sheeko-dhaqameed Soomaaliyeed. Ma taqaan sheeko-dhaqameedyo kale ee Soomaaliyeed? Qor sheekadaa.

dhaqan -ka *culture, tradition | cultur, tradition*
dhaqameed *traditional | traditionell*
sheeko-dhaqameed -ka *traditional story, folktale | traditionell berättelse, folksaga*

Sifaynta dadka

Sheekada, ninkii duga ahaa waxa uu caawiyey toddobadii nin.

Dug waa tilmaan. Waxaan isticmaali karnaa tilmaamo aan dadka ku sifayno.

tilmaan -ta *characteristic, trait | kännetecken, egenskap*

Waxa aan sifayn karnaa sida ay dadku u egyihiin.

Mid ka dooro ardayda fasalkaaga. U sifee ardaygaas saaxiibbadaa adiga oo aan sheegin magaciisa. Ma malayn karaan saaxiibbadaa qofka la sifaynayo?

ka doortaa *chooses, selects (among) | väljer, utser (bland)*
sifeeyaa *describes | beskriver*

Sidoo kale tilmaamaha waxa aan u isticmaali karnaa in aan ku sifayno qof dabeecaddiisa.

Tusaale ahaan, toddobada nin waxa ay ahaayeen nacasyo. Ninkii duqa ahaana waxa uu ahaa caaqil. Nacas iyo caaqil waa tilmaamo.

dabecad -da *behaviour, character* |
uppförande, karaktär

nacas -ka *stupid person* | *dumhuud*

Ma ka fakeri kartaa saddex tilmaamood oo aad ku sifayn kartid saaxiibka kuugu wanaagsan?

Ka qor qoraal aad ku sifayneysid saaxiibka kuugu wanaagsan. Sheeg sida uu u eg yahay iyo dabecadihiisa sida ay yihiin.

Af-Soomaali, Fasalka 4aad, Hargeysa & Muqdisho 2001: 7–13

3.2 Wadahadallada 82-83

82.0

- Maxaad rabtaa?
- Qalimmo ma haysaa?
- Haa, waan hayaa.
- Waa immisa shantii?
- Waa saddex shilin.

82.1

- Cabdillaahi, saacaddu waa immisadii?
- Waa shantii iyo badhkii. Ma meel baad tagaysaa?
- Maya.
- Hadda maxaad rabtaa?
- Waxaan doonayaa in aan dukaankii Jaamac tago.
- Hadma?
- Lixda.

82.2

- Maxaad rabtaa?
- Ma haysaa qalimmo iyo fijaanno?
- Haa, labadaba waan hayaa.
- Waxaan doonay saddex qalin iyo fijaan. Fijaan weyn ma haysaa?
- Haa, waan hayaa.
- Waa immisa midkii?
- Waa shilin iyo badh.
- Saddexda qalinna waa immisa?
- Waa saddex shilin.
- Oo marka midkii waa shilin.
- Haa.
- Laba kalena ii keen. Markaa shanta qalin iyo fijaankii waa lix shilin.
- Haahey. Mahadsanid.

- Adaa mudan.
- Nabadgelyo.
- Nabadiino.

83.0

- Waa immisa kolayadu?
- Kuwanina waa saddex shilin, kuwaasina way ka sii qaalisan yihiin.

83.1

- Cali, ma Burcaad ka timid maanta?
- Maya. Laas Caanood baan ka imid shaley. Maantana waxaan doonayaa in aan Burco tago. Immika dukaankii Cali baan tagayaa. Adigu maxaad qabanaysaa?
- Waxba. Waayo?
- Ina keen, dukaankii Jaamac tagno ee.
- Maxaad ka doonaysaa?
- Kolayo.
- Waa hagaag.

83.2

- Waar Jaamac, maxaad sheegtay?
- Nabad ee. Iska warran.
- Waa nabad ee. Ninkan ma taqaan?
- Maya.
- Waa Cigaal Yuusuf.
- Wallaah. Barasho wanaagsan, Cigaal.
- Barasho wanaagsan, Jaamac.
- Waar, kolayo ma haysaa immika?
- Haa, waa kuwan. Kuwani waa immisa?
- Kuwanina waa shan shilin. Kuwaasina way ka sii qaalisan yihiin.
- Oo waa immisa?
- Waa toddoba shilin.
- Kuwaa ii keen.
- Waa hagaag.

3. Layliyo

4.03.1 Turn these sentences into negative:

- a) Ka jawaaba su'aalahan!
- b) Toddoba nin ayaa maalin is raacay.
- c) Nimanku waxa ay ogaayeen in ay toddoba ahaayeen markii ay magaalada ka soo tageen.
- d) Odaygii baa u sheegay in ay toddoba nin yihiin.

3. Tone-marked texts

LISTEN AT <https://canvas.gu.se/courses/26872/modules/items/822133>

3. Translations

Toddoba nin

Sju män

Inta aadan akhrin ka hor

Innan du läser

b. Fiiri cinwaanka sheekadan.

Titta på den här berättelsens rubrik.

Maxaad u malaynaysaa in ay sheekadani ku saabsan tahay?

Vad tror du att den här berättelsen handlar om?

t. Ma sheeko run ah baa mise waa mid khiyaali ah?

Är det en verklig berättelse eller är det en fantasi/påhittad?

Hadda akhri sheekadan fiirina haddii fikradahaagu ay sax yihiin.

Läs nu den här berättelsen och se om dina tankar är korrekta.

Toddoba nin ayaa maalin is raacay.

Sju män tog följe med varann en dag.

Markii ay wax badan socdeen ayey istaageen.

När de hade gått ett långt stycke stannade de upp.

Mid ka mid ah ayaa yiri "Bal ina tiriya, ma dhan nahay?"

En av dem sa: "Ta och räkna oss, är vi alla?"

Nimanku waxa ay ogaayeen in ay toddoba ahaayeen markii ay magaalada ka soo tageen.

Männen visste att de var sju när de gick från staden.

Nin waliba mar ayuu tiriyeey, laakiin tirin waliba waxa ay ka dhigtay lix.

Varje man räknade en gång, men varje räkning resulterade i sex stycken.

Waxa ay la yaabeen sida ay toddoba nin u noqon waayeen.

De förvånades över hur (det kom sig) de inte lyckades bli sju.

Waxa ay ogaadeen in uusan qofna maqnayn, laakiin qof waliba ee tiriya waxa uu illoobayey naftiisa.

De tog reda på att ingen fattades, men varje person som räknade glömde (hela tiden) sig själv.

The progressive form **illoobayay** might be additionally expressed in the translation by an adverbial such as ‘hela tiden’

Iyaga oo la yaaban ninka maqan ayaa oday u yimid, waxana ay weydiisteen in uu tiriyo.

Medan de var förvånade över mannen om saknades kom en äldre man fram till dem, och de bad honom att räkna (dem).

Relative clauses introduced by a pronoun + oo often express general circumstances and may often be well translated as a subclause beginning with ‘when’ or ‘while’..

Odaygii baa **u** sheegay in ay toddoba nin **yihiin**.

Den äldre mannen sa **till dem** att de **var** sju män.

Present tense in Somali subclauses indicates simultaneity, see § 15.1.1.

Nimankii waa ay rumaysan waayeen odaygii.

Männen hade svårt att tro på den äldre mannen.

Odaygii waxa uu kaxeeyey nimankii, waxana uu geeyey meel ciiddeedu ay qoyan **tahay**.

Den äldre mannen tog med sig männen, och tog dem till en plats där jorden **var** våt.

Dabadeedna waxa uu ku yiri, "Beerka u jiifsada oo sanku ciidda ku taaga.

Och sedan sa han till dem “Lägg er ner på magen (eg. levern) och sätt näsan i jorden.

San waliba waxa uu samaysan doonaa god.

Varje näsa kommer att göra en grop.

Markaas tiriya godadka soo baxa."

Räknas sedan hålen som uppstår (eg. kommer fram)."

Nimankii sidii odaygu uu u sheegay ayey yeeleen.

Männen gjorde som den äldre mannen sa till dem.

Sidaas awgeed nin walibana waxa uu arkay in ay toddoba yihiin.

Och på så sätt såg varje man att de var sju.

Halkaas ayey socodkii ka bilaabeen iyaga oo faraxsan oo sanku dhoobo ku leh.

Då började de sin vandring, glada/lyckliga och med lera på näsorna (eg. näsan).

Ka jawaaba su'aalahan.

Besvara de här frågorna

1. Nimankii maxaa ay ugu maleeyeen in nin **ka** dhumay?

Varför trodde männen att en man hade försvunnit **från dem**?

2. Kee baad u malaynaysaa in uu **caqli badnaa** toddobadii nin ama duqii?

Vilken/Vem tycker du **var klok**, de sju männen eller den gamla mannen?

3. Maxaa uu duqu ugu sheegi waayey in toddobadii nin ay sanku lahaayeen dhoobo?

Varför brydde sig inte den gamle mannen om att säga till de sju männen att de hade lera på näsan?

Xiriiriyeyaal.

Konjunktioner (Bindeord)

Fiiri weerooyinkan sheekada.

Titta på de här meningarna från berättelse.
 Nin waliba mar ayuu tiriyey, laakiin tirin waliba waxa ay ka dhigtay lix.
 Varje man räknade en gång, men varje räkning resulterade i sex stycken.
 Waxa ay ogaadeen in uusan qofna maqnayn, laakiin qof waliba ee tiriya waxa uu iloobayey naftiisa.
 Och de insåg att det inte fattades någon, men varje person som räknade glömde bort sig själv.
 Laakiin waa xiriiriye, waxa ay isku xirtaa labo weero.
 Men är ett bindeord, det binder ihop två meningar
 Weerooyinkan soo socda **iskula** xir 'laakiin'.
 Bind ihop de här följande meningarna **med varandra** med 'men'

1. Duqii waxa uu u sheegay in ay toddoba **yihiiin**.
 Den gamle mannen talade om för dem att de **var** sju.
 Nimankii waa ay rumaysan waayeen.
 Männen hade svårt att tro på honom.
2. Nimankii socodkoodii ayey bilaabeen.
 Männen började sin vandring.
 Waxaa ay illoobeen in ay nadiifiyaan sankoodii.
 De glömde bort att göra rent sina näsor.
3. Duqii dhoobo ayuu ku arkay nimankii sankoodii.
 Den vise mannen såg jord/lera på männens näsor.
 Waxna ma uusan u sheegin.
 Och/Men han sa det inte till dem.

Qor sheeko.

Skriv en berättelse
 Sheekada 'Toddoba nin' waa sheeko-dhaqameed Soomaaliyeed.
 Berättelsen 'Sju män' är en somalisk folksaga.
 Ma taqaan sheeko-dhaqameedyo kale ee Soomaaliyeed?
 Känner du till andra somaliska folksagor?
 Qor sheekadaa.
 Skriv den berättelsen.
 Sifaynta dadka.
 Beskrivning av människor
 Sheekada, ninkii duqa ahaa waxa uu caawiyey toddobadii nin.
 I berättelsen hjälpte den gamle mannen de sju männen.
 Duq waa tilmaan.
 Gammal är en egenskap.
 Waxaan isticmaali karnaa tilmaamo aan dadka ku sifayno.
 Vi kan använda egenskaper för att beskriva människor.
 Waxa aan sifayn karnaa sida ay dadku u egyihiin.
 Vi kan beskriva hur människor ser ut (eg. liknar, är lik).
 Mid ka dooro ardayda fasalkaaga.
 Välj en av eleverna i din klass.
 U sifee ardaygaas saaxiibbadaa adiga oo aan sheegin magaciisa.
 Beskriv den eleven för dina kamrater utan att du berättar hans namn.
 Ma malayn karaan saaxiibbadaa qofka la sifaynayo?
 Kan dina kompisar gissa personen som beskrivs/man beskriver?
 Sidoo kale tilmaamaha waxa aan **u** isticmaali karnaa in aan **ku** sifayno qof dabecaddiisa.

Vi kan också använda kännetecken/egenskaper **för** att beskriva en persons karaktär **med**.

Tusaale ahaan, toddobada nin waxa ay ahaayeen nacasyo.

Till exempel, de sju männen var dumhuvuden.

Ninkii duqa ahaana waxa uu ahaa caaqil.

Och den gamle mannen var smart.

Nacas iyo caaqil waa tilmaamo.

Dumhuvud och smart är egenskaper.

Ma ka fakeri kartaa saddex tilmaamood oo **aad ku** sifayn kartid saaxiibka kuugu wanaagsan?

Kan du komma på tre egenskaper som **du** kan beskriva din bästa kompis **med**?

ku+u+ugu > kuugu (*kuugugu) 'best for you'

Ka qor qoraal aad **ku** sifayneysid saaxiibka kuugu wannagsan.

Skriv en text **utifrån dem där** du beskriver din bästa kompis.

Sheeg sida uu u eg yahay iyo dabeecadihiisa sida ay yihiin.

Berätta hur hen ser ut och hur hens karaktärsdrag är.

82.0

– Maxaad rabtaa?

Vad önskas?

– Qalimmo ma haysaa?

Har du pennor?

– Haa, waan hayaa.

Ja, det har jag.

– Waa immisa shantii?

Hur mycket kostar fem stycken?

– Waa saddex shilin.

Det blir tre shilling.

82.1

– Cabdillaahi, saacaddu waa immisadii?

Abdullahi, hur mycket är klockan?

– Waa shantii iyo badhkii.

Den är halv sex.

Ma meel baad tagaysaa?

Ska du någonstans?

– Maya.

Nej.

– Hadda maxaad rabtaa?

Vad vill / tänker du göra nu?

– Waxaan doonayaa in aan dukaankii Jaamac tago.

Jag vill gå till Jamas butik.

– Hadma?

När?

– Lixda.

Klockan 6.

82.2

– Maxaad rabtaa?

Vad önskas?

– Ma haysaa qalimmo iyo fiyaanno?

Har du pennor och koppar / muggar?

– Haa, labadaba waan hayaa.

- Ja, jag har båda.
- Waxaan doonay saddex qalin iyo fiyaan.
Jag ville / skulle vilja ha tre pennor och en mugg / kopp.
Fiyaan weyn ma haysaa?
Har du en stor mugg?
- Haa, waan hayaa.
Ja, det har jag.
- Waa immisa midkii?
Hur mycket kostar en?
- Waa shilin iyo badh.
1:50 shilling.
- Saddexda qalinna waa immisa?
Och hur mycket kostar de tre pennorna?
- Waa saddex shilin.
De kostar tre shilling.
- Oo marka midkii waa shilin.
Och då kostar en (av dom) en shilling.
Och då kostar de en shilling styck.
- Haa.
Ja.
- Laba kalena ii keen.
Ge mig två till.
Markaa shanta qalin iyo fiyaankii waa lix shilin.
Alltså blir de fem pennorna och muggen sex shilling.
- Haahey. Mahadsanid.
Ja. Tack.
- Adaa mudan.
Det är du som är tack värd.
Det är jag som ska tacka.
Ingen orsak
- Nabadgelyo.
Hej då.
- Nabadiino.
Hej då.

83.0

- Waa immisa kolayadu?
Hur mycket kostar korgarna?
- Kuwanina waa saddex shilin, kuwaasina way ka sii qaalisan yihiin.
De här kostar tre skilling, och de där är dyrare.

83.1

- Cali, ma Burcaad ka timid maanta?
Ali, har du kommit från Burao idag?
- Maya. Laas Caanood baan ka imid shaley.
Nej. Jag kom från Las Anod igår..
- Maantana waxaan doonayaa in aan Burco tago.
Och idag vill jag åka till Burao.
Immika dukaankii Cali baan tagayaa.
Just nu ska jag gå till Alis butik.
Adigu maxaad qabanaysaa?
Vad gör du?

- Waxba. Waayo?
Inget. Varför?
- Ina keen, dukaankii Jaamac tagno ee.
Följ med, så går vi till Jamas butik.
- Maxaad ka doonaysaa?
Vad vill du (köpa) där(ifrån)?
- Kolayo.
Korgar.
- Waa hagaag.
Okej.

83.2

- Waar Jaamac, maxaad sheegtay?
Hördu Jama, vad händer?
- Nabad ee. Iska warran.
Allt är bra. Hur står det till?
- Waa nabad ee. Ninkan ma taqaan?
Allt är bra. Känner du den här mannen?
- Maya.
Nej.
- Waa Cigaal Yuusuf.
Det är Igal Yusuf.
- Wallaah. Barasho wanaagsan, Cigaal.
Allvarligt! Trevligt att träffas, Igal.
- Barasho wanaagsan, Jaamac.
Trevligt att träffas Jama.
- Waar, kolayo ma haysaa immika?
Hördu, har du korgar nu?
- Haa, waa kuwan.
Ja, de där.
Kuwani waa immisa?
Hur mycket kostar de här?
- Kuwanina waa shan shilin.
De här kostar fem shilling.
Kuwaasina way ka sii qaalisan yihiin.
Och de där är dyrare.
- Oo waa immisa?
Och hur mycket?
- Waa toddoba shilin.
De kostar 7 shilling.
- Kuwaa ii keen.
Ge mig de där.
- Waa hagaag.
Okej.

3. Solutions

a) **Ha jawaabína** su'aalahan!

This is the imperative. The negative is expressed with the particle **ha** + reduced subjunctive -in (1st conj.) and -n(in) (2nd & 3rd conj.) + plural ending -a. Tone on second last vowel position (counting the full **-nin**).

b) Toddoba nin ayaa maalin **ismá raacin**.

c) Nimanku **má (ay) ogayn** in ay toddoba ahaayeen markii ay magaalada ka soo tageen.

d) Odaygii baa **umá sheegin** in ay toddoba nin yihiin.

The rest are main clauses in the past tense. They require **má** and the reduced subjunctive på -in/-n(in). The negative particle ma goes after object pronouns and prepositiosn, immediately before the verb.

Yahay has the irregular reduced subj. **má ahayn** → **má ogayn**.

Cutubka 4aad

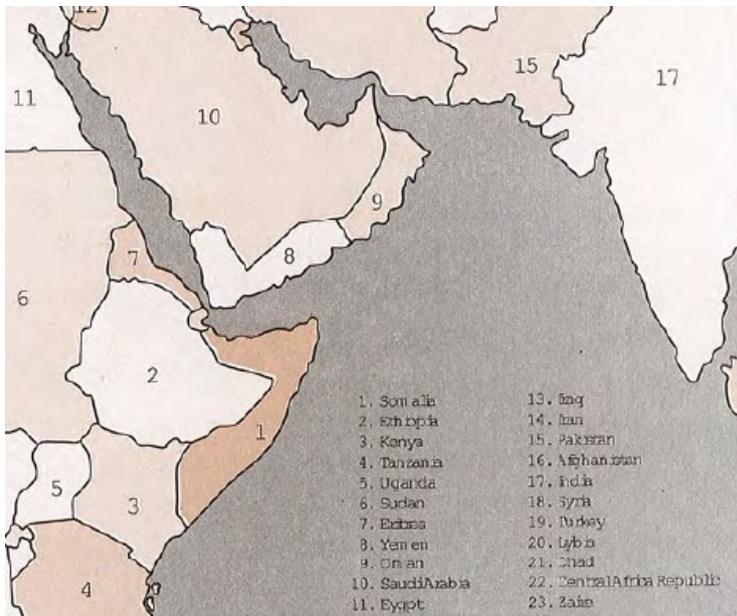
Ganacsigii ka dhexeeyey dadkii hore

Dadkii hore waxa ay bilaabeen in ay degaan meelo kala duwan.

ka dhexeeyaa occurs between, among | förekommer bland
degaa settles | bosätter sig

Eeg khariidaddan.

khariidád -da map | karta

Qor dalalka xiriir ganacsi la lahaa dadkii hore ee xeebaha Soomaaliya deggenaa.

Kumanyaal sano ka hor ganacsato ka kala socota dalalka Carabta iyo Iiraan ayaa xeebaha dalka Soomaaliya iman jirey.

Ganacsatadu waxa ay soo doonan jireen alaab qiimo yar oo ay dunida kale ka iibiyaan.

xiriir -ka contact, connection |
kontakt, förbindelse

ganacsi -ga trade | handel
deggenaa < *deggen+ahaa

kun -ka thousand | tusen

kumanyaal thousands | tusentals
ka hor ago, before, earlier | tidigare,
för ... sedan

ganacsato -da coll. merchants |
handelsmän

ka kala socdaa travel somewhere
from different places | kommer
resande från olika håll

iman jiray used to come | brukade
komma (till)

doontaa, doonataa, inf. doonan
looks for | söker (efter)

qiimo -ha price, value | pris, värde
duni -da (part of the) world | värld,
världsdel

ka iibiyaa sell to | säljer till

Ganacsato Carab iyo Iiraan ah ayaa xeebaha Soomaaliya ka samaystay xarumo ganacsi. Saylac ayaa ka mid ahayd xarumahaas ganacsi. Maantana weli waa deked uu ka socdo ganacsi weyni.

Meelahaasi waxa ay ahaayeen meelaha ay reer-guuraaga iyo beeraleydu ganacsiga u iman jireen. Beeraleydu waxa ay keeni jireen hargaha xoolaha iyo subag ay ka ganacsanayaan.

Reer guuraagu sidoo kale hargaha xoolaha iyo subagga ayaa ay keeni jireen. Hase ahaatee waxa intaasi u dheeraa xabkaha, foolka maroodiga, hargo qurux badan oo laga bixiyay xayawaannada naadirka ah iyo baalasha gorayada. Waxyaabahaasi meelaha kale aad loogama heli jirin. Sidaas awgeed ayaa ay ganacsatadu **u** jeclaayeen.

xarun -ta *centre, meeting place | centrum, mötesplats*

weli *still | fortfarande*

deked -da *harbour | hamn*

ka socdaa *goes on somewhere | pågår någonstans*

harg -ga, pl. hargo *skin, hide, leather | skinn, hud, läder*

subag -ga *butter, gee | smör, flott*

ka ganacsadaa *trades something for something | bedriver handel, köper till sig något för något*

hase ahaatee = laakiin

in -ta *amount | mängd*

dheeraa < *dheer+ahaa

intaas u dheer *to that may be*

added, in addition to that | därtill

kommer, därtill kan läggas

fool -ka *front tooth | framtand, bete*

naadir -ka *unique, out of the*

ordinary | ovanlig, unik

baal -ka *feather | fjäder*

gorayo -da *peacock | påfågel*

loogama < *la+u+ka+ma

aw -ga *reason, purpose, motive |*

orsak, syfte, motiv

sidaas awgeed *therefore | därför,*

således

jeclaayeen < *jecel+ahaayeen

Ganacsigii wax-kala-beddelashada

Berigii hore dadku ma adeegsan jirin lacagta. Ganacsiga badankiisu waxa uu ahaa waxkalabeddelasho. Waxkalabeddelashadu waxa weeye badeecad lagu beddesho badeecad kale.

Markii hore ganacsatadu waxa ay ka iman jireen dalalka Carabta iyo Iiraan. Waqti ka dibna waxa kale oo ay ka iman jireen Turkiga, Giriigga iyo Hindiya. Ganacsatadu waxa ay Soomaaliya keeni jireen **dhar ay ka mid yihiin** xariir, maacuun, xawaash, dunta, irbadaha iwm.

waxkalabeddelasho -da *exchange, byte (av en sak mot en annan)*

badan -ka *a large part | en stor del*

badeecad -da *coll. merchandise | varor*

ku beddeshaa, beddelataa *exchanges for | byter mot*

Carab -ta *coll. Arabs | araber*

waxa kale oo *FOCUS + also | även, också*

xariir -ta *silk, velvet | silke, siden*

maacuun -ta *coll. kitchenware | husgeråd, porslin*

xawaash -ka *mass. spices | kryddor*

dun -ta *thread, material | tråd, garn, väv, tyg*

irbad / cirbad -da *needle | nål*

iwm. = *iyo wixii la mid ah et cetera, and so forth, and the like | och dylikt, och liknande, osv., etc., m.m*

Guuri shaxdan

Alaab kasta halka ay leedahay ku buuxi.

dadka	soo iibin	sii iibin
Reer guuraaga		
Beeraleyda		
Ganacsatada dibadda		

Dhig badeecadaha wax-kala-beddelashada meesha ku habboon.

haragga shabeelka, irbadaha, foolka maroodiga, kirliyada, baalasha gorayada, xariirta, xawaashka, dunta, subagga, xabagta iyo kuulaha.

Hadda waxa aad matalaysaan alaab-kala-beddelashada.

Kooxi waxa ay matalaysaa reer-guura yimid meel xeeb ah oo ganacsi. Maxaa aad soo beddelan lahaydeen?

Kooxi waxa ay matalaysaa beeraley degaanka ugu dhow ka timid.

Maxaa aad u baahan tihiin?

Kooxda saddexaadna waxa ay matalayaan ganacsato Carbeed oo u timid in ay alaab ka soo beddeshaan dadka degaanka. Maxaa aad soo beddelan lahaydeen? Maxaa aad filanaysaan in aad meeshani ka heshaan?

guuriyaa *copies* | *kopierar*
shax -da *table* | *tabell*
hal -ka = meel -sha *place* | *plats*

dibad -da *outside, abroad* |
utomhus, utomlands

ku habboon *lämplig för*

shabeel -ka *leopard, tiger*
kirli / kildhi -ga *kettle* | *kittel*
fool -ka *front tooth* | *fram tand, bete*
xabag -ta *mass. resin* | *kåda*
kuul -sha *beads, necklace* |
pärhlalsband

matalaa *represents, imitates,*
illustrates | *representerar,*
imiterar, åskådliggör, spelar

soo beddeshaa, beddelataa, inf.
beddelan *acquires in exchange*
for sth | *byter till sig*
lahaa, 2 pl. lahaydeen *would* |
skulle

degaan / degaan -ka *place or area*
of residence, region | *boplats,*
bostadsområde, region

fishaa, filataa, inf. filan *hoppas*
helaa, heshaa *hittar, får tag på*

Cilmiga Bulshada, Fasalka 4aad, Hargeysa ???? & Muqdisho 2011: 13–16

Wadahadallada 84-85

84.0

- Dharkaa mitirkii waa immisa?
- Waa saddex shilin mitirkii.
- Saddex mitir baan doonayaa. Siddeed shilin ma iga siinaysaa?
- Siddeed iyo badh iska bixi.

mitirkii *a metre, per metre | per meter*

84.1

- Maxaad sheegtay?
- Nabad. Adigu maxaad sheegtay?
- Waan faayaa. Maxaad doonaysaa maanta?
- Waxaan doonayaa dhar, ee dhar wanaagsan ma haysaa?
- Haa. Waan hayaa. Kuwan iyo kuwaasaan hayaa.
- Waa immisa mitirkii?
- Noocan mitirkiisu waa shan shilin, kuwaana waa afar iyo toban shilin.
- Waxaan doonayaa saddex mitir oo noocan ah, ee laba iyo toban shilin ma iga siinaysaa?
- Maya. Saddex iyo toban shilin iska bixi.
- Waa hagaag. Mahadsanid.
- Adaa mudan.

84.2

- Dhar ma haysaa?
- Haa, waan hayaa.
- Dharkaa mitirkii waa immisa?
- Waa saddex shilin mitirkii.
- Waxaan doonayaa lix mitir iyo badh. Immisaad iga siin?
- Waxaan kaa siin sagaal iyo toban shilin.
- Wax ka yar ma iga siinaysaa?

- Waxaad iska bixisaa siddeed iyo toban.
- Mahadsanid.
- Adaa mudan.

85.0

- Waxaan doonayaa in aan kabo iibsado, ee labadaa jaad iyama wanaagsan?
- Waxaa wanaagsan kuwaa madow, laakiin kuwaana noocan ayaa ka sii wanaagsan.
- Laba kabood oo madobi waa immisa?
- Waa shan iyo soddon shilin.

85.1

- Nuuxow, xaggee tagaysaa maanta?
- Waxaan rabaa in aan suuqii tago.
- Oo maxaad ka doonaysaa?
- Kabo baan soo iibsanayaa.
- Xaggeed ka soo iibsanaysaa?
- Dukaankii Cali Ducaale.
- Oo waa xaggee?
- Waa shookiga ka soo hor jeedaa.
- Ma daarta cad ee shookiga ka soo hor jeedaa?
- Haaheey. Ma doonaysaa in aad tagto?
- Haa.
- Ina keen.

85,2

- Waxaan doonayaa in aan kabo wanaagsan iibsado, ee kabo ma haysaa?
- Haa, saddexdaa jaad baan hayaa.
- Waryaa Saciid, labadaa jaad iyama wanaagsan?
- Waxaa wanaagsan kuwaa madow, laakiin kuwaana noocan ayaa ka sii wanaagsan.
- Waxaan doonayaa in aan laba iibsado ee immisaad iga sinaysaa?

- Jaadkee? Ma kuwaa cascas mise kuwaa madmadow?
- Kuwaa madmadow.
- Kuwaasi waa lix iyo lixdan shilin.
- Kuwaa cascasina?
- Kuwaasina waa konton shilin.
- Kuwaa madmadow saddex iyo lixdan ma iga siinaysaa?
- Maya. Waxaan ka siin shan iyo lixdan.
- Waa hagaag. Waryaa Saciid, adigu kabo ma doonaysaa?
- Maya. Shaleytaan qaar cadcad iibsaday.

Beginning in Somali (1966: 263–270)

4. Tone-marked texts

LISTEN AT <https://canvas.gu.se/courses/26872/modules/items/822134>

4. Translations

Ganacsigii ka dhexeeyey dadkii hore

Handeln som förekom mellan äldre tiders folk
Dadkii hore waxa ay bilaabeen in ay degaan meelo kala duwan.

Förfäderna började slå sig ner på olika platser.
Eeg khariidaddan.

Titta på den här kartan.

Qor dalalka xiriir ganacsi la lahaa dadkii hore ee xeebaha Soomaaliya deggenaa.

Skriv de länder som förfäderna som bodde på Somalias kuster hade handelsförbindelse med.

Kumanyaal sano ka hor ganacsato ka **kala** socota dalalka Carabta iyo Iiraan ayaa xeebaha dalka Soomaaliya iman jirey.

För tusentals år sedan brukade handelsmän som kom resande från **olika** arabiska länder och Iran komma till (landet) Somalias kuster.

Ganacsatadu waxa ay soo doonan jireen alaab qiimo yar oo ay dunida kale ka iibiyaan.

Handelsmännen brukade leta efter saker till lågt pris för att sälja (eg. som de säljer) i andra världsdelar (eg. i/till världen).

Ganacsato Carab iyo Iiraan ah ayaa xeebaha Soomaaliya ka samaystay xarumo ganacsi.

Arabiska och iranska handelsmän skapade sig hadnelscentra vid Somalias kuster.

Saylac ayaa ka mid ahayd xarumahaas ganacsi.

Seyla var ett av dessa handelscentra.

Maantana **weli** waa deked uu **ka** socdo ganacsi weyni.

Och **an** idag är det en hamn **där** det pågår mycket handel.

Meelahaasi waxa ay ahaayeen meelaha ay reer-guuraaga iyo beeraleydu ganacsiga u iman jireen.

De platserna var ställen dit nomader och bönder brukade komma för handelns skull.

Beeraleydu waxa ay keeni jireen hargaha xoolaha iyo subag ay ka ganacsanayaan.

Bönderna brukade ha med sig djurshudar och ister/fett som de handlade med.

Reer guuraagu sidoo kale hargaha xoolaha iyo subagga ayaa ay keeni jireen.

Nomaderna brukade också ha med sig djurshudar och ister/fett.

Hase ahaatee waxa **intaasi** u dheeraa xabkaha, foolka maroodiga, hargo qurux badan oo laga bixiyay xayawaannada naadirka ah iyo baalasha gorayada.

Men till **det** (eg. **den där mängden**) tillkom även kåda (gummi), elfenben, vackra djurshudar som man fått från sällsynta djur och strutsfjädrar.

Waxyaabahaasi meelaha kale aad loogama heli jirin.

Dessa saker brukade man inte hitta så mycket på andra ställen.

Sidaas awgeed ayaa ay ganacsatadu u jeclaayeen.

Av denna anledning älskade handelsmännen det.

Ganacsigii wax kala beddelashada

Byteshandel (handel genom olika byten av saker)

Berigii hore dadku ma adeegsan jirin lacagta.
 Långt tillbaka i tiden använde folk inte pengar.
 Ganacsiga badankiisu waxa uu ahaa wax kala beddelasho.
 Större delen av handeln var byte av saker.
 Wax kala beddelashadu waxa weeye badeecad lagu beddesho badeecad kale.
 Sakbyte är en produkt som man byter mot en annan produkt.
 Byteshandel innebär att man byter en vara mot en annan vara.
 Markii hore ganacsatadu waxa ay ka iman jireen dalalka Carabta iyo Iiraan.
 Förr i tiden brukade handelsmän komma från arabländer och Iran.
 Waqti ka dibna waxa kale oo ay ka iman jireen Turkiga, Giriigga iyo Hindiya.
 Sedan kom de också från Turkiet, Grekland och Indien.
 Ganacsatadu waxa ay Soomaaliya keeni jireen dhar ay ka mid yihiin xariir, maacuun, xawaash, dunta, irbadaha iwm.
 Till Somalia brukade handelsmännen ha med sig kläder bland andra saker som siden, porslin, kryddor, tråd, nålar m.m.
 Guuri shaxdan.
 Kopiera den här tabellen.
 Alaab kasta halka ay leedahay ku buuxi.
 Fyll i varje sak på den plats som den har (dit den hör).

soo iibin
 att köpa / inköp

sii iibin
 att sälja / försäljning

dadka
 folk

Reer-guuraaga
 Nomader

Beeraleyda
 Bönder

Ganacsatada dibadda
 Utländska affärsmän/handelsmän

Dhig badeecadaha wax kala beddelashada meesha ku habboon.
 Placera produkterna som byts mot varandra på den passande platsen.
 haragga shabeelka, irbadaha, foolka maroodiga, kirliyada, baalasha gorayada, xariirta,
 Tigerhud, nålar, elfenben, kittlar, strutsfjädrar, siden,
 xawaashka, dunta, subagga, xabagta iyo kuulaha.
 kryddor, tråd, smör, kåda/lim och pärlor.

Hadda waxa aad matalaysaan alaab kala-beddelashada.
 Nu ska du ge exempel på bytesvaror.

Kooxi waxa ay matalaysaa reer-guuraa yimid meel xeeb ah oo ganacsi.
 En grupp representerar nomader som kommit till en plats på kusten för handel.

Maxaa aad soo beddelan lahaydeen?
 Vad skulle ni byta (till er)?

Kooxi waxa ay matalaysaa beeraley degaanka ugu dhow ka timid.
 En grupp representerar bönderna som har kommit från den närmaste bosättningen.

Maxaa aad u baahan tihiin?
 Vad är ni i behov av?

Kooxda saddexaadna waxa ay matalayaan ganacsato Carbeed oo u timid in ay alaab ka soo beddeshaan dadka degaanka.
 Och den tredje gruppen representerar de arabiska affärsmännen som kommit för att byta

saker med folket i området.
Maxaa aad soo beddelan lahaydeen?
Vad skulle ni byta (till er)?
Maxaa aad filanaysaan in aad meeshani ka heshaan?
Vad tror/hoppas ni att ni ska hitta på den här platsen?
Wadahadallada 84-85

84.0

- Dharkaa mitirkii waa immisa?
Hur mycket kostar det där tyget metern / per meter?
- Waa saddex shilin mitirkii.
De kostar tre shilling per meter.
- Saddex mitir baan doonayaa.
Jag vill ha tre meter.
- Siddeed shilin ma iga siinaysaa?
Ger du mig det för 8 shilling?
- Siddeed iyo badh iska bixi.
Betala 8,50.

84.1

- Maxaad sheegtay?
Vad händer?
- Nabad. Adigu maxaad sheegtay?
Allt är lugnt. Vad händer med dig?
- Waan faayaa. Maxaad doonaysaa maanta?
Jag mår fint. Vad vill du ha idag?
- Waxaan doonayaa dhar, ee dhar wanaagsan ma haysaa?
Jag vill ha tyg, så har du fint tyg?
- Haa. Waan hayaa. Kuwan iyo kuwaasaan hayaa.
Ja. Det har jag. Jag har det här och det där.
- Waa immisa mitirkii?.
Hur mycket kostar det per meter?
- Noocan mitirkiisu waa shan shilin, kuwaana waa afar iyo toban shilin..
Den här sorten kostar 5 shilling per meter, och den där kostar 14 shilling
- Waxaan doonayaa saddex mitir oo noocan ah, ee laba iyo toban shilin ma iga siinaysaa?
Jag vill ha tre meter av den här sorten, så kan du ge mig det för 12 shilling?
- Maya. Saddex iyo toban shilin iska bixi.
Nej, betala 13 shilling.
- Waa hagaag. Mahadsanid.
Okej. Tack
- Adaa mudan.
Du ska ha tack. / Ingen orsak. / Det är jag som ska tacka.

84.2

- Dhar ma haysaa?
Har du tyg?
- Haa, waan hayaa.
Ja, det har jag.
- Dharkaa mitirkii waa immisa?
Hur mycket kostar de där tyget per meter?
- Waa saddex shilin mitirkii.
Det kostar tre shilling metern.
- Waxaan doonayaa lix mitir iyo badh.

Jag vill ha sex och en halv meter.
Immisaad iga siin?

Hur mycket kommer du att ge mig det för?
siin = siin doontaa

– Waxaan kaa siin sagaal iyo toban shilin.

Jag ger dig det för 19 shilling.

– Wax ka yar ma iga siinaysaa?

(Kan) du ge mig det för (lite) mindre?

– Waxaad iska bixisaa siddeed iyo toban.

Du får betala 18.

– Mahadsanid.

Tack

– Adaa mudan.

Tack själv.

85.0

– Waxaan doonayaa in aan kabo iibsado, ee labadaa jaad iyama wanaagsan?

Jag vill köpa skor, så vilken av de där två modellerna är bra/bäst?

– Waxaa wanaagsan kuwaa madow, laakiin kuwaana noocan ayaa ka sii wanaagsan.

De där svarta är bra, men de där av den här modellen är ännu bättre.

– Laba kabood oo madobi waa immisa?

Hur mycket kostar två svarta skor?

– Waa shan iyo soddon shilin.

De kostar 35 shilling.

85.1

– Nuuxow, xaggee tagaysaa maanta?

Nuh, vart ska du gå idag?

– Waxaan rabaa in aan suuqii tago.

Jag vill gå till marknaden.

– Oo maxaad ka doonaysaa?

Och vad vill ha därifrån?

– Kabo baan soo iibsanayaa.

Jag ska köpa skor.

– Xaggeed ka soo iibsanaysaa?

Var ska du köpa det?

– Dukaankii Cali Ducaale.

I Ali Duales butik.

– Oo waa xaggee?

Och var ligger den?

– Waa shookiga ka soo hor jeedaa.

Den ligger mittemot polisstationen.

– Ma daarta cad ee shookiga ka soo hor jeedaa?

Är det den vita byggnaden som ligger mittemot polisstationen?

– Haahey. Ma doonaysaa in aad tagto?

Ja just det. Vill du komma med?

– Haa.

Ja.

– Ina keen.

Låt oss gå.

85.2

– Waxaan doonayaa in aan kabo wanaagsan iibsado, ee kabo ma haysaa?

- Jag vill köpa bra skor, så har du skor?
- Haa, saddexdaa jaad baan hayaa.
Ja, jag har de tre modellerna.
 - Waryaa Saciid, labadaa jaad iyama wanaagsan?
Hördu Said, är de där två modellerna bra?
 - Waxaa wanaagsan kuwa madow, laakiin kuwaana noocan ayaa ka sii wanaagsan.
De svarta är bra, men de där av den här modellen är ännu bättre.
 - Waxaan doonayaa in aan laba iibsado ee immisaad iga sinaysaa?
Jag vill köpa två så hur mycket kan du ge mig dem för?
 - Jaadkee? Ma kuwaa cascas mise kuwaa madmadow?
Vilken sort? De där röda eller de där svarta?
 - Kuwaa madmadow.
De där svarta.
 - Kuwaasi waa lix iyo lixdan shilin.
De där kostar 66 shilling.
 - Kuwaa cascasina?
Och de där röda?
 - Kuwaasina waa konton shilin.
De där kostar 50 shilling.
 - Kuwaa madmadow saddex iyo lixdan ma iga siinaysaa?
Ge du mig de där svarta för 63 shilling?
 - Maya. Waxaan ka siin shan iyo lixdan.
Nej. Jag kan ge (dig) dem för 65.
 - Waa hagaag. Waryaa Saciid, adigu kabo ma doonaysaa?
Det är okej. Hördu Said, vill du ha skor?
 - Maya. Shaleytaan qaar cadcad iibsaday.
Nej. Jag köpte några vita igår.

4. Solutions

Akhbaarta dahsoon

Waxa aad akhrin doontaa sheeko ku saabsan sidii qarsoonayd ee wiil iyo aabbihiis isula xiriireen.

Beri baa waxa jirey oday reer miyi ah. Waxa uu lahaa wiil uu aad u jeclaa. Waxa uu go'aansaday in uu u diro wiilkiisii dugsi ku yaalley magaalo aad uga fog gurigiisa. Noloshuna aad bay uga duwanayd tii guriga ee sahlamayd, inankana aad bay ugu adkayd in uu la qabsado. Si degdeg ah ayaa wiilkii farriin ugu faray niman safar ah oo ka soo safray reerka aabbihiis meel ku dhow, waxa uuna ku yiri "Aabbahay u sheega in aan shanta wakhti hal weyso ku tukado."

Aabbihiis waxa uu helay farriintii, waana uu fahmey in wiilku shanta wakhti hal mar wax cuno oo uu rabo in cunto loo soo dhiibo. Waxa uu odaygii bilaabay in uu raadiyo cid magaaladii u socota. Dhowr cisho ka dib waxa uu helay nin safar ah oo magaaladii u socda, waxana uu u dhiibey soddon wasladood oo hilib ah iyo jeeg subag ah.

Waxana uu ku yiri dhambaal-wadihiis, "U geey cuntadaas wiilkayga. U sheeg wiilkayga in bishu ay soddon maalmood tahay balliguna buuxo." Dhambaal-wadihiis waxa uu ballan-

akhbaar-ta *information, news | information, nyhet(er)*

dahsoon *hidden, secret | dold, outtalad, hemlig*

sidii + u *the manner in which | det sätt på vilket*

qarsoon *≈ dahsoon*

aabbihiis = aabbihiis

is+la *with eachother | med varandra*

go'aansadaa *decides (for oneself) | beslutar sig*

diraa *sends | skickar*

fog *distant | avlägsen*

ka duwan *different | annorlunda*

sahlan *easy | lätt*

inan -ka *boy, son | pojke, son*

adkayd *< *adag+ahayd*

qabsadaa *catches | fångar*

la qabsadaa *manages, gets used to | klarar av, vänjer sig vid*

farriin -ta *message | meddelande*

faraa *sends a message | skickar meddelande*

wayso -da *washing before*

prayer | tvagning före bön

dhiibaa *hand over, give | lämna, ge*

cid -da *people | folk*

dhowr *some, a few | några, flera*

cisho -da *day | dygn*

ka dib *after | efter*

jeeg -ga *milk container | mjölkkan*

waslad -da *piece | bit, stycke*

dhambaal -ka *urgent message |*

brådskande meddelande

dhambaalwade -ha *massenger |*

budbärare

geeyaa *brings | transporterar, bär*

balli -ga *pond | damm*

qaaday in uu cuntadii iyo dhambaalka u gudbin doono wiilkii in kastoo uusan fahmin farriinta.

Intii uu jidka sii socday dhambaal-wadihii waxa uu xaday xoogaa hilib iyo subag ah. Markii uu gaaray meeshii uu u socdey waxa uu wiilkii ku wareejiyey cuntadii soo hartay iyo farriintii uu aabbihii uga sidey.

Wiilkii madaxa ayaa uu ruxay waxa uuna furay weelashii. "Hilibka iyo subagga aaway intii kale?" wiilkii ayaa weydiiyey. Dhambaal-wadihii oo naxsan waxa uu ku dheygagay wiilkii, waxa uuna weydiiyey sida uu ku ogaadey.

Wiilkii waxa uu ku jawaabay, "Aabbahay ayaa si cad iigu sheegay farriintii uu soo diray." Inankii waxa uu yiri "Bishu waa soddon maalmood, micnaheedu waxa weeye in uu soo diray soddon wasladdood oo hilib ah. Markii aan furay koleyga waxaa maqnaaday dhowr wasladdood. Waxa kale oo aabbahay yiri, 'Balligu waa buuxaa,' laakiin waxa aan arkay jeegga subaggu ku jiro in uusan

ballan -ka/-ta promise | löfte
ballan-qaadaa promises | lovar
gudbiyaa passes on | lämnar över
in kasta oo even though | trots att
uusan < *uu+aan he not | han inte

intii while | medan
sii along | fram
xadaa steals | stjäl
xoogaa a little | lite
gaaraa reaches | kommer fram
ku wareejiyaa hands over to
 sb | överlämnar till ngn
soo haraa remains | återstår, finns
 kvar
ruxaa shakes | skakar
furaa opens | öppnar
weel -ka pl. -al -asha containser |
 burk
aaway? where is? | var är?
intii kale the other amount, the
 rest | övriga mängden, resten
naxsan afraid | rädd
ku dhaygagaa stares at | stirrar på

cad white, light, clear | vit, ljus,
 klar, tydlig

kolay -ga basket, nox, bucket | korg,
 ask, spann
maqan missing | saknad, som fattas
maqnaadaa disappears | försvinner

buuxin." Dhambaal-wadihii waa uu isku yaxyaxay waa uuna qirtay dembigiisii. Waxa uu weydiistey cafis toos ah oo uu wiilkii si sahal ah ku oggolaaday. Waxa ayna go'aansadeen in ay arrintu halkaas ku dhammaato.

ku yaxyaxaa *is ashamed of* | *skäms för ngt*
qirtaa *confesses* | *erkänner*
weydiistaa *asks, requests* | *ber, begär*
cafis -ka *forgiveness* | *förlåtelse*
toos -ka *directness* | *rakhet, direkthet*
toos ah *direct, straight* | *direkt*
sahal *simple thing, easy thing* | *enkel sak, lätt sak*
oggolaadaa *gives one's consent, agrees* | *går med på ngt*

Ka jawaab su'aalahan

1. Maxaa uu aabbuhu ugu diray wiilkiisa magaalada?

2. Cunto intee le'eg ayaa uu aabbuhu u diray wiilkiisa?

intee? *what amount* | *vilken mängd?*
le'eg *like, similar* | *lik*
cunto intee le'eg? *how much food?* | *hur mycket mat?*

3. Maxaa ay ahayd farriinta uu aabbuhu u diray wiilkiisa?

4. Maxaa aad u malaynaysaa sababta farriin-siduhu uu u xaday cuntada?

farriin-side -ha *messenger* | *budbärare*

5. Sidee ayaa uu wiilku ku ogaaday in cuntadii qaarkeed maqan tahay?

qaarkeed *a part of them* | *en del av den*

6. Maxaa uu dareemay dhambaal-waduhu?

dareemaa *feels* | *känner, upplever*

7. Maxaa aad ugu maleyneysaa in wiilku uu isaga cafiyey dhambaal-wadaha?

cafiyaa *forgives* | *förlåter*

8. La shaqee saaxiibkaa. Ka feker farriin leh labo macno. Dabadeed u sheeg saaxiibbadaa. Ma ka fahmi karaan labo macne?

Af-Soomaali, Fasalka 4aad, Hargeysa & Muqdisho 2001: 31–35

Wadahadallada 86-87

86.0

- Dusuud i tus.
- Distidaasi way wanaagsan tahay.
Lacagteeduna waa toban shilin.
- Waa lacag badan, ee waxaan bixinayaa
siddeed shilin.
- Hoo.

disti -ga/-da, Ar.pl. **dusuud -da**
kastrull, gryta ≈ digsi -ga

hoo *varsågod, ta emot | here you are*

86.1

- Naayaa, Xaliimo, ma wax baad soo
iibsanaysaa?
- Haa, waxaan doonayaa in aan alaabo soo
iibsado.
- Alaabo jaadma ah?
- Waxaan doonayaa in aan dusuud iyo
koobab soo iibsado.
- Oo xaggeed ka soo iibsanaysaa?
- Waxaan ka soo iibsanayaa dukaanka
Jaamac Muuse.
- Oo waa xaggee?
- Waa daarta cad ee aqalka aabbahay ka
dambaysa.
- Ma immikaad soo iibsanaysaa mise goor
dambe?
- Immika.
- Anna waxaan doonayaa in aan dhar soo
iibsado ee ina mari.
- Ina keen.

*

- Dusuud iyo koobab ma haysaa?
- Haa, waan hayaa.
- Dusuud aad hayso i tus.
- Waa kuwan.
- Distigaasi waa immisa?

- Waa afar shilin.
- Waa lacag badan, ee waxaan bixinayaa saddex shilin.
- Hoo.
- Koobabna i tus.
- Waa kuwan. Labada koob way wanaagsan yihiin. Lacagtooduna waa laba shilin.
- I sii.
- Hoo.
- Aniguna waxaan doonayaa in aan dhar soo iibsado, ee shaadhadh wanaagsan ma haysaa?
- Maya. Dhar ma hayo anigu. Dukaankaasaa haya.
- Mahadsanid.
- Adaa mudan.

87.0

- Kolaygani miyuu ka wanaagsan yahay kaa?
- Maya. Kolaygani kama wanaagsana kaa.
- Kee weyn?
- Kani wuu weyn yahay, laakiin kanaa u weyn.

kanaa coll. < **kan baa**
u weyn coll. < **ugu weyn**

87.1

- Koleyoy ma haysaa?
- Haa, waan hayaa.
- Bal i tus.
- Ma kuwo waaweyn baad doonaysaa mise kuwo yaryar?
- Labadaba i tus.
- Waa kuwan.
- Kolayada waaweyni waa immisa?
- Waa shan shilin midkii.
- Kuwa yaryarina?
- Kuwaasina waa afar shilin labadii.

- Kolay weyn i sii.
- Hoo.

87.2

- Koobab ma haysaa?
- Haa, waan hayaa.
- I tus.
- Waa kuwan.
- Koobkani miyuu ka qaalisan yahay kaa?
- Maya, kama qaalisna.
- Kee weyn?
- Kanaa weyn.
- Kaa u weyn i tus.
- Kaa u weyni waa kan.
- Waa immisa lacagtiisu?
- Waa laba shilin.
- Waa qaali, ee shilin iyo badh iga sii.
- Waa hagaag.
- Mahadsanid.
- Adaa mudan.

Beginning in Somali (1966: 271–277)

5. Layliyo

Konstig övning

Raadi erayada dahsoon iyo akhbaarta.

Ninkii duqa ahaa akhbaar dahsoon ayaa uu wiilkiisii u diray. Halkan waxa ku qoran farriimo qarsoon.

qarsoon gömd, dold

Ka raadi erayga dahsoon siddeeddanda qoraal.

Alifba'da Soomaalyeed:

B, T, J, X, KH, D, R, S, SH, DH, C, G, F, Q, K,
L, M, N, W, H, Y, A, E, I, O, U.

Qor erayga dahsoon.

Qor xarafka ka horreeya K.

Qor xarafka ka dambeeya Y.

Qor xarafka u dhexeeya D iyo S.

Qor xarafka ka dambeeya R.

Qor xarafka ka horreeya U.

Qor xarafka ka dambeeya I.

Qor xarafka labaad ee ka dambeeya X.

Qor xarafka labaad ee ka dambeeya A.

Xaraf kasta ku beddel xarafka ka dambeeya ee xarfaha. Tusaale, haddii aad xarafka Q ku beddeshid xarafka K, xarafka A-na aad ku beddeshid xarafka E oo aad xarafka M-

ku beddelaa changes to, replaces with | byter (ut) mot

na ku beddeshid xarafka N erayga QAAM
waxa uu noqnayaa KEEN.

Qor saddexdan farriimood.

qaam fykem - qyykkyhuadde - re fodjiim o
fid.

Halkani waxa ku qoran saddex weerood. Dib
u qor si ay u noqdaan erayo sir ah. Xaraf
kasta ku beddel xarafka ka dambeeya ee
xarfahan.

sir -ta hemlighet, kod

b. Fal beerta.

falaa bearbetar (jord)

t. Xusuuso xarfaha.

j. Kaalay galabta.

galáb -ta afternoon | eftermiddag

5. Tone-marked texts

LISTEN AT <https://canvas.gu.se/courses/26872/modules/items/822135>

5. Translations

Akhbaarta dahsoon

Dolda budskap
Inta aadan akhrin ka hor
Innan du läser

Waxa aad akhrin doontaa sheeko ku saabsan **sidii qarsoonayd** ee wiil iyo aabbihi isula xiriireen.

Du kommer att läsa en berättelse som handlar om det **dolda/hemliga sätt** som en pojke och hans pappa höll kontakt / kommunicerade på med varandra.

sidii + u - det sätt på vilket

Is + la - med varandra

Beri baa waxa jirey oday reer miyi ah.

En gång fanns det en gammal man som var nomad.

Waxa uu lahaa wiil uu aad u jeclaa.

Han hade en pojke som han tyckte mycket om.

Waxa uu go'aansaday in uu u diro wiilkiisii dugsi ku yaalley magaalo aad uga fog gurigiisa.

Han beslutade att han skulle skicka sin son till en skola som låg i en stad mycket långt från hans hem.

Noloshuna aad bay uga duwanayd tii guriga ee sahlamayd, inankana aad bay ugu adkayd in uu **la qabsado**.

Livet var också mycket annorlunda än (det) i hemmet som var lätt, och det var mycket svårt för pojken att **vänja sig vid** det.

Si degdeg ah ayaa wiilkii farriin ugu faray niman safar ah oo **ka soo safray** reerka aabbihiis meel ku dhow waxa uuna **ku yiri**,

Snabbt skickade pojken ett meddelande med resande män som **hade kommit resande från** en plats nära hans pappa och han sade **till dem**:

"Aabbahay u sheega in aan shanta wakhti **hal** weyso ku tukado."

"Säg till min pappa att jag ber (vid alla) de fem (böne)tiderna med **en enda** tvagning."

Aabbihi waxa uu helay farriintii waana uu fahmey in wiilku shanta wakhti hal mar wax cuno oo uu rabo in cunto **loo soo dhiibo**.

Hans pappa fick meddelandet och han förstod att pojken (under) de fem (böne)tiderna åt något en (enda) gång och att han vill att man ska skicka (lämna) mat **till honom**.

Waxa uu odaygii bilaabay in uu raadiyo **cid** magaaladii u socoto.

Den gamla mannen började att leta efter **någon** som var på väg till den staden.

Dhowr cisho ka dib waxa uu helay nin safar ah ee magaaladii u socdo,

Några dygn senare råkade han på en resande man som var på väg till staden.

waxana uu **u dhiibey** soddon wasladdood oo hilib ah iyo jeeg subag ah.

och han lämnade 30 bitar kött och en kanna med smör **till honom**.

Waxana uu ku yiri dhambaal-wadihii,

Och han sade till budbäraren,

"U geey cuntadaas wiilkayga.

Transportera den maten till min son.
 U sheeg wiilkayga in bishu ay soddon maalmood tahay balliguna buuxo."
 Berätta för min son att en månad är trettio dagar och dammen är full."
 Dhambaal wadihii waxa uu ballan-qaaday in uu cuntadii iyo dhambaalka uu u gudbin doono wiilkii **in kastoo** uusan fahmin fariinta.
 Budbäraren lovade att han skulle lämna över maten och meddelandet till pojken **även om / trots att** han inte förstod budskapet.
 Intii uu jidka **sii** socday dhambaalwadihii waxa uu xaday xoogaa hilib iyo subag ah.
 Medan budbäraren gick vägen **fram** stal han lite kött och smör.
 Markii uu gaaray meeshii uu u socdey waxa uu wiilkii ku wareejiyey cuntadii soo hartay iyo fariintii uu aabihii **uga** sidey.
 När han kom fram till platsen som han reste till överlämnade han till pojken den återstående maten och meddelandet som han hade med sig **till honom** från pappan.
 Wiilkii madaxa ayaa uu ruxay waxa uuna furay weelashii.
 Pojken skakade på huvudet och öppnade burkarna.
 "Hilibka iyo subagga aaway intii kale?" wiilkii ayaa weydiyey.
 "Var är resten av köttet och smöret?" frågade pojken.
 Dhambaal-wadihii oo naxsan waxa uu ku dheygagay wiilkii, waxa uuna weydiyey sida uu ku ogaadey.
 Budbäraren stirrade förskräckt på pojken, och han frågade hur han vissta det.
 Wiilkii waxa uu **ku** jawaabay,
 Pojken svarade **honom**,
 "Aabbahay ayaa si cad iigu sheegay fariintii uu soo diray."
 Min pappa berättade det tydligt i meddelandet som han skickade.
 Inankii waxa uu yiri
 Och pojken sade:
 "Bishu waa soddon maalmood micnaheedu waxa weeye in uu soo diray soddon wasladdoo oo hilib ah."
 En månad har 30 dagar, betydelsen av det är att han skickade 30 bitar kött.
 Markii aan furay koleyga waxaa maqnaaday dhowr wasladdoo.
 När jag öppnade korgen fattades det några bitar.
 Waxa kale oo aabahay yiri, "Balligu waa buuxaa,"
 Den andra saken / Dessutom sa min pappa: "Dammen är full,"
 laakiin waxa aan arkay jeegga subaggu ku jiro in uusan buuxin."
 men jag såg att kannan som smöret finns i den var inte full."
 Dhambaal wadihii waa uu **isku** yaxayaxay waa uuna qirtay dembigiisii.
 Budbäraren skämdes **över sig själv** och han erkände sitt brott.
 Waxa uu weydiistey cafis toos ah oo uu wiilkii si sahal ah ku oggolaaday.
 Han bad pojken om direkt förlåtelse och pojken gick lätt / utan problem med på det.
 Waxa ayna go'aansadeen in ay arrintu halkaas ku dhammaato.
 Och de beslutade att den där händelsen skulle avslutas där (och då).
 Ka jawaab su'aalahan
 Svara på de här frågorna.
 1. Maxaa uu aabbuhu ugu diray wiilkiisa magaalada?
 Varför skickade pappan pojken till staden.
 ugu < u+u
 maxaa + u - varför
 u + magaalada
 2. Cunto intee le'eg ayaa uu aabbuhu u diray wiilkiisa?
 Hur mycket mat skickade pappan till sin son?

3. Maxaa ay ahayd farriinta uu aabbuhu u diray wiilkiisa?
Vad var meddelandet som pappan skickade till sin son?
4. Maxaa aad u malaynaysaa sababta farriin-siduhu uu **u** xaday cuntada?
Vad tror du är anledningen budbäraren stal maten **för**?
Vad tror du är anledningen till att budbäraren stal maten?
5. Sidee ayaa uu wiilku ku ogaaday in cuntadii qaarkeed maqan tahay?
På vilket sätt förstod pojken att en del av maten var borta?
6. Maxaa uu dareemay dhambaal waduhu?
Vad kände budbäraren?
7. Maxaa aad ugu maleyneysaa in wiilku uu **isaga** cafiyey dhambaal wadaha?
Varför tror du att pojken förlät **honon**, budbäraren?
ugu < u+u
maxaa + u - varför
u + maleyneysaa - tror
8. La shaqee saaxiibkaa.
Arbeta med din kompis.
Ka faker farriin leh labo macno.
Tänk på/ut ett meddelande som har två betydelser.
Dabadeed u sheeg saaxiibbadaa.
Berätta sedan för dina kompisar.
Ma ka fahmi karaan labo macne?
Kan de förstå/uppfatta de två betydelserna?
Raadi erayada dahsoon iyo akhbaarta.
Leta efter de förtäckta orden och informationen.
Ninkii duqa ahaa akhbaar dahsoon ayaa uu wiilkiisii u diray.
En gammal man skickade förtäckt information till sin son.
Halkan waxa ku qoran farriimo qarsoon.
Här finns det skrivna hemliga meddelanden.
Ka raadi erayga dahsoon siddeeddanda qoraal.
Leta efter det förtäckta ordet i de här åtta texterna (meningarna).
Qor erayga dahsoon.
Skriv det hemliga ordet.
Qor xarafka ka horreeya K.
Skriv bokstaven som kommer före K
Qor xarafka ka dambeeya Y.
Skriv bokstaven som kommer efter Y.
Qor xarafka u dhexeeya D iyo S.
Skriv bokstaven som kommer mellan D och S.
Qor xarafka ka dambeeya R.
Skriv bokstaven som kommer efter R.
Qor xarafka ka horreeya U.
Skriv bokstaven som kommer före U.
Qor xarafka ka dambeeya I.
Skriv bokstaven som kommer efter I.
Qor xarafka labaad ee ka dambeeya X.
Skriv den andra bokstaven som kommer efter X.
Qor xarafka labaad ee ka dambeeya A.
Skriv den andra bokstaven som kommer efter A.
Xaraf kasta ku beddel xarafka ka dambeeya ee xarfaha.
Byt ut varje bokstav mot bokstaven som kommer efter de bokstäverna.

Tusaale, haddii aad xarafka Q ku beddeshid xarafka K, xarafka A-na aad ku beddeshid xarafka E oo aad xarafka M-na ku beddeshid xarafka N erayga QAAM waxa uu noqnayaa KEEN.

Exempel, om du byter ut bokstaven Q mot bokstaven K, och bokstaven A byter du ut mot bokstaven E och bokstaven M byter du ut mot bokstaven N, då blir ordet QAAM till KEEN.

Qor saddexdan farriimood.

Skriv de här tre meddelandena.

qaam fykem - qyykkyhuadde - re fodjiim o fid.

Halkani waxa ku qoran saddex weerood.

Här står det skrivet tre meningar.

Dib u qor si ay u noqdaan erayo sir ah.

Skriv **om** orden / Skriv orden **på nytt** så att de blir hemliga.

Xaraf kasta ku beddel xarafka ka dambeeya ee xarfahan.

Byt ut varje bokstav till bokstaven som kommer efter de här bokstäverna.

b. Fal beerta.

Bruka åkern.

t. Xusuuso xarfaha.

Kom ihåg bokstäverna.

j. Kaalay galabta.

Kom på eftermiddagen.

Wadahadallo

86.0

– Dusuud i tus.

– Distidaasi way wanaagsan tahay. Lacagteeduna waa toban shilin.

– Waa lacag badan, ee waxaan bixinayaa siddeed shilin.

– Hoo.

86.1

– Naayaa, Xaliimo, ma wax baad soo iibsanaasaa?

– Haa, waxaan doonayaa in aan alaabo soo iibsado.

– Alaabo jaadma ah?

– Waxaan doonayaa in aan dusuud iyo koobab soo iibsado.

– Oo xaggeed ka soo iibsanaasaa?

– Waxaan ka soo iibsanaayaa dukaanka Jaamac Muuse.

– Oo waa xaggee?

– Waa daarta cad ee aqalka aabbahay ka dambaysa.

– Ma immikaad soo iibsanaasaa mise goor dambe?

- Immika.
 - Anna waxaan doonayaa in aan dhar soo iibsado ee ina mari.
 - Ina keen.
 - *
 - Dusuud iyo koobab ma haysaa?
 - Haa, waan hayaa.
 - Dusuud aad hayso i tus.
 - Waa kuwan.
 - Distigaasi waa immisa?
 - Waa afar shilin.
 - Waa lacag badan, ee waxaan bixinayaa saddex shilin.
 - Hoo.
 - Koobabna i tus.
 - Waa kuwan. Labada koob way wanaagsan yihiin. Lacagtooduna waa laba shilin.
 - I sii.
 - Hoo.
 - Aniguna waxaan doonayaa in aan dhar soo iibsado, ee shaadhahd wanaagsan ma haysaa?
 - Maya. Dhar ma hayo anigu. Dukaankaasaa haya.
 - Mahadsanid.
 - Adaa mudan.
- 87.0
- Kolaygani miyuu ka wanaagsan yahay kaa?
 - Maya. Kolaygani kama wanaagsana kaa.
 - Kee weyn?
 - Kani wuu weyn yahay, laakiin kanaa u weyn.

87.1

- Koleyoy ma haysaa?
- Haa, waan hayaa.
- Bal i tus.
- Ma kuwo waaweyn baad doonaysaa mise kuwo yaryar?
- Labadaba i tus.
- Waa kuwan.
- Kolayada waaweyni waa immisa?
- Waa shan shilin midkii.
- Kuwa yaryarina?
- Kuwaasina waa afar shilin labadii.
- Kolay weyn i sii.
- Hoo.

87.2

- Koobab ma haysaa?
- Haa, waan hayaa.
- I tus.
- Waa kuwan.
- Koobkani miyuu ka qaalisan yahay kaa?
- Maya, kama qaalisna.
- Kee weyn?
- Kanaa weyn.
- Kaa u weyn i tus.
- Kaa u weyni waa kan.
- Waa immisa lacagtiisu?
- Waa laba shilin.

- Waa qaali, ee shilin iyo badh iga sii.
- Waa hagaag.
- Mahadsanid.
- Adaa mudan.

5. Solutions

Cutubka 6aad

Baranbaro

Inta aadan akhrin ka hor:

baranbaro -da *kackerlacka*

Maxaa aad ka taqaan baranbarada?

taqaan = taqaannaa *you know | du vet*

Ma jeceshahay?

Ma ka baqdaa?

ka baqaa *is afraid of | är rädd för*

Kooxo u shaqeeya.

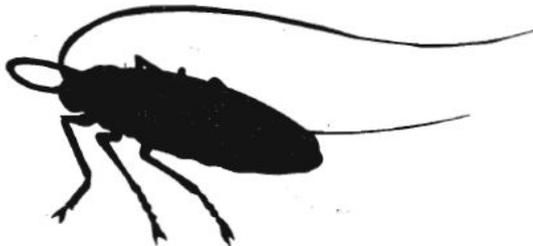
Qor afar shay ee aad dooneysid in aad ka ogaatid baranbarada.

shay -ga = walax -da = wax -a

ka ogaadaa *gets to know sth about sth | får veta ngt om ngt*

Hadda akhri sheekada. Isku day in aad ka heshid sheekada jawaabaha su'aalahaaga.

isku dayaa *tries | försöker*
hela, heshaa *finds | hittar*

Baranbarada iyo socodka habeenkii

Baranbaradu waa xayawaan dheelmada habeenkii. Taa macnaheedu waxa uu yahay: waxa ay socotaa habeenkii marka ay xayawaannada intooda badani hurdayaan.

dheelmadaa *is active, in motion at night | är aktiv, i rörelse på natten*

taa = taas

macne *meaning | innebörd, betydelse*

intooda badan *the major part of them | större delen av dem*

Sida baranbaradu u eg tahay

Baranbaradu waxa ay leedahay lix lugood oo xoogxooggan oo ay **uga** carari karto

sida ... u eg yahay *what ... looks like | hur ... ser ut*

xooggan *strong | stark*

cararaa *flee | fly*

cadowgeeda. Baranbaradu sidoo kale waxa ay leedahay labo dareeme oo dhuudhuuban. Waxa ay u isticmaashaa dareemayasha in ay ku uriso shayo ka fog. Sidoo kale waxa ay ku dareentaa shayada taabasho iyada oo isticmaalaysa dareemayaasha. Baranbaradu waxa ay had iyo jeer dhadhamisaa cuntada inta aysan cunin ka hor.

Waxa baranbaradu cunto

Waxyaabaha baranbaradu cunto waxa ka mid ah: saabuunta, warqadaha, maqaarka iyo dharka. Sidoo kale waxa ay cuntaa cuntooyinka looga tago dabool la'aan. Waxaa la sheegay in baranbaradu bilo noolaan karto iyada oo aan cunin cunto.

Ukunta baranbarada

Baranbaradu hal mar ayaa waxa ay dhashaa laba iyo toban ilaa shan iyo labaatan ukumood. Ukunteedu waxa ay had iyo jeer ku jirtaa xirmo yar. Dabadeed hooyada ayaa waxa ay ku qaaddaa xirmada calool-ku-jirteeda meesha ay ku dhammaato. Inta badan baranbaradu waxa ay qaaddaa ukunteeda ilaa ay ka dillaacayso. Dabadeed waxa ay dhigtaa meel ammaan ah oo mugdi ah sida armaajo dhexdeed ama musqusha meel ka mid ah.

Ilmaha baranbarada

Ilmaha baranbaradu waxa ay u eg yihiin kuwa waaweyn, laakiin ma laha baalal. Waxa ay cunaan cuntada kuwa waaweyn cunaan.

cadow -ga *enemy* | fiende
sida oo kale *furthermore* | *dessutom*
dareeme -ha *organ, sense, here:*
sensory organ | *organ, sinne, här:*
känselspröt
dhuuban *narrow, thin* | *smal*
uriyaa *smells* | *luktar*
taabasho -da *touching* | *beröring*
had iyo jeer *always, all the*
time | *alltid, hela tiden*
dhadhamiyaa *tastes* | *smakar*
inta ... aan ... ka hor *before* | *innan*
aysan < *ay+aan *it not* | *den inte*

saabuun -ta *soap* | *tvål*
maqaar -ka *skin, leather* | *skinn, hud*
laga tago *that one leaves* | *som man lämnar*
dabool -ka *lid, cover* | *lock, övertäckning*
la'aan -ta *lacking, without* | *avsaknad, utan*

ukun -ta *sg. & coll., pl.* **ukumó**
egg(s) | *ägg*

mar -ka *time* | *gång*
hal mar *at once* | *på en gång*
ilaa to (*upp*) *till*
xirmo -da *bunch, bundle* | *knippe, bunt, paket*
calool -sha *stomach* | *mage*
calool-ku-jir -ta *intestines, bowels* | *inältoor, tarmar*
dillaacaa *cracks, bursts, hatches* | *spricker, kläcks*
ammaan -ka *security, safety* | *säkerhet, trygghet*
mugdi -ga *dark, darknes* | *mörker*
armaajo -da *cupboard, wardrobe* | *skåp, garderob*
musqul -sha *toilet* | *toalett*

baal -ka *wing* | *vinge*

Carruurta waxaa dhowr jeer ka dhaca maqaarkooda marka ay korayaan.

dhowr jeer *a number of times* |
några gånger, flera gånger
koraa *grows* | *växer*

Sida baranbaradu isu nadiifiso

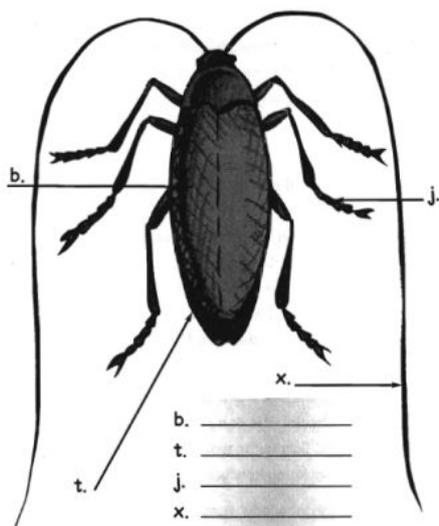
Marka ay baranbaradu wasakhowdo, iyada ayaa si taxaddar leh isu nadiifisa. Waxa ay isku nadiifisaa dareemayaasheeda iyada oo ku soo jiidaysa afkeeda.

wasakhoobaa, wasakhowdaa
becomes dirty | *blir smutsig*
iskú *themselves with* | *sig med*
jiidaa *pulls* | *drar*

Erayo

Ku qor sawirka adiga oo isticmaalaya erayadan: uusley, dareemayaal, baal, lug.

uusley -da *abdomen* | *buk*

Maxaa aad ka baratay baranbarada?

Dhammaystir weerahan.

Waxa aan horay u oгаа

horay -da *earlier occasion,*
before | *tidigare tillfälle, förut*

Waxa aan oгааday

horay + u *previously, already* |
tidigare, redan

Waxa aan sidoo kale oгааday

Shayga ugu xiiso badan ee aan ka ogaaday baranbarada waa

ugu *most | mest*
xiiso badan *interesting | intressant*

Lixda xeer ee laysaga ilaaliyo baranbarada waa ...

xeer -ka *rule | regel*
laysaga < *la+is+u+ka
iska ilaaliyaa *avoids, protects oneself from | undviker, skyddar sig mot*

1. Wax waliba ka dhig nadiif.

ka dhigaa *makes (sth become) | gör (så att något blir)*

2. Qaad jajabka sida jab rooti ah.

jajab -ka *crumbles | smulor*
jab -ka *piece, chunk | bit, stycke*

3. Dabool cuntada soo harta.

daboolaa *covers | täcker över, lägger lock på ngt*

4. Ku buufi gurigaaga sunta cayayaanka.

buufiyaa *sprays | sprutar, sprayar*
sun -ta *poison | gift*

5. Ka xir duleellada yar-yar ee ay baranbaradu gasho.

cayayaan -ka *insect | insekt*
duleel -ka *hole | hål*

6. Dabool fadhiga musqusha.

fadhiga musqusha *toilet pan | toalettstol*

Ka jawaab su'aalahan

1. Maxaa aad ugu malaynaysaa in ay tahay in aan ka qaadno jajabka yar-yar ee cuntada ah ee yaal meelaha oo aan islamarkaana daboolno cuntada soo harta?

... **in ay tahay in aan ...** *that it is necessary that we..., that we have to, need to | att det är nödvändigt att vi..., att vi måste, bör, ska...*

2. Hal mar ma ku filan tahay guriga in la buufiyo si baranbarada looga cirib-tiro? Sheeg sababta jawaabtaada.

filan *sufficient | tillräcklig*
cirib-tiraa *eradicates | utplånar, utrotar*

3. Magacow meelaha baranbaradu gurigaaga ka geli karto.

Xeerarka qoraalka

Fiiri mar kale lixda xeer.

1. Qor xeerarka falalka. Maxaa aad ogaatey? Waxa aan isticmaalnaa amarro marka aan qorayno xeerar.

amar -ka order

2. Xeerarku badanaa ma dhaadheer yihiin mise waa ay gaagaaban yihiin?

U shaqeeya koox-koox. U diyaari fasalkaaga xeerar. U qor xeerarka si nidaamsan.

diyaariyaa prepares | gör i ordning, iordningställer
nidaamsan systematic, methodical, ordered | systematiskt, metodiskt, i ordning

Xiriiriyeyaasha - hase-yeeshee iyo sidaa darteed.

xiriir -ka contact | kontakt
xiriiriye -ha conjunction | konjunktion

Fiiri qoraalkan.

Ku buufi gurigaaga sun. Hase-yeeshee, qaar baranbarada ka mid ah ayaan dhimanayn. Waxa ay caadaysteen sunta noocaas ah. Sidaa darteed, waa in aad mar waliba beddeshaa daawada.

caadaystaa vänjer sig vid ngt

daawo -da medicin

"Hase yeshee" iyo "sidaa darteed" waa xiriiriyeyaal. Waxa ay isku xiraan labo weerood oo waxa aan u qornaa marka weerta labaad ay ka hadlayso weerta koowaad.

Waxa aan isticmaalnaa "hase yeesh" marka weerta labaad ay ka hadlayso lidka weerta koowaad.

lid -ka motsats

Dad badani waxa ay ka baqaan baranbarada. Hase yeesh qofna wax ma yeesho.

Waxa aan isticmaalnaa "sidaa darteed" marka la sharxayo shay aan isku niri weerta hore. *sharxaa förtydligar*

Baranbaradu waxa ay cuntaa cuntada soo harta. Sidaa darteed waa in aan daboolnaa cuntadeenna.

Isku xir weeraha adiga oo isticmaalaya "hase yeeshee" ama "sidaa darteed".

1. Waxa aan u malaynayaa in baranbaradu wasakh tahay. Iyaga naftooda ayaa si fiican isu nadiifiya.

2. Baranbaradu waxa ay ka soo geli kartaa guryaheenna meelaha duleela. Waa in aan xirnaa duleelladaas. *duleelaa = daloolaa has
hole(s)\har hâl
duleel -ka = dalool -ka hole|hâl*

3. Baranbaradu waxa ay cuni kartaa waraaqaha. Waa in aan isticmaalnaa dhagax aan ku xirno daloolada.

4. Maanta waxaa jirta qorrax. Hawadu waa ay qabowdahay. *qorrax -da sun|sol*

5. Roob ayaa di'i doona Alle idinkii. Innagu kuma ciyaari karno bannaanka.

6. Lo'du biyo badan ayey cabtaa. Si dhaqso ah ayaa mar kale oon u qabtaa. *oon -ka thirst|törs*

7. Kalluunku waxa uu ku nool yahay badda. Uma neefsado sida dadka. *neefsadaa breathes|andas*

Af-Soomaali, Fasalka 4aad, Hargeysa & Muqdisho 2001: 18–25

Wadahadallada 88-89

88.0

- Suuqaannu tagaynaa.
- Maxaad ka doonaysaan? Ma wax baad ka soo iibsanaysaan?
- Haa, waxaannu u baahan nahay waxoogaa timir ah.

88.1

- Horta maanta ma Arbaca mise waa Khamiis?
- Malaha waa Khamiis.
- Ma aha. Waa Arbaca maanta. Waayo? Ma meel baad tagaysaan?
- Haa, suuqaannu tagaynaa.
- Maxaa ka doonaysaan? Ma wax baad ka soo iibsanaysaan?
- Haa, waxaannu u baahan nahay shaadhadh iyo saraawiil iyo waxoogaa timir ah.
- Dukaankee ka soo iibsanaysaan?
- Dukaanka Cali amba dukaanka Maxamed.
- Oo dukaanka Maxamed waa xaggee?
- Dukaanka Cali daarta cad ee ka dambaysa ayuu ka soo hor jeedaa.
- Ma dukaanka albaabka weyn ee madow leh baa?
- Haahey.
- Ma immika tagaysaan?
- Maya, waxaannu tegi saddexda oo rubuc la'.
- Immika waa immisadii saacaddu?
- Waa labadii iyo badhkii.
- Anigu immikaan iskuulkii tagayaa.
- Maalin walba miyaad tagtaa iskuulka?

malaha *maybe, probably | kanske, nog, troligen*

- Maya. Maalin-dhaaf baan tagaa.
- Yuusuf, ina keen, waa saddexdii oo rubuc la' ee.
- Ina mari. Nabadgelyo, Nuur.
- Nabadgelyo.

88.2

- Xaggee tagaysaan?
- Suuqaannu tagaynaa.
- Suuqa maxaa ka doonaysaan maanta?
- Waannu soo tukanaynaa. Adigu miyaanad soo tukanayn?
- Anigu soo tukan mayo. Waxaan soo iibsanayaa alaabo badan.
- Waa hagaag. Nabadgelyo.
- Tu san.

89.0

- Intee in le'eg baad u baahan tahay?
- In badan uma baahni.
- Intuu shilin ii gooyn karayo ayaan u baahnahay.

- 89.1

- Maxaad sheegtay, Cali?
- Nabad, ee adigu maxaad sheegtay, Yuusuf?
- Nabad. Xaggeed ka timid?
- Waxaan ka imid Hargeysa.
- Ma maanta mise shaley?
- Shaley. Waar, timir baan u baahnahay, ee timir wanaagsan ma haysaa?
- Haa, waan hayaa. Intee in le'eg baad u baahan tahay?
- In badan uma baahni. Intuu shilin ii gooyn karayaan u baahnahay.
- Shilinkii waa rodol iyo nus.

rodol -ka pound \halokilo

– Waa hagaag.

89.2

– Waar, dukaanka Jaamac xagguu yahay ma taqaan?

– Haa, maxaad ka doonaysaa?

– Alaabaan ka soo iibsanayaa.

– Alaabo maxay ah?

– Bariis baan u baahnahay.

– Dukaanka Jaamac waa sariibadda agteeda.

– Haa.

– Maxaad doonaysaa?

– Bariis baan u baahnahay ee ma haysaa bariis wanaagsan?

– Haa, waan hayaa. Intee in le'eg baad u baahan tahay?

– Shilinkii waa immisa rodol?

– Waa laba rodol.

– Rodol i sii.

Beginning in Somali (1966: 278–284)

6. Tone-marked texts

LISTEN AT <https://canvas.gu.se/courses/26872/modules/items/822136>

6. Translations

Baranbaro

Kackerlackan

Inta aadan akhrin ka hor

Innan du läser

Maxaa aad **ka** taqaan baranbarada?

Vad känner du till **om** kackerlackan/-or?

Ma jeceshahay?

Tycker du om dem?

Ma **ka** baqdaa?

Är du rädd **för dem**?

Kooxo u shaqeeya.

Arbeta i grupper.

Qor afar shay ee aad dooneysid in aad ka ogaatid baranbarada?

Skriv 4 saker som du vill veta om kackerlackan.

Hadda akhri sheekada.

Läs nu berättelsen.

Isku day in aad **ka** heshid sheekada jawaabaha su'aalahaaga.

Försök hitta svar på dina frågor **i** berättelsen.

1. Baranbaradu waa xayawaan dheelmada habeenkii.

Kackerlackan är ett djur som är aktivt på natten.

Taa macnaheedu waxa uu yahay, waxa ay socotaa habeenkii marka ay xayawaannada intooda badani hurdayaan.

Betydelsens av det är att / Det betyder att den rör sig på natten när de flesta djur sover.

2. Baranbaradu waxa ay leedahay lix lugood oo xoogxooggan oo ay uga carari karto cadowgeeda.

Kackerlackan har sex starka ben med vilka den kan fly från sin fiende.

Baranbaradu sidoo kale waxa ay leedahay labo dareeme oo dhuudhuuban.

Dessutom har kackerlackan två smala känselspröt.

Waxa ay **u** isticmaashaa dareemayasha in ay **ku** uriso sheeyaal **ka** fog.

Den använder känselspröten **för** att **med dem** känna lukten av saker längre bort (**från den själv**).

Sidoo kale waxa ay **ku** dareentaa sheeyaalka **taabasho** iyada oo isticmaalaysa dareemayaalka.

Dessutom kan den känna saker **genom beröring** när den använder antennerna.

Baranbaradu waxa ay had iyo jeer dhadhamisaa cuntada inta aysan cunin ka hor.

Kackerlackan smakar alltid maten innan den äter.

3. Waxyaabaha baranbaradu cunto waxa ka mid ah: saabuunta, warqadaha, maqaarka iyo dharka.

Saker som kackerlackan äter är bland annat: tvål, papper, skinn och kläder.

Notice the generic use of all the nouns in this sentence. In Somali the definite form is used throughout.

Sidoo kale waxa ay cuntaa cuntooyinka looga **tago** dabool la'aan.

Dessutom äter den maträtter/livsmedel som man **går ifrån / lämnar** utan lock.

Waxaa la sheegay in baranbaradu bilo noolaan karto iyada oo aan cunin cunto.

Man har sagt / Det har sagts att kackerlackan kan leva (i flera) månader utan att äta mat.

4. Baranbaradu hal mar ayaa waxa ay dhashaa laba iyo toban ukumood.

Kackerlackan lägger på en gång 12 ägg.

Ukunteedu waxa ay had iyo jeer ku jirtaa xirmo yar.

Äggen ligger alltid i en liten bunt / ett litet knippe.

Dabadeed hooyada ayaa waxa ay ku qaaddaa xirmada calool-ku-jirteeda meesha ay ku dhammaato.

Sedan tar/bär mamman knippet (på platsen) där tarmarna slutar (vid tarmmyningen).

Inta badan baranbaradu waxa ay qaaddaa ukunteeda ilaa ay ka dillaacayso.

De flesta kackerlackor bär sina ägg tills de kläcks.

Dabadeed waxa ay dhigtaa meel ammaan ah oo mugdi ah sida armaajo **dhexdeed** ama musqusha **meel ka mid ah**.

Sedan placerar den dem på en säker och mörk plats, som **inuti** ett skåp eller **någonstans på** en toalett.

5. Ilmaha baranbaradu waxa ay u eg yihiin kuwa waaweyn, laakiin ma laha baalal.

Kackerlackans barn ser ut som de stora, men de har inte vingar.

Waxa ay cunaan cuntada kuwa waaweyn cunaan.

De äter maten som de stora äter.

Carruurta waxaa dhowr jeer ka dhaca maqaarkooda marka ay korayaan.

Från barnen faller deras skinn flera gånger när de växer.

Barnen ömsar skinn flera gånger när de växer.

6. Marka ay baranbaradu wasakhowdo, iyada ayaa si taxaddar leh isu nadiifisa.

När kackerlackan blir smutsig tvättar den sig noggrant.

Waxa ay isku nadiifisaa dareemayaasheeda iyada oo ku soo jiidaysa afkeeda.

Den rengör sig genom att dra sina känselspröt genom sin mun.

Erayo

Ord

1. **Ku** qor sawirka adiga oo isticmaalaya erayadan:

Skriv **på/i** bilden och använd de här orden:

uusley - dareemayaal - baal - lug

buk - känselspröt - vinge - ben

Magacow laba xayawaan oo kale ee **dheelmada**.

Nämn två andra djur som **är aktiva på natten**.

Fiiri mar kale qoraalka baranbarada.

Titta en gång till på texten om kackerlackan.

Qoraalkee baa **inoo** sheegaya waxyaabahan?

Vilken text berättar **för oss** om de här sakerna?

Isku aaddi tirada iyo qoraalka.

Para ihop siffran med texten.

sida baranbaradu isu nadiifiso

hur (sättet) kackerlackan tvättar sig själv (på)

ilmaha baranbarada

kackerlackans barn

waxa baranbaradu cunto

vad (sakerna) kackerlackan äter

A relative subclause with a subject word, hence in the subjunctive
baranbarada iyo socodka habeenkii

kackerlackan och rörelsen på natten
 ukunta baranbarada
 kackerlackans ägg
 sida baranbaradu u eg tahay
 hur kackerlackan ser ut.
 Akhri qoraalka mar kale kana samee qoraal ku saabsan baranbarada.
 Läs texten en gång till och skapa en text som handlar om kackerlackan
 goorma ayey seexataa
 när sover (somnar) de?
 tirada lugaheeda
 antal (av deras) ben
waxa ay u isticmaasho dareemayaasha yar-yar
vad (sakerna) den använder de små känselspröten till
 waxa ay cunto
 vad den äter.
 tirada ukunta ay dhasho
 antalet ägg som den lägger
 sida ilmuhu u eg yihiin
 hur barnen ser ut
 Maxaa aad ka baratay baranbarada?
 Vad har du lärt dig om kackerlackan?
 Dhammaystir weerahan.
 Avsluta/Fullborda dessa meningar.
 Waxa aan horay u oгаа
 Jag visste redan ...
 Waxa aan oгааaday
 Jag fick reda på ...
 Waxa aan sidoo kale oгааaday
 Jag fick också reda på ...
 Shayga ugu xiiso badan ee aan ka oгааaday baranbarada waa
 Den mest intressanta saken jag fick reda på om kackerlackan är ...
 Shanta xeer ee **laysaga** ilaaliyo baranbarada waa
 De fem regler som **man** skyddar **sig med mot** kackerlackan är ...
 laysaga / la isaga < la+is+u+ka

1. Wax waliba ka dhig nadiif.
Håll alla saker rena.
2. Qaad j Jabka sida jab rooti ah. Dabool cuntada soo harta.
Plocka upp smulor såsom brödsulor. Täcka över maten som blir kvar.
3. Ku buufi gurigaaga sunta cayayaanka.
Spruta insektsmedel i ditt hem.
4. Ka xir duleellada yar-yar ee ay baranbaradu gasho.
Stäng till de små hål där kackerlackan kommer in.
5. Dabool fadhiga musqusha.
Täcka över (Stäng locket på) toalettstolen.

Ka jawaab su'aalahan
 Besvara de här frågorna

1. Maxaa aad ugu malaynaysaa **in ay tahay** in aan ka qaadno j Jabka yar-yar ee cuntada ah ee yaal meelaha oo aan islamarkaana daboolno cuntada soo harta?
Varför tror du att **det är nödvändigt** / att vi ska plocka upp små smulor av mat som ligger på de ställena och att vi samtidigt ska täcka över maten som blir över?

2. Hal mar ma ku filan tahay guriga in la buufiyo si baranbarada looga cirib-tiro?

Räcker det att spruta en gång för att utrota kackerlackorna?

Sheeg sababta jawaabtaada.

Säg anledningen till ditt svar.

Förklara varför du svarar så.

3. Magacow meelaha baranbaradu gurigaaga ka geli karto.

Namnge de platser där kackerlackan kan komma in i ditt hem.

Xeerarka qoraalka

Textens / skrivandets regler

Skrivregler

Fiiri mar kale shanta xeer.

Titta på de fem reglerna en gång till.

1. Qor shanta xeer ee falalka?

Skriv de fem reglerna för verben?

Maxaa aad ogaatey?

Vad fick du reda på?

Waxa aan isticmaalnaa amarro marka aan qorayno xeerar.

Vi använder imperativ när vi skriver regler.

2. Xeerarku badanaa ma dhaadheer yihiin mise waa ay gaagaaban yihiin?

Är regler ofta(st) långa eller är de korta?

U shaqeeya koox-koox.

Arbeta i gruppvis.

U diyaari fasalkaaga xeerar.

Förbered regler för din klass.

U qor xeerarka si nidaamsan.

Skriv reglerna på ett organiserat sätt.

Xiriiriyeyaasha - “hase yeeshee” iyo “sidaa darteed”.

Bindekord: “dock” och “därför”.

Fiiri qoraalkan.

Titta på den här texten

Ku buufi gurigaaga sun.

Spraya gift i ditt hem.

Hase yeeshee, qaar baranbarada ka mid ah ayaan dhimmanayn.

Dock, en del av kackerlackorna dör inte.

Waxa ay caadaysteen sunta noocaas ah.

De har blivit vana vid den typen av gift.

Sidaa darteed, waa in aad mar waliba beddeshaa daawada.

Därför, måste du varje gång byta medicin/medlet/kuren.

“Hase yeeshee” iyo “sidaa darteed” waa xiriiriyeyaal.

“Dock” och “därför” är bindekord.

Waxa ay isku xiraan labo weerood oo waxa aan **u** qornaa marka weerta labaad ay ka hadlayso weerta koowaad.

De binder samman två meningar och vi skriver **dit** dem när den andra meningen säger något om den första meningen.

Waxa aan isticmaalnaa “hase yeeshee” marka weerta labaad ay **ka** hadlayso lidka weerta koowaad.

Vi använder “dock” när den andra meningen talar **om** motsatsen till den första meningen.

Dad badani waxa ay ka baqaan baranbarada.

Många människor är rädda för kackerlackorna.

Hase yeeshee **qofna wax** ma yeesho.

Men den gör **ingen något** (ont).

Waxa aan isticmaalnaa “sidaa darteed” marka la sharxayo shay aan isku niri weerta hore.

Vi använder “därför” när vi (man) förtydligar något vi sa i den föregående meningen.

Baranbaradu waxa ay cuntaa cuntada soo harta.

Kackerlackan äter matrester.

Sidaa darteed waa in aan daboolnaa cuntadeenna.

Därför måste vi täcka över vår mat.

Isku xir weerooyinka adiga oo isticmaalaya “hase yeeshee” ama “sidaa darteed”.

Bind samman meningarna genom att använda “dock” eller “därför”.

1. Waxa aan u malaynayaa in baranbaradu wasakh tahay.

Jag tycker/tror att kackerlackan är smutsig.

Iyaga **naftooda** ayaa si fiican isu nadiifiya.

De tvättar sig **själva** noggrant.

2. Baranbaradu waxa ay ka soo geli kartaa guryaheenna meelaha duleela.

Kackerlackan kan komma in i våra hem genom springor (platser som har hål).

Waa in aan xirnaa duleelladaas.

Vi måste stänga (täppa till) de hålen / springorna.

3. Baranbaradu waxa ay cuni kartaa waraaqaha.

Kackerlackan kan äta papper.

Waa in aan isticmaalnaa dhagax aan ku xirno daloollada.

Vi måste använda sten för att täppa till (stänga hålen) springorna.

4. Baranbaradu waxa ay cuntaa saabuunta iyo waraaqaha.

Kackerlackan äter tvål och papper.

Sidoo kale waxa ay jeceshahay cuntada.

Den tycker också om mat.

5. Maanta waxaa jirta qorrax.

Idag är det soligt.

Hawadu waa ay qabowdahay.

Vädret är kallt.

6. Roob ayaa di'i doona Alle idinkii.

Det kommer att regna

Innagu kuma ciyaari karno bannaanka.

Vi kan inte leka/spela utomhus.

7. Lo'du biyo badan ayey cabtaa.

Kor dricker mycket vatten.

Si dhaqso ah ayaa mar kale oon u qabtaa.

De blir törstiga igen snabbt

8. Kalluunku waxa uu ku nool yahay badda.

Fisken/Fiskar(na) lever i havet.

Uma neefsado sida dadka.

De(n) andas inte som människor.

88.0

– Suuqaannu tagaynaa.

Vi ska gå till marknaden.

– Maxaad ka doonaysaan?

Vad vill ni göra där?

Ma wax baad ka soo iibsanaaysaan?

Ska ni köpa något där?

– Haa, waxaannu u baahan nahay waxoogaa timir ah.

- Ja, vi behöver lite dadlar.
- 88.1
- Horta maanta ma Arbaca mise waa Khamiis?
Förresten, är det onsdag idag eller är det torsdag?
 - Malaha waa Khamiis.
Det är väl/nog torsdag.
 - Ma aha.
(Nej,) det är det inte.
Waa Arbaca maanta.
Det är onsdag idag.
 - Waayo?
Varför (undrar du)?
Ma meel baad tagaysaan?
Ska ni gå någonstans?
 - Haa, suuqaannu tagaynaa.
Ja, vi ska gå till marknaden.
 - Maxaa ka doonaysaan?
Vad vill ni göra där?
 - Ma wax baad ka soo iibsanaaysaan?
Ska ni köpa något där?
 - Haa, waxaannu u baahan nahay shaadhadh iyo saraawiil iyo waxoogaa timir ah.
Ja, vi behöver skjortor och byxor och lite dadlar.
 - Dukaankee ka soo iibsanaaysaan?
 - Dukaanka Cali amba dukaanka Maxamed.
 - Oo dukaanka Maxamed waa xaggee?
 - Dukaanka Cali daarta cad ee ka dambaysa ayuu ka soo hor jeedaa.
 - Ma dukaanka albaabka weyn ee madow leh baa?
 - Haahey.
 - Ma immika tagaysaan?
 - Maya, waxaannu tegi saddexda oo rubuc la’.
 - Immika waa immisadii saacaddu?
 - Waa labadii iyo badhkii.
 - Anigu immikaan iskuulkii tagayaa.
 - Maalin walba miyaad tagtaa iskuulka?
 - Maya. Maalin-dhaaf baan tagaa.
 - Yuusuf, ina keen, waa saddexdii oo rubuc la’ ee.

– Ina mari. Nabadgelyo, Nuur.

– Nabadgelyo.

88.2

– Xaggee tagaysaan?

– Suuqaannu tagaynaa.

– Suuqa maxaa ka doonaysaan maanta?

– Waannu soo tukanaynaa. Adigu miyaanad soo tukanayn?

– Anigu soo tukan mayo. Waxaan soo iibsanaayaa alaabo badan.

– Waa hagaag. Nabadgelyo.

– Tu san.

89.0

– Intee in le’eg baad u baahan tahay?

– In badan uma baahni.

– Intuu shilin ii gooyn karayo ayaan u baahnahay.

89.1

– Maxaad sheegtay, Cali?

– Nabad, ee adigu maxaad sheegtay, Yuusuf?

– Nabad. Xaggeed ka timid?

– Waxaan ka imid Hargeysa.

– Ma maanta mise shaley?

– Shaley. Waar, timir baan u baahnahay, ee timir wanaagsan ma haysaa?

– Haa, waan hayaa. Intee in le’eg baad u baahan tahay?

– In badan uma baahni. Intuu shilin ii gooyn karayaan u baahnahay.

– Shilinkii waa rodol iyo nus.

– Waa hagaag.

89.2

– Waar, dukaanka Jaamac xagguu yahay ma taqaan?

– Haa, maxaad ka doonaysaa?

– Alaabaan ka soo iibsanaayaa.

– Alaabo maxay ah?

– Bariis baan u baahnahay.

– Dukaanka Jaamac waa sariibadda agteeda.

– Haa.

– Maxaad doonaysaa?

– Bariis baan u baahnahay ee ma haysaa bariis wanaagsan?

– Haa, waan hayaa. Intee in le’eg baad u baahan tahay?

– Shilinkii waa immisa rodol?

– Waa laba rodol.

– Rodol i sii.

6. Solutions

Cutubka 7aad

Aqalka

Ka feker su'aalahan jawaabahooda inta aadan akhrin sheekada ka hor.

Yaa sheegaya sheekadan?

Ma wiil baa mise waa gabar?

Sheeg sababta jawaabtaada.

Immisa ayaa aad u malaynaysaa ay jiraan wiilka iyo gabadhu?

Aniga oo ay ila socdaan Canab, Xaawo iyo Maryan ayaa helnay aqal qabyo ah. Aqalku waxa uu ka samaysnaa oodo, laamo iyo caleemo.

qabyo -da *sth unfinished \ngt ofärdigt, oavslutat*
samaysnaa < *samaysan+ahaa
ood -da *brushwood \kvistar, ris*
laan, pl. laamo *branch \gren*

Maalin ayaa ay Sacdiya iyo Canab na raaceen. Waxa ay rabeen in aan aqalka tusno. Carruur ayaa aqalka dhisatay beri hore. Iyaga oo aan dhammaystirin ayaa ay

raacaa *accompanies \följer (med)*

iskaga tageen. Markaas waxa aan saaxiibbaday u sheegay in aan aqal fiican ka dhigno.

Maalintii xigtey waxa aan qaadannay gudin iyo yaambo. Aqalku waxa uu ku dhex yaalley kayn weyn. Annaga oo faraxsan oo wadanna qalabkii dhismaha ayaa aan tagnay.

Canab ayaa aragtay baabuur cusub oo aqalka dhiniciisa taagan. Waxa aan la yaabnay gaariga kaynta dhex yaal. Baabuurkii ayaan u soo dhuumannay. Baabuurka cidi kuma ay jirin, daaqaduhuna waa ay u xirnaayeen. Laakiin daaqad ayaa ka jabnayd gaariga.

Waxa aan awoodney in aan gudaha u galno, laakiinse waan iska dhaafnay, hawl ayaa na sugaysey.

Sacdiya iyo Canab waa ay yaabeen markii ay arkeen aqalka. Waxa ay u malaynayeen in uu yar yahay. Waxa uu ahaa aqal weyn. Si degganaan ah ayaan u istaagnay aqalka hortiisa. Dabadeed si aayar ah innaga oo u

gudin/godin -ta *ax|yxa*
yaambo -da *adze, hoe|hacka*
wataa, wadataa *carries along|har med sig*
qalab -ka *tool(s), equipment|redskap, verktyg*
dhisme -ha *building, construction|byggnad, bygge*
la yaabaa *becomes suprprised|blir förvånad*
dhuuntaa, dhuumataa *hides|gömmer sig*
cidi (subj. form) *somebody|någon*
daaqad -da *window|fönster*
xiran *closed|stängd*
xirnaayeen < *xiran+ahaayeen
jaban *broken|sönder, trasig*
jabnayd < *jaban+ahayd

awoodaa *manages, is able|klarar, orkar, är i stånd, kapabel*
gude/gudo -ha *inside|insida*
iska dhafaa *leaves sth alone|låter ngt vara (i fred)*
hawl -sha *work|arbete*
sugaa *waits|väntar*

aayar *slow|långsam*

soconna ayaan ku soo wareegnay aqalkii. Si taxaddar leh ayaan u fiirinnay xaaladda derbiyada iyo saqafka guriga.

Markiiba shanqar layaab leh ayaan aqalka ka dhex maqalnay. Waxa ay ahayd khuuro. Mar qur ah ayaan wada naxnay oo aan baqnay!

Maxaa sameeyey shanqarta?

Wad sheekada.

Kooxo afar-afar ah u shaqeeya. Waxa aad iska dhigtaa in aad ka mid ahayd kooxdii tagtay aqalka oo maqashay shanqartii layaabka lahayd.

- Yaa sameeyey shanqarta?

- Ma qof baa sameeyey mise xayawaan?

- Ma waxa uu ahaa ninkii baabuurka lahaa?

- Maxaa dhigay aqalka, dadka ama xayawaanka?

- Maxaa aad samaysay?

- Maxaa dhacay oo ku xigey?

Hadda qor inta ka hartay sheekada. Xusuusnow in aad ka mid tahay kooxda sheekada ku jirtey. Isticmaal "aniga" marka aad qoraysid sheekada inta ka dhimman.

wareegaa goes around, circles | går runt, cirklar

xaalad -da state, condition | tillstånd, kondition

saqaf -ka roof | tak

shanqar -ta / shanqadh -a noise | oväsen

la-yaab -ka surprise | överraskning

la-yaab leh strange, surprising |

konstig, underlig, överraskande

khuuro -da snoring | snarkning

qur -ta single, lone | en enda, ensam

naxaa becomes afraid | blir rädd

baqaa becomes afraid, runs away |

blir rädd, spinger sin väg

wadaa continues | fortsätter

iska dhigaa pretends | låtsas

in part, portion | del

haraa remains | stannar, blir kvar

xusuusnaadaa remembers | kommer

ihåg

dhimman missing | saknad, som

fattas

Falkaab

falkaab -ka *adverbial*

Fiiri weertan:

Si aayar ah ayaa aannu baabuurkii ugu dhuumannay.

“Si aayar ah” waa falkaab. Falkaabyada waxa ay sifo ka bixiyaan sida aan wax u samayno. Hoos ka xarriiq falkaabyada ku jira weerahan.

sifo -da *characteristics; adjective | kännetecken, beskrivning; adjektiv*

1. Si degganaan ah ayaan u istaagnay aqalka hortiisa.

2. Dabadeed si aayar ah innaga oo u soconna ayaan ku soo wareegnay aqalkii.

3. Si taxaddar leh ayaan u fiirinnay xaaladda derbiyada iyo saqafka guriga.

Dooro falkaabka ugu habboon.

1. Sidee baad u soo qaadaysaa shimbir dhaawacan?

soo qaadaa *picks up | tar upp*

dhaawacan *wounded | skadad*

2. Sidee baad u qaylinaysaa haddii dugsiagaagu dhaliyo gool?

qayliyaa *cries, shouts | skriker, ropar*

dhaliyaa *accomplishes, produces | åstadkommer, producerar*

gool -ka *goal, mål*

3. Sidee baad u fariisanaysaa masaajidka dhexdiisa?

4. Sidee baad u qaylinaysaa haddii aad aragto cunug baabuur ku hor ordaya?

cunug -ga *small child | litet barn*

Ciyaar ciyaarta falkaabka.

Macallinka ayaa qof idinka mid ah u diraya bannaanka. Dabadeed waxa uu idiin sheegi doonaa falkaab, tusaale "si aayar ah."

Marka uu saaxiibkaa soo noqdo waxa uu kuu sheegi doonaa in aad samayso waxyaabo kala duwan. Waxa aad u samaysaa habka falkaabka. Tusaale, waxa aad u hadli ama u socon kartaa si aayar ah. Saaxiibkaa waa in uu maleeyaa falkaabka **uu yahay**.

kuu < *ku+u för dig

hab -ka sätt

Af-Soomaali, Fasalka 4aad, Hargeysa & Muqdisho 2001: xx-xx

Wadahadallada 90-91

90.0

- Immisa rodol oo timiraan shilin siisan karayaa?
- Marmarka qaarkood rodol badhkii baa shilin lagaa siinayaa.

rodol -ka *pund* | *halot kilo*
timir -ta *mass. dates* | *dadlar*
siistaa, siisataa *buys, pays* | *köper, betalar*

90.1

- Xaggeed tagaysaa maanta, Caasha?
- Meelna tegi maayo, laakiin waxaan doonayaa inaan cunto reerka u soo iibiyo.
- Ma immika?
- Maya. Kowda.
- Oo waa immisadii immika?
- Waa kow iyo tobankii.
- Xaggeed cuntada ka soo iibinaysaa?
- Waxaan doonayaa inaan dukaankii Cabdi ka soo iibiyo. Adigu cunto ma soo iibsanaysaa?
- Haa.
- Ina keen.

- Waar, timir ma haysaa?
- Haa, waan hayaa.
- Immisa rodol oo timiraan shilin siisan karayaa?
- Rodol keli ah.
- Rodol iyo badh i sii.
- Adiga maxaan ku qabtaa?
- Bariis ma haysaa?

- Haa, waan hayaa.
- Waa immisa rodolkii?
- Marmarka qaarkood waa shilin iyo badh, laakiin immika wuu jaban yahay oo waa shilin.
- Ma wanaagsan yahay?
- Haa, aad buu u wanaagsan yahay.
- Rodol badhkii i sii.

90.2

- Timir ma haysaa?
- Haa, waan hayaa.
- Immisa rodol oo timiraan shilin siisan karayaa?
- Immika waxaad siisan karaysaa rodol iyo badh, laakiin marmarka qaarkood waa qaali.
- Oo markay qaaliga tahay shilinkii waa immisa rodol oo timir ah?
- Waa rodol badhkii.
- Wallaa!
- Wallaahi!

91.0

- Timirtu miyay jaban tahay immika?
- Maya, timirtu aad bay u qaalisan tahay immika.
- Inta u weyn ee shilin laga siinayaa waa immisa?

91.1

- Waryaa, Xasan, ma timir baad doonaysaa mise muus?

- Timir baan doonayaa. Timirtu miyay jaban tahay immika?
- Maya, timirtu aad bay u qaalisan tahay immika.
- Inta u weyn ee shilin laga siinayaa waa immisa?
- In nus rodol shilin laga siiyo ayaa laga yaabaa.
- Muuskuna ma sidaasuu u qaalisan yahay?
- Maya, muusku wuu ka jaban yahay.
- Hadda muus baan iibsan maanta.
- Waa hagaag. Intee in le'eg baad doonaysaa?
- Waxaan doonayaa laba midh.

91.2

- Ma timirtaad jeceshahay mise bariiska?
- Waxaan jeclahay timirta.
- Laakiin timirtu aad bay u qaalisan tahay immika.
- Inta u weyn ee shilin laga siinayaa waa immisa?
- Waxaa laga yaabaa in nus rodol shilin laga siiyo.
- Muuskana qiimadiisu ma sidaasaa?
- Maya, muusku wuu ka jaban yahay.

Beginning in Somali (1966: 285–292)

7. Tone-marked texts

LISTEN AT <https://canvas.gu.se/courses/26872/modules/items/822137>

7. Translations

Aqalka

Huset

Ka feker su'aalahan jawaabahooda inta aadan akhrin sheekada ka hor.

Tänk på svaren på de här frågorna innan du läser berättelsen.

Yaa sheegaya sheekadan?

Vem berättar den här berättelsen?

Ma wiil baa mise waa gabar?

Är det en pojke eller en flicka?

Sheeg sababta jawaabtaada.

Berätta anledningen till ditt svar.

Immisa ayaa aad u malaynaysaa ay jiraan wiilka iyo gabadhu?

Hur gamla tror du att de är, pojken och flickan?

The phrase immisa jiraa means 'how old is'.

Aniga oo ay ila socdaan Canab, Xaawo iyo Maryan ayaan helnay aqal qabyo **ah**.

När Canab, Xaawo och Maryan var ute och gick med mig hittade vi ett hus som inte **var** färdigt.

Long pronoun + oo + subclause is a very common construction in Somali in order to express simultaneous circumstances.

Eng./Swe. subclauses are usually in the past tense when the main clause is in the past. This is not the case in Somali, where present tense (socdaan, ah) tells us that the subclauses is simultaneous with the main clause

Aqalku waxa uu ka samaysnaa oodo, laamo iyo caleemo.

Huset var gjort av kvisar, grenar och löv.

samaysnaa < *samaysan+ahaa 'was made'

Maalin ayaa ay Sacdiya iyo Canab na raaceen.

En dag följde Saadia och Anab med oss.

Waxa ay rabeen in aan aqalka **tusno**.

De ville att vi **skulle visa** huset.

Om huvudsatsen är förfluten och bisatsen syftar framåt i tiden använder svenskan gärna hjälpverbet skulle.

Carruur ayaa aqalka dhisatay beri hore.

Det var barn som hade byggt huset tidigare.

Iyaga oo aan dhammaystirin ayaa ay iskaga tageen.

Utan att avsluta det hade de gett sig av därifrån.

Negative circumstantial subclauses of the type pronoun + oo + relative clause often correspond to English 'without + -ing'

Markaas waxa aan saaxiibbaday u sheegay in aan aqal fiican ka **dhigno**.

Sedan berättade jag till mina kompisar att vi **skulle göra** ett fint hus av det.

Maalintii xigtey waxa aan qaadannay gudin iyo yaambo.

Följande dag tog vi med en yxa och en hacka.

Aqalku waxa uu ku dhex yaalley kayn weyn.

Huset låg mitt i den stora skogen.

Annaga oo faraxsan oo wadanna qalabkii dhismaha ayaa aan tagnay.

Glada och bärande på byggverktyg gav vi oss av.

Another circumstantial clause.

Canab ayaa aragtay baabuur cusub oo aqalka dhiniciisa **taagan**.

Canab såg en ny bil som **var ställd/parkerad** vid sidan om huset.

Waxa aan la yaabnay gaariga kaynta dhex yaal.

Vi blev förvånade över bilen som stod mitt i skogen.

Baabuurkii ayaan u soo dhuumannay.

Vi gömde oss vid bilen.

Baabuurka cidi kuma ay jirin, daaqaaduhuna waa ay u xirnaayeen.

Det fanns ingen i bilen och fönstren var stängda.

xirnaayeen < *xiran+ahaayeen

Laakiin daaqaad ayaa ka jabnayd gaariga.

Men ett fönster var trasigt på bilen.

Waxa aan awoodney in aan gudaha u galno,

Vi hade klarat av att ta oss in inuti den.

laakiinse waan iska dhaafnay, hawl ayaa na sugeysey.

men vi lät det vara, arbete väntade på oss.

Sacdiya iyo Canab waa ay yaabeen markii ay arkeen aqalka.

Sadia och Anab blev förvånad när de såg huset.

Waxa ay u malaynaayeen in uu yar **yahay**.

De trodde att huset **var** litet.

Waxa uu ahaa aqal weyn.

Men det var ett stort hus.

Si degganaan ah ayaan u istaagnay aqalka hortiisa.

Vi stod lugnt och stilla framför huset.

Dabadeed **si aayar ah innaga oo u soconna** ayaan ku soo wareegnay aqalkii.

Then, **walking slowly**, we made our way around the house.

Sedan gick vi **långsamt** runt huset.

Another circumstantial subclause.

Si taxaddar leh ayaan u fiirinnay xaaladda derbiyada iyo saqafka guriga.

Vi tittade **noggrant** på husväggarnas och -takets tillstånd.

Markiiba shanqar layaab leh ayaan aqalka ka dhex maqalnay.

Suddenly we heard a surprising noise from the middle of the house.

Vi hörde **plötsligt** ett märkligt oväsen från insidan av huset.

Waxa ay ahayd khuuro.

Det var en snarkning.

Mar qur ah ayaan wada naxnay oo aan baqnay!

På en gång blev vi rädda och vi sprang iväg!

Maxaa sameeyey shanqarta?

Vad hade gjort ljudet?

Wad sheekada.

Fortsätt berättelsen.

Kooxo afar-afar ah u shaqeeya.

Arbeta i grupper fyra och fyra.

Waxa aad **iska dhigtaa** in aad ka mid ahayd kooxdii tagtay aqalka oo maqashay shanqartii layaabka lahayd.

Du ska **föreställas dig / låtsas** att du var i gruppen som gick till huset och hörde ljud som var konstigt.

- Yaa sameeyey shanqarta?
Vem gjorde ljudet.
- Ma qof baa sameeyey mise xayawaan?
Var det en människa som gjorde det eller ett djur?
- Ma waxa uu ahaa ninkii baabuurka lahaa?
Vad var det som mannen ägde bilen?
- Maxaa dhigay aqalka, dadka ama xayawaanka?
Vad (Vem) hade byggt huset, folk eller djur?
- Maxaa aad samaysay?
Vad gjorde du?
- Maxaa dhacay oo ku xigey?
Vad hände efter det?

Hadda qor inta **ka hartay** sheekada.

Skriv nu det som (har blivit över) **återstår** av berättelsen.

Hartay is past tense and describes the situation that did occur, but the translation rather describes the present situation and may therefore veru well be in the present tense.

Xusuusnow in aad ka mid tahay kooxda sheekada ku jirtey.

Kom ihåg att du är en av de i gruppen som fanns i berättelsen.

Isticmaal “aniga” marka aad qoraysid sheekada inta ka dhimman.

Använd “jag” när du skriver den del som fattas av berättelsen.

Falkaab

Adverbial

Fiiri weertan:

Betrakta den här meningens.

Si aayar ah ayaa aannu baabuurkii ugu dhuumannay.

Långsamt gömde vi oss vid bilen.

”Si aayar ah” waa falkaab.

“Sakta/Försiktigt” är ett adverbial.

Falkaabyada waxa ay sifo ka bixiyaan sida aan **wax u** samayno.

Adverbial (an)ger en egenskap om sättet vi gör **något på**.

Hoos ka xariiq falkaabyada ku jira weerooyinkan.

Dra ett streck under adverbialen som finns i de här meningarna.

1. Si degganaan ah ayaan u istaagnay aqalka hortiiisa.
De stod lugnt/stilla framför huset.
2. Dabadeed si aayar ah innaga oo u soconna ayaan ku soo wareegnay aqalkii.
Sedan gick vi långsamt/försiktigt runt huset.
3. Si taxaddar leh ayaan u fiirinnay xaaladda derbiyada iyo saqafka guriga.
På ett noggrant sätt kollade vi tillståndet på husets golv och tak.

Dooro falkaabka ugu habboon.

Välj det mest lämpliga adverbialet.

1. Sidee baad u soo qaadaysaa shimbir dhaawacan?
På vilket sätt tar du upp en skadad fågel?
2. Sidee baad u qaylinaysaa haddii dugsigaagu dhaliyo gool?
Hur skriker du om din skola gör mål?
3. Sidee baad u fariisanaysaa masaajidka dhexdiisa?
Hur sitter du inne i moskén?
4. Sidee baad u qaylinaysaa haddii aad aragto cunug baabuur ku hor ordaya?

Hur skriker du om du ser ett barn som springer framför en bil?
Ciyaar ciyaarta falkaabka.

Lek adverbialleken.

Macallinka ayaa qof idinka mid ah u diraya bannaanka.

Läraren skickar ut en (person) av er.

Dabadeed waxa uu idiin sheegi doonaa falkaab, tusaale "si aayar ah."

Sedan kommer han att säga till er ett adverbial, t.ex. "långsamt".

Marka uu saaxiibkaa soo noqdo waxa uu kuu sheegi doonaa in aad samayso waxyaabo kala duwan.

När din vän kommer tillbaka kommer han att säga till dig att du ska göra olika saker.

Waxa aad u samaysaa habka falkaabka.

Du gör dem på adverbialets sätt / på det sätt som adverbialet säger.

Tusaale, waxa aad u hadli ama u socon kartaa si aayar ah.

T.ex. kan du tala eller gå långsamt.

Saaxiibkaa waa in uu maleeyaa falkaabka uu yahay.

Din kompis måste tänka ut det adverbial som det är..

4.2 Hadal aan erayo lahayn

Kommunikation utan ord. (Tal som inte har ord)

Inta aadan akhrin ka hor:

Innan du läser:

Waxaa Ilaahey awood kuu siiyey in aad samayso waxa aan xayawaanku samayn karin.

Gud har givit dig förmågan att (du) göra något som djur inte kan göra.

Maxaa aad u malaynaysaa in uu yahay?

Vad tror du att det är?

Waxa aan barannaa hadalka marka aan yar nahay, laakiin xayawaanku ma hadli karaan.

Vi lär oss att tala när vi är små, men djuren kan inte tala.

Hase yeeshee xayawaanku waxa ay isla hadlaan **iyaga oo aan** erayo isticmaalin.

Trots det talar djuren med varandra **utan att de** använder ord.

Waxa aan ugu yeernaa arrintan isla-xiriirka.

Xayawaannadu qaar waxa ay iskula xiriiraan qaylo, dhaqdhaqaaq iyo taabasho.

Weligaa ma aragtay shinni ku wareegeysanaysa hawada? Waxa ay la xiriiraysaa kuwo kale.

Qaabka ay wareegga u samayso waxa ay u sheegeysaa shinnida kale meesha laga helo cuntada iyo inta ay le'eg tahay.

1. Ma sheegi kartaa xayawaan sameeya hangar ama ur?

2. Maxaa ay urtaasi u sheegeysaa xayawaannada kale?

3. Ma sheegi kartaa xayawaan sameeya dhawaaq hees u eg marka uu farriin gaarsiinayo kuwa kale?

4. Shimbiruhu dhammaan ma sameeyaan dhawaaqyo kala duwan?

Sababtee ayaa aad ugu malaynaysaa in ay u sameeyaan dhawaaqyo kala duwan?

5. Sababtee baad ugu malaynaysaa in xayawaannadu farriin isgaarsiiyaan?

6. Dadka iyo xayawaanku ma wada xiriiri karaan?

Sheeg tusaalooyin la xiriira waayo-aragnimadaada.

Si ay ula xiriiraan eeyuhu dadka iyo eeyaha kale waxa ay isticmaalaan sayntooda, faruuryahooda, timahooda iyo jirkooda.

Hundar använder sin svans, läppar, päls och kroppar för att kommunicera med människor och andra hundar.

Qofka muslimka ahi waxa uu iska ilaaliyaa taabashada eeyaha.

Muslimen aktar sig för att vidröra / komma när hundar.

Fiiri sawirradan.

Titta på de här bilderna.

Ma arki kartaa kala-duwanaanshaha u dhexeeya eeyaha?

Kan du se skillnaderna mellan hundarna?

Eygani waxa uu ku hanjabayaa in uu ku qaniini doono.

Den här hunden hotar med att den kommer att bita dig.

Haddii aad u dhowaato **waxaa dhici karta in** uu ku qaniino.

Om du kommer närmare **kan det hända att** den biter dig.

Eygani waxa uu ku hanjabayaa in uu ku qaniini doono.

Den här hunden hotar med att den kommer att bita dig.

Laakiin sida oo kale waa uu kaa baqayaa.

Men den är också rädd för dig.

Waxaa dhici karta in uu ku qaniino ama uusan ku qaniinin.

Det kan hända att den biter dig eller att den inte biter dig.

Eygani **aad** ayaa uu **u** caraysan yahay, waana naxsan yahay.

Den här hunden är **väldigt** arg, och den är (även) rädd.

Waxaa laga yaabaa in uu difaacayo ilmihiiisa.

Den kanske skyddar sina barn. Det är möjligt/troligt att den skyddar sina barn.

Haddii aad u dhowaatid, waxa hubaal ah in uu ku qaniinayo.

Om du kommer nära den, är det sannolikt att den biter dig.

Carruurto erayo kuma hadlaan marka ay dhashaan.

Barn kan inte tala (med ord) när de föds.

Waa sida xayawaanka oo kale.

De är som djur.

Laakiin waxa jirta in ay kari karaan in ay nala xiriiraan (muujiyaan baahidooda).

Men det förekommer att de kan klara att kommunicera med oss (visa sina behov)

Fiiri sawirkan.

Titta på den här bilden

1. Sidee buu cunuggu u gaarsiinayaa hooyadii baahidiisa?

Hur kan barnet nå fram till mamman med sitt behov? (eg. framföra sitt behov)

2. Maxaa uu doonayaa ilmuhu in uu u sheego hooyadiis?

Vad vill barnet berätta för sin mamma?

Erayo la'aan xiriir ma samayn kartaa?

Kan du kommunicera utan ord?

Koox-koox u shaqeeya.

Arbeta i grupper / gruppvis.

Isku day in aad la xiriirtid waxyaabahan soo socda **adiga oo aan** hadlin.

Försök att kommunicera följande sakerna **utan att du** pratar.

b. Waxa aad rabtaa in aad qof soo jeedisid.

Du vill vända dig till någon.

Sidee baad oranaysaa?

Hur säger du det?

t. Waxa aad taagan tahay dariishada gurigaaga.

Du står vid fönstret i ditt hus.

Saaxiibkaa oo taagan laamiga ayaa raba in aad raacdid.

Din kompis som står på vägen vill att du följer med honom.

Tusi in aadan bixi karin oo ilig ku xanuunayo.

Visa att du inte kan komma ut och att en tand gör (dig) ont / att du har ont i en tand.

j. Walaashaa ayaa ku warsatay in aad baahan tahay iyo in kale.

Din syster frågade dig om du är hungrig eller inte.

Waxa aad doonaysaa in aad u sheegto in aad dheregsan tahay.

Du vill säga till henne att du är mätt.

Sidee baad ugu sheegi kartaa adiga oo aan la hadlin iyada?

Hur kan du berätta det för henne utan att du pratar med henne?

x. Ka feker waxyaabo kale ee aad erayo la'aan ku muujin kartid.

Tänk på andra saker som du kan visa utan ord.

Weydii saaxiibbadaa in ay **kuu** sheegaan waxa aad **leedahay**.

Fråga dina kompisar om de kan berätta **för dig** vad du **säger**.

The verb *leeyahay* has two quite different meanings: 'own/have' and 'say'.

90.0

– Immisa rodol oo timiraan shilin siisan karayaa?

– Marmarka qaarkood rodol badhkii baa shilin lagaa siinayaa.

90.1

– Xaggeed tagaysaa maanta, Caasha?

– Meelna tegi maayo, laakiin waxaan doonayaa inaan cunto reerka u soo iibiyo.

– Ma immika?

– Maya. Kowda.

– Oo waa immisadii immika?

– Waa kow iyo tobankii.

– Xaggeed cuntada ka soo iibinaysaa?

– Waxaan doonayaa inaan dukaankii Cabdi ka soo iibiyo. Adigu cunto ma soo iibsanaysaa?

– Haa.

– Ina keen.

– Waar, timir ma haysaa?

– Haa, waan hayaa.

– Immisa rodol oo timiraan shilin siisan karayaa?

– Rodol keli ah.

– Rodol iyo badh i sii.

– Adiga maxaan ku qabtaa?

– Bariis ma haysaa?

– Haa, waan hayaa.

– Waa immisa rodolkii?

– Marmarka qaarkood waa shilin iyo badh, laakiin immika wuu jaban yahay oo waa shilin.

– Ma wanaagsan yahay?

– Haa, aad buu u wanaagsan yahay.

– Rodol badhkii i sii.

90.2

- Timir ma haysaa?
- Haa, waan hayaa.
- Immisa rodol oo timiraan shilin siisan karayaa?
- Immika waxaad siisan karaysaa rodol iyo badh, laakiin marmarka qaarkood waa qaali.
- Oo markay qaaliga tahay shilinkii waa immisa rodol oo timir ah?
- Waa rodol badhkii.
- Wallaa!
- Wallaahi!

91.0

- Timirtu miyay jaban tahay immika?
- Maya, timirtu aad bay u qaalisan tahay immika.
- Inta u weyn ee shilin laga siinayaa waa immisa?

91.1

- Waryaa, Xasan, ma timir baad doonaysaa mise muus?
- Timir baan doonayaa. Timirtu miyay jaban tahay immika?
- Maya, timirtu aad bay u qaalisan tahay immika.
- Inta u weyn ee shilin laga siinayaa waa immisa?
- In nus rodol shilin laga siiyo ayaa laga yaabaa.
- Muuskuna ma sidaasuu u qaalisan yahay?
- Maya, muusku wuu ka jaban yahay.
- Hadda muus baan iibsana maanta.
- Waa hagaag. Intee in le'eg baad doonaysaa?
- Waxaan doonayaa laba midh.

91.2

- Ma timirtaad jeceshahay mise bariiska?
- Waxaan jeclahay timirta.
- Laakiin timirtu aad bay u qaalisan tahay immika.
- Inta u weyn ee shilin laga siinayaa waa immisa?
- Waxaa laga yaabaa in nus rodol shilin laga siiyo.
- Muuskana qiimadiisu ma sidaasaa?
- Maya, muusku wuu ka jaban yahay.

7. Solutions

Cutubka 8aad

Hadal aan erayo lahayn

Inta aadan akhrin ka hor:

Waxaa Ilaahey awood kuu siiyey in aad samayso waxa aan xayawaanku samayn karin.

awood -da *ability, capacity, power | förmåga, kraft*

Maxaa aad u malaynaysaa in uu yahay?

Waxa aan barannaa hadalka marka aan yar nahay, laakiin xayawaanku ma hadli karaan. Hase yeeshee xayawaanku waxa ay isla hadlaan iyaga oo aan erayo isticmaalin. Waxa aan ugu yeernaa arrintan isla-xiriirka.

ugu yeeraa *calls sb sth | kallar ngt för ngt*

Xayawaannadu qaar waxa ay iskula xiriiraan qaylo, dhaqdhaqaaq iyo taabasho.

xiriir-ka *contact | kontakt*
islaxiriir -ka *communication | kommunikation*

iskulá < *is+ku+la *with each other | med varandra (is+la) + using | med hjälp av (ku)*

qaylo -da *cry | skrik, rop*
dhaqdhaqaaq *movement, motion | rörelse*

Weligaa ma aragtay shinni ku wareegeysanaysa hawada? Waxa ay la xiriiraysaa kuwo kale. Qaabka ay wareegga u samayso waxa ay u sheegeysaa shinnida kale meesha laga helo cuntada iyo inta ay le'eg tahay.

weligaa *you...ever | du...någonsin*

qaab -ka *form, pattern, model | form, mönster, modell*

inta ay le'eg tahay *the amount it looks like, how much there is | mängden det ser ut som, hur mycket det finns*

1. Ma sheegi kartaa xayawaan sameeya hangar ama ur?

hangar ???

2. Maxaa ay urtaasi u sheegeysaa xayawaannada kale?

3. Ma sheegi kartaa xayawaan sameeya dhawaaq hees u eg marka uu farriin gaarsiinayo kuwa kale?

u eg *smiliar to, looking like* | *lik, som liknar*
gaarsiiyaa *delivers* | *överlämnar, framför budskap*

4. Shimbiruhu dhammaan ma sameeyaan dhawaaqyo kala duwan? Sababtee ayaa aad ugu malaynaysaa in ay u sameeyaan dhawaaqyo kala duwan?

sababtee + u *for what reason* | *av vilken orsak*
ugu < ***u+u**
u malaynayaa *progr. thinks* | *tror*

5. Sababtee baad ugu malaynaysaa in xayawaannadu farriin isgaarsiiyaan?

is gaarsiiyaan *deliver to each other* | *förmedlar till varandra*

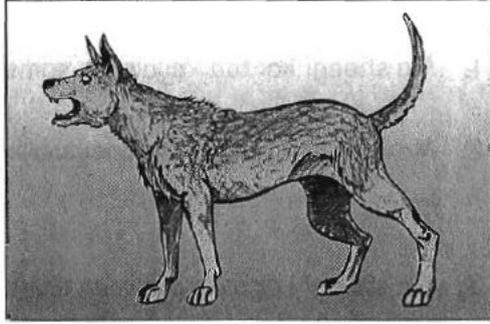
6. Dadka iyo xayawaanku ma wada xiriiri karaan? Sheeg tusaalooyin la xiriira waayo-aragnimadaada.

wada *together* | *tillsammans, gemensamt*
waayo-aragnimo -da *experience* | *erfarenhet*

Si ay ula xiriiraan eeyuhu dadka iyo eeyaha kale waxa ay isticmaalaan sayntooda, faruuryahooda, timahooda iyo jirkooda. Qofka muslimka ahi waxa uu iska ilaaliyaa taabashada eeyaha. Fiiri sawirradan. Ma arki kartaa kala-duwanaanshaha u dhexeeya eeyaha?

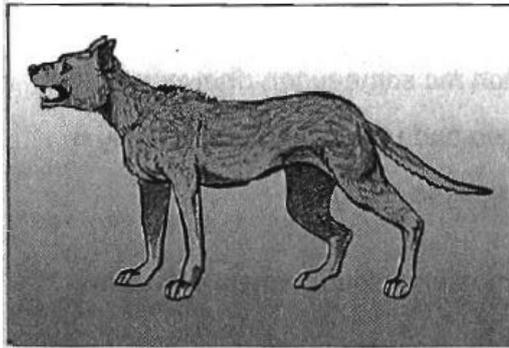
ula < ***u+la**
si + u *so that, in order to* | *så att, för att*
sayn -ta *tail* | *svans*
faruur -ta *pl. -yo -ha lip* | *läpp*
timo -ha *pl.t. hair, fur* | *hår, päls*

iska ilaaliyaa *refrains from* | *avhåller sig från, aktar sig för*

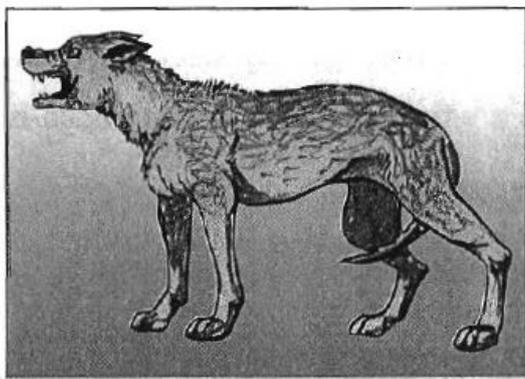
Eygani waxa uu ku hanjabayaa in uu ku qaniini doono. Haddii aad u dhowaato waxaa dhici karta in uu ku qaniino.

hanjabaa *threatens* | *hotar*
qaniinaa *bites* | *biter*

Eygani waxa uu ku hanjabayaa in uu ku qaniini doono. Laakiin sida oo kale waa uu kaa baqayaa. Waxaa dhici karta in uu ku qaniino ama uusan ku qaniinin.

kaá < *ku+ka of you | *för dig*
ka baqaa *is afraid of* | *är rädd för*
uusan < *uu+aan he/it... not |
han/den...inte

Eygani aad ayaa uu u caraysan yahay, waana naxsan yahay. Waxaa laga yaabaa in uu difaacayo ilmihisa. Haddii aad u dhowaatid, waxa hubaal ah in uu ku qaniinayo.

caraysan *angry* | *arg*

waxaa laga yaabaa in ... *it is possible that...* | *det är möjligt/ troligt att...*

hubaal -sha a sure/probable thing |
en säker/sannolik sak

Carruurto erayo kuma hadlaan marka ay dhashaan. Waa sida xayawaanka oo kale. Laakiin waxa jirta in ay kari karaan in ay nala xiriiraan (muujiyaan baahidooda).

nalá < *na+la with us | med oss
muujiyaa shows, points | visar,
pekar
baahi -da need | behov

Fiiri sawirkan.

1. Sidee buu cunuggu u gaarsiinayaa hooyadii baahidiisa?
2. Maxaa uu doonayaa ilmuhu in uu u sheego hooyadiis?

Erayo la'aan xiriir ma samayn kartaa?

la' adj. lacking | som saknar
la'aan -ta lack | avsaknad
erayo la'aan without words | utan
ord

Koox-koox u shaqeeya. Isku day in aad la xiriirtid waxyaabahan soo socda adiga oo aan hadlin.

b. Waxa aad rabtaa in aad qof soo jeedisid. Sidee baad oranaysaa?

soo jeediyaa turns to sb | vänder sig till ngn

t. Waxa aad taagan tahay dariishada gurigaaga. Saaxiibkaa oo taagan laamiga ayaa raba in aad raacdid. Tusi in aadan bixi karin oo ilig ku xanuunayo.

laami -ga (road with) asphalt, tarmac, blacktop | asfalt, asfaltered väg

j. Walaashaa ayaa ku warsatay in aad baahan tahay iyo in kale. Waxa aad doonaysaa in aad u sheegto in aad dheregsan tahay. Sidee baad ugu sheegi kartaa adiga oo aan la hadlin iyada?

warsadaa asks | frågar
baahan hungry | hungrig
iyo in kale or the opposite, or not | eller tvärtom, eller inte
dheregsan full (with food) | mätt

x. Ka feker waxyaabo kale ee aad erayo la'aan ku muujin kartid. Weydii saaxiibbadaa in ay kuu sheegaan waxa aad leedahay.

kuú < *ku+u to you | till dig

Cilmiga Bulshada, Fasalka 4aad, Hargeysa ???? & Muqdisho 2011: 9–12

Wadahadallada 92-93

92.0

- Goormay jebi doontaa timirtu?
- Kolka dagaalka Cadan ka socdaa joogsado.
- Siduu dagaalka Cadan ka socdaa qiimadda timirta wax u yeelayaa halkan?
- Doonyaha Basra ka imanaya ayaan Cadan joogsan karayn si ay alaabtay u baahan yihiin u qaataan.

jabaa, jabtaa *becomes cheaper* | *blir billigare*
timir -ta *dates* | *dadlar*
dagaal -ka *fight, battle, war* | *strid, krig*
ka socdaa *goes on (somewhere)* | *pågår (någonstans)*
qiimad -da *price* | *pris*

doon -ta, pl. -yo *boat* | *båt*

92.1

- Timirtu immika ma qaali baa?
- Haa, waa qaali.
- Goormay jebi doontaa?
- Waxay jebi doontaa kolkuu dagaalka Cadan ka socdaa joogsado.
- Oo dagaalka Cadan ka socda siduu qiimadda timirta waxa u yeelayaa halkan.
- Doonyaha Basra ka imanaya ayaan Cadan joogan karayn si ay alaabtay u baahan yihiin u qaataan.
- Oo waa maxay alaabtay u baahan yihiin?
- Dee, waxay u baahan yihiin biyo iyo cunto.
- Haddaa timirta beri dambaan iibsan doonaa.
- Waa hagaag.

haddaa *then, in that case, hence, therefore* | *då, i så fall, därmed, därför*
beri dambaan = beri dambe baan
beri dambe *another time (in the future), next time* | *en annan gång (i framtiden), nästa gång*

92.2

- Waar, timirtu immika miyay jaban tahay?
- Maya, aad bay u qaalisan tahay.
- Inay jabto ma laga yaabaa?
- Haa. Hadduu dagaalka Cadan ka socdaa joogsado way jebi doontaa.
- Oo ma doonyahaan Cadan joogsan karayn si ay alaabada ay doonayaan u qaataan?
- Haa.

laga yaabaa in *it is probable/possible that...* | *det är troligt/möjligt att*

doonyahaan = doonyaha baa aan *the boats* (FOC)
... *not* | *båtarna* (FOC) *inte*

joogsadaa, joogsataa *stops* | *stannar, stoppar*
si + u *so that, in order to* | *så att, för att*

93.0

- Qiimaddu hoos miyay u dhici kolkuu dagaalku joogsado?
- Haa, hadday dabayshu hagaagsan tahay. Doonyuhu dabaysha kama hor tegi karaan.

hadday = haddii ay *it (it)* | *om (den)*

hagaagsan *appropriate, good* | *passande, fördelaktig*

ka hor tagaa *goes against (the wind)* | *går emot (vinden)*

93.1

- Waryaa, Cali, timirtu ma qaali baa immika?
- Haa. Waa qaali.
- Oo waayo?
- Cadan buu dagaal ka socdaa.
- Qiimaddu hoos miyay u dhici kolkuu dagaalku joogsado?
- Haa, dabayshu hadday hagaagsan tahay.
- Ma doonyahaan dabaysha ka hor tegi karayn?
- Haa, doonyuhu dabaysha kama hor tegi karaan.

93.2

- Waxaa halkaa soo socda ma doonyaa?
- Haa, waa doonyo.
- Xaggay ka yimaaddeen ma garanaysaa?
- Waxa laga yaabaa in ay Cadan ka yimaaddeen.
- Cadan miyaan lagu dagaalamayn?
- Haa, waa lagu dagaalamayaa.
- Oo ma timir bay sidaan mise sonkor?
- Waxay sidaan sonkor iyo shaah.
- Timirta ma Cadan baa laga keenaa mise Basra?
- Doonyahaa Basra timirta ka keena ayaa Cadan soo mara.
- Ma kolkuu dagaalku joogsado ayey timirtu iman.
- Haa, hadday dabayshu hagaagsan tahay. Doonyuhu dabaysha kama hor tegi karaan.
- Markaa qiimadda timirtu hoos bay u dhici doontaa.
- Haahey.

halkaa = halkaas *there* | *där*
ma doonyaa = ma doonyo baa *are they boats* | *är det batar?*

miyaan < ma+ayaa+aan (FOC) *not?* | (FOC) *inte?*
 neg. clause with focus > always reduced subj.
 neg. sats med fokus > alltid reducerad konj.

sidaa, siddaa *brings, carries, transports* | *för (med sig), transporterar*

kolkuu = kolka uu *when (it)* | *när (det)*
iman = iman doontaa

markaa = markaas *then* | *då*
Beginning in Somali (1966: 293–299)

8. Tone-marked texts

LISTEN AT <https://canvas.gu.se/courses/26872/modules/items/822138>

8. Translations

Wadahadallo

92.0

- Goormay jebi doontaa timirtu?
När kommer dadlarna att bli billigare?
- Kolka dagaalka Cadan ka **socdaa** joogsado.
När kriget som pågår i Aden upphör.
Socdaa is subject marked.
- Siduu dagaalka Cadan ka socdaa qiimadda timirta wax u yeelayaa halkan?
Hur påverkar kriget i Aden priset på dadlar här?
- Doonyaha Basra ka imanaya **ayaan** Cadan joogsan **karayn** si ay alaabtay u baahan yihiin u qaataan.
Båtarna som kommer från Basra **kan inte** stanna i Aden för att ta (ombord) sakerna de behöver.

There is both focus and negation, and therefore the negator ‘aan’ must be used with the reduced subjunctive, which does not express tense.

92.1

- Timirtu immika ma qaali baa?
Är dadlar dyra nu?
- Haa, waa qaali.
Ja, de är dyra.
- Goormay jebi doontaa?
När kommer de bli billigare?
- Waxay jebi doontaa kolkuu dagaalka Cadan ka socdaa joogsado.
De blir billigare när kriget som pågår i Aden upphör
- Oo dagaalka Cadan ka socda siduu qiimadda timirta waxa u yeelayaa halkan.
Och kriget som pågår i Aden, hur påverkar det priset på dadlar här?
- Doonyaha Basra ka imanaya ayaan Cadan joogan karayn si ay alaabtay u baahan yihiin u qaataan.
Båtarna som kommer från Basra kan inte stanna i Aden för att ta (med) sakerna de behöver.
- Oo waa maxay alaabtay u baahan yihiin?
Och vad är det för saker de behöver?
- Dee, waxay u baahan yihiin biyo iyo cunto.
De behöver ju vatten och mat.
- Haddaa timirta beri dambaan iibsanaa doonaa.
Då (i så fall) köper jag dadlar en annan gång (vid en senare tidpunkt).
dambaan = dambe ayaan
- Waa hagaag.
Okej.

92.2

- Waar, timirtu immika miyay jaban tahay?
Hörrdu, är dadlarna billiga nu?
- Maya, aad bay u qaalisan tahay.
Nej, de är väldigt dyra.
- Inay jabto ma laga yaabaa?
Att de bli billigare, är det troligt?
- Haa. Hadduu dagaalka Cadan ka socdaa joogsado way jebi doontaa.
Ja. Om kriget som pågår i Aden upphör kommer de att bli billigare.
- Oo ma doonyahaan Cadan joogsan karayn si ay alaabaday doonayaan u qaataan.
Och kan inte båtarna stoppa i Aden så att de kan ta (med) sakerna som de vill ha.
- **Haa.**
Nej, (så är det).
When answering a negative question, the Somali answer refers to the truth value or the clause uttered in the question.

93.0

- Qiimaddu hoos miyay u dhici kolkuu dagaalku joogsado?
Kommer priserna att gå ner när kriget upphör?
- Haa, hadday dabayshu hagaagsan tahay. Doonyuhu dabaysha **kama hor tegi** karaan.
Ja, om vinden är den rätta. Båtarna kan inte **gå mot** vinden.

93.1

- Waryaa, Cali, timirtu ma qaali baa immika?
Hörrdu, Ali, är dadlar dyra nu?
- Haa. Waa qaali.
Ja. De är dyra.
- Oo waayo?
Och varför (det)?
- Cadan buu dagaal ka socdaa.
Det pågår ett krig i Aden.
- Qiimaddu hoos miyay u dhici kolkuu dagaalku joogsado?
Kommer priserna att gå ner när kriget upphör?
- Haa, dabayshu hadday hagaagsan tahay.
Ja, om vinden är den rätta.
- Ma doonyahaan dabaysha ka hor tegi karayn?
Kan inte båtarna gå mot vinden?
- **Haa,** doonyuhu dabaysha kama hor tegi karaan.
Nej, båtarna kan inte gå mot vinden.

93.2

- Waxaa halkaa soo socda ma doonyaa?
Det som går/rör sig där, är det batar?
doonyaa < doonyo+baa?
- Haa, waa doonyo.
Ja, det är batar.
- Xaggay ka yimaaddeen ma garanaysaa?
Vet du varifrån de kommer (har kommit)?
- Waxa laga yaabaa in ay Cadan ka yimaaddeen.
Det är möjligt att de kommer (har kommit) från Aden.
- Cadan **miyaan** lagu **dagaalamayn**?
Krigar man inte i Aden?
Focus + negation → reduced subjunctive
- Haa, waa lagu dagaalamayaa.

- Jo, man krigar där.
- Oo ma timir bay sidaan mise sonkor?
Och har de dadlar med sig eller socker?
 - Waxay sidaan sonkor iyo shaah.
De har med socker och te.
 - Timirta ma Cadan baa laga keena mise Basra?
Hämtar de dadlarna i Aden eller i Basra?
 - Doonyahaa Basra timirta ka keena ayaa Cadan soo mara.
(De där) båtarna som kommer hit med dadlar från Basra passerar Aden.
 - Ma kolkuu dagaalku joogsado ayey timirtu iman.
När kriget slutar kommer det att komma dadlar (då)?
 - Haa, hadday dabayshu hagaagsan tahay. Doonyuhu dabaysha kama hor tegi karaan.
Ja, om vinden är den rätta. Båtarna kan inte segla mot vinden.
 - Markaa qiimadda timirtu hoos bay u dhici doontaa.
Då kommer priset på dadlar att falla.
 - Haahey.
Javisst.

8. Solutions

Cutubka 9aad

Tukihii oomanaa

Ma waxa aad doonaysaa in aad akhriso sheeko ku saabsan tukihii oomanaa?

tuke -ha raven, crow | korp, kråka
oomman thirsty | törstig

Sheekadan run ma aha. Waxaa carruurta madadaalo uga dhigi jirey dadkii hore.

uga dhigaa make sth of sth for sb |
skapar ngt av ngt för ngn
madadaalo -da underhållning

Maalin ayaa tuke aad u oomay. Biyo ayaa uu meel kasta ka fiiriyey laakiinse waa uu waayey.

oomaa becomes thirsty | blir törstig
waayaa cannot (find) | kan inte
(hitta)

Ka dib waxa uu arkay dheri ay biyo ku jiraan. Aad ayuu u farxay. Waxa uu ku dul degay dherigii isaga oo filayey in uu ka heli doono biyo uu ka dhergo. Waxa uu dherigii ka helay biyo yar. Waxa uu damcay in uu biyaha ka cabbo. Waxa uu geliyey dherigii qoortiiisii, laakiinse waa uu gaari waayey biyihii.

dheri -ga pot, vessel | gryta, kärl
farxaa, faraxdaa becomes
happy | blir glad
qoor -ta neck | hals
degaa lands, sits | landar, slår sig
ner
filaa thinks, believes | tror
dhergaa becomes full, satisfied | blir
mätt
damcaa wishes, wants | önskar, vill
gaaraa reaches, achieves | når,
uppnår, når fram

Waxa uu ku fekeray inuu dheriga soo qalloociyo. Waxa uu ogaadey haddii uu dheriga soo qalloociyo in biyaha yari ay soo daadan doonaan. Waxa uu ogaadey inuu heli doono in yar oo biyo ah. Madaxa ayuu dherigii ku riixay hase yeeshee waa uu dhaqaajin waayey waayo dheriga ayaa cuslaa.

Waxa uu bilaabay in uu fikrad kale keeno. Tukihii waxa uu arkay dhagxaan u dhow. Xabbad-xabbad ayuu u soo qaaday dhagxaantii oo waxa uu ku dhex riday dherigii. Waxa uu arkay in biyihii soo dhowaanayaan. Markii uu dhagxaantii ku guray dherigii, biyihii si tartiib ah ayey kor ugu soo kaceen. Tukihii oommanaa halkaas ayuu biyihii ku cabbey ilaa uu oonkii ka ba'ay.

Dulucda casharka:

Dadaalaa waa gaaraa.

Haddii aad dadaasho, waxaa suuragal ah in aad samayso shay marka hore u eg samayntiisu in ay adag tahay.

qalloociyaa *bends, tilts | böjer, lutar, välter*

daataa, daadataa *spills out | rinner ut*

riixaa *pushes | trycker*

dhaqaajiyaa *moves | flyttar, sätter i rörelse*

soo qaadaa *picks up | tar upp*

ridaa *throws | kastar*

dhowaadaa *approaches, comes closer | närmar sig, kommer närmare*

guraa *gathers | samlar ihop*

ugu < *u+u

kacaa *rises | stiger*

oon -ka *thirst | först*

ba'aa *is destroyed | blir förstörd; ka ba'aa (problem) goes away | går över, försvinner*

duluc -da *point, purpose, moral | syfte, poäng, sensmoral*

cashar -ka *lesson | lektion*

dadaalaa *makes an effort, fights |*

ansträger sig, strävar, kämpar

suuragal -ka *possibility | möjlighet*

adag *hard, difficult | hård, svår*

Ku qor run, been ama ma aqaan.

1. Dhulkan waxa jirta abaar.

abaar -ta *drought | torka, missväxt*

2. Ugu horrayntii tukihii waxa uu isku dayey in uu dherigii ka buuxiyo dhagxaan.

isku dayaa *tries | försöker*

3. Ra'yigii labaad ee tukaha waxa uu ahaa in uu fuulo dherigii.

ra'yi -ga *idea, opinion | idé, åsikt*
fuulaa *climbs onto | klättrar upp på*

4. Tukuhu ma lahayn xoog uu ku fuulo dheriga.

5. Tukihii waxa uu dherigii ka buuxiyey dhagxaan.

6. Roob ayaa kor u soo qaaday biyihii dheriga ku jirey.

Fiiri qaybaha sheekada.

qayb -ta *part | del*

Sheekadani waxa ay leedahay afar qaybood.

1. Qaybtee baa noo sheegaysa in uu oomay tukihii?

2. Qaybtee baa noo sheegaysa in tukuhu helay dheri biyo ku jiraan?

3. Qaybtee baa noo sheegaysa sidii tukuhu u xalliyey mushkiladdiisii?

xalliyaa *solves | löser*
mushkilad *difficulty, problem | svårighet, problem*

Sheekada wax baan ka faa'iidaysannay.

ka faa`iideystaa *makes use of,
learns sth from | drar nytta av, lär
sig något av*

Sheeg waxa aan ka faa'iidaysannay.

b. Noloshu aalaa waa ay adag tahay.

aalaa *usually, often | vanligtvis, ofta*

t. In aan la rajo dhigin.

rajo *hope | hopp*

j. In dhagxaantu biyaha ay ku quusaan.

quusaa *sinks | sjunker*

Af-Soomaali, Fasalka 4aad, Hargeysa & Muqdisho 2001: 51–53

Dawaco iyo dafo

Halkan waxaa ah sheeko kale ee khiyaali ah. Ka soo saaro erayga saxa ah ee erayada bilaha ku jira. Dabadeed qor.

ka soo saaraa *picks out* | *plockar ut bil -sha*, pl. **bil** -**aha** *parenthesis, crescent, month* | *parentes, månskära, månad*

Ayaan hore waxa (jirtay/jira) dawaco khiyaano badan. Si daran ayey u baahnayd. Waxa ay aragtay dafo geed ku kor fadhida. Dafadu waxa ay afka ku haysatay cad yar oo (hilib/qori) ah.

ayaan -ta *day, time, era* | *dag, tid, epok*
dafo -da *hawk, falcon* | *hök, falk*
khiyaano -da *cheating, deception* | *lurendrejeri, bedrägeri, trick*
daran *bad, terrible* | *dålig, hemsk*
baahan *hungry* | *hungrig*
cad -ka *piece* | *bit*
qori -ga *wood, weapon* | *frä, vapen*

Dawacadii waxa ay (aadday/aadayaa) geedkii oo waxa ay la hadashay dafadii. Waxa ay ku tiri, "Haddii codkaagu qurux badan (yahay/yihiin) sida aad u qurux badan tahay, waxa aad ku fiican tahay ciyaarta iyo heesidda." Dafadii ma aysan siin wax (hadal/jawaab) ah. Dawacadii waxa ay ku tiri dafadii, "Bal ii hees aan ku maqlee." Islamarkaasna dafadii geedka fuushanayd waa ay faraxday, waxa ayna furtay afkeedii si ay u heesto.

cod -ka *voice* | *röst*

bal *just, simply* | *bara, helt enkelt*
maqlee = **maqlo ee**

Markii ay heestii bilowday, cadkii hilibka ahaa ayaa ka soo dhacay. Dawacadii waxa ay (cuntay/cunay) hilibkii. Intaas ka dibna waa ay carartay.

cararaa *runs, flees* | *springer, flyr*

Mararka qaarkood waxaa dhici karta in dadku naga sheegaan waxyaabo fiican si ay noo khiyaanaan. Waa in aanan aamminin wax waliba ee naloo (sheego, sheeg).

aammin -ka *trust, belief, confidence* | *tro, tilltro, tillit*
aamminaa *trusts* | *litar på*
naloo < *la+na+u

Sida loo qoro sheeko aan run ahayn.

Fiiri mar kale sheekadii tukihii oomanaa.
Sida loo sheegay waa sidan:

1. Ugu horrayntii tukaha waxaa haysatey mushkilad.

2. Dabadeed tukihii waxa uu isku deyey in uu xalliyo mushkiladdii laakiin kuma uusan guulaysan.

ku guulaystaa *succeed in sth |
lyckas med ngt*

3. Ugu dambayntii waxa uu ku guulaystey in uu xalliyo mushkiladdii haysatay.

4. Waxa aan ka barannay sheekadan dersi.

dersi -ga *lesson | lektion*

Sheekooyinka khiyaaliga ah oo dhan waxaa loo dhigaa sidaas.

Qor sheeko khiyaali ah.

Fiiri sawirradan. Kala sheekayso sheekada saaxiibkaa. Dabadeed qor sheekada. Xusuuso in aad isticmaashid astaamaha hadalka. Markii aad qortid sheekada qor dersiga laga baranayo.

sheekaystaa *discusses, chats |
diskuterar, pratar*
astaamaha hadalka *punctuation
marks | skiljetecken*

Dawacadii iyo cantallaygii

cantallay -ga *stork*

timaaddid 2sg subj.

casho -da *supper, dinner*

kvällsmat, middag (på kvällen)

kuu < *ku+u *at dig, för dig*

Dulucda casharka:

Waxaa qofka muslimka ah ka reebban in uu dadka kale khiyaano.

reebaa *utelämnar*

ka reebban *excluded, forbidden*

uteslutet, förbjudet

Af-Soomaali, Fasalka 4aad, Hargeysa & Muqdisho 2001: 54–56

Wadahadallada 94-95

94.0

- Markaa waxaad leedahay qiimaddu saray u sii kici intaanay hoos u dhicin.
- Nasiibdaranteenna, haa. Waxa laga yaabaa inaad sugto waxoogaa intaanad timir iibsan.

saray < sare baa ay
kici = kici doonaa
intaanay < intii aanay

94.1

- Cali, xaggeed tagaysaa?
- Suuqii baan tagayaa.
- Maxaad ka doonaysaa?
- Timir baan ka soo iibsanayaa.
- Hadda timirtu waa qaali immika.
- Waa imisa rodolkii?
- Waa shilin iyo badh.
- Ma laga yaabaa inay qiimaddeedu hoos u dhacdo?
- Maya.
- Markaa waxaad leedahay qiimaddu saray u sii kici intaanay hoos u dhicin.
- Nasiibdaranteenna, haa. Waxa laga yaabaa inaad sugto waxoogaa intaanad timir iibsan.
- Ma dhowr bilood mise in ka dhow?
- Waxa laga yaabaa inay amba bil amba laba timirtu qaali ahaato.
- Hadda muus baan iska iibsan.

iska only / bara

94.2

- Timirtu immika ma qaali baa?
- Haa, waa qaali.
- Intii berigii hore miyay ka qaalisan tahay?
- Berigii hore intee rodolka la siin jiray?
- Waxa la siin jiray nus rodol.
- Hadda immika aad bay uga qaalisan tahay inta.

- Sonkortuna ma qaali baa?
- Maya, way jaban tahay sonkortu immika.
- Shaahuna?
- Isna waa wax jaban.

95.0

hadday < haddii ay

- Malaha waa inaan sugaa kol hadday timirtu sida u qaalisan tahay immika.
- Muuskaa jaban ee iibso.
- Intee shilin la iga siinayaa?
- Toban amba laba iyo toban.

95.1

- Caasha, timirta xaggee lagu iibiyaa?
- Waxa lagu iibiyaa sekeddaa sekeddan ka soo hor jeedda.
- Ma dukaanka Jaamac?
- Haa, laakiin timirtu waa qaali immika.
- Waa immisa rodolkii?
- Waa laba shilin iyo nus.
- Inay jabto ma laga yaabaa?
- Haa, markuu dagaalka Cadan ka socda joogsado.
- Malaha waa inaan sugaa kol hadday timirtu sida u qaalisan tahay immika.
- Muuskaa jaban ee iibso.
- Intee shilin la iga siinayaa?
- Toban amba laba iyo toban.
- Hadda muus baan iska iibsana. Halka lagu iibiyo ma taqaan?
- Maya, laakiin waxaan u malaynayaa in shookiga agtiisa lagu iibiyo.
- Mahadsanid.
- Adaa mudan.

adaa < adiga baa
mudan *worthy / v ard, v ardig*

Beginning in Somali (1966: 300–306)

9. Tone-marked texts

LISTEN AT <https://canvas.gu.se/courses/26872/modules/items/822139>

9. Translations

Tukihii oommanaa

Den törstiga korpen/kråkan

The thirsty crow/raven

Ma waxa aad doonaysaa in aad akhriso sheeko ku saabsan tukihii oommanaa?

Vill du läsa en berättelse som handlar om en törstig kråka?

Sheekadan run ma aha.

Den här berättelsen är inte sann.

Waxaa carruurta madadaalo uga dhigi jirey dadkii hore.

Med den brukade förfäderna skapa underhållning för barnen.

Maalin ayaa tuke aad u oomay.

En dag blev en kråka mycket törstig.

Biyo ayaa uu meel kasta ka fiiriye laakiinse waa uu waayey.

Den tittade efter vatten överallt men lyckades inte (hitta något).

Ka dib waxa uu arkay dheri ay biyo ku **jiraan**.

Sedan såg den ett kärl som det **fanns** vatten i.

Aad ayuu u farxay.

Den blev mycket glad.

Waxa uu ku dul degay dherigii isaga oo filayey in uu ka heli doono biyo uu ka dhergo.

Den landade på kruset och den hoppades att den skulle få (tag i)vatten som den kunde bli mätt/otörstig av.

Waxa uu dherigii ka helay biyo yar.

Den hittade lite vatten i kärlet.

Waxa uu damcay in uu biyaha ka cabbo.

Den ville dricka vattnet i (ur) kärlet.

Waxa uu geliyey dherigii qoortiisii, laakiinse waa uu gaari waayey biyihii.

Den förde in sin hals i kärlet, men han kunde inte nå vattnet.

Waxa uu ku fekeray inuu dheriga soo qalloociyo.

Den funderade på att (om) den skulle luta kärlet.

Waxa uu ogaadey haddii uu dheriga soo qalloociyo in biyaha yari ay soo daadan doonaan.

Den förstod (att) om han lutar kärlek kommer det lilla vattnet att rinna ut.

Waxa uu ogaadey inuu heli doono in yar oo biyo ah.

Den förstod att den skulle få en (för) liten mängd vatten.

Madaxa ayuu dherigii ku riixay hase yeeshee waa uu dhaqaajin waayey waayo dheriga ayaa cuslaa.

Den tryckte på kruset med huvudet men den kunde inte rubba det eftersom kruset var tungt.

Waxa uu bilaabay in uu fikrad kale keeno.

Den började ta fram en annan idé.

Tukihii waxa uu arkay dhagxaan u dhow.

Kråkan såg stenar i närheten.

Xabbad-xabbad ayuu u soo qaaday dhagxaantii oo waxa uu ku dhex riday dherigii.

En och en (åt gången) tog den upp stenarna och stoppade ner dem i kärlet.

Waxa uu arkay in biyihii soo dhowaanayaan.

Den såg att vattnet närmade sig.

Markii uu dhagxaantii ku guray dherigii, biyihii si tartiib ah ayey kor ugu soo kaceen.

När han samlade stenarna i kärlet, steg vattnet långsamt uppåt.

Tukihii oommanaa halkaas ayuu biyihii ku cabbey ilaa uu oonkii ka ba'ay.

Där/Då drack den törstiga kråkan vattnet tills törsten försvann.

Dulucda casharka:

Kapitlets sensmoral

Dadaalaa waa gaaraa.

Den som kämpar uppnår sitt mål.

Haddii aad dadaasho, waxaa suuragal ah in aad samayso shay marka hore u eg samayntiisu in ay adag tahay.

Om du kämpar, är det möjligt att du gör något som tidigare verkade svårt att göra.

Ku qor run, been ama ma aqaan.

Skriv sant, falskt eller vet inte.

1. Dhulkan waxa jirta abaar.

Den här jorden är uttorkad.

2. Ugu horrayntii tukihii waxa uu isku dayey in uu dherigii ka buuxiyo dhagxaan.

(Allra) först försökte kråkan att fylla kärlet med stenar.

3. Ra'yigii labaad ee tukaha waxa uu ahaa in uu fuulo dherigii.

Kråkans andra idé var att klättra upp på / sätta sig på kärlet.

4. Tukuhi ma lahayn xoog uu ku fuulo dheriga.

Kråkan hade inte styrkan att klättra upp på kärlet.

5. Tukihii waxa uu dherigii ka buuxiyey dhagxaan.

Kråkan fyllde kärlet med stenar.

6. Roob ayaa kor u soo qaaday biyihii dheriga ku jirey.

Regn höjde vattnet som fanns i kärlet.

Fiiri qaybaha sheekada.

Titta på berättelsens delar

Sheekadani waxa ay leedahay afar qaybood.

Den här berättelsen har fyra delar.

1. Qaybtee baa noo sheegaysa in uu oomay tukihii?

Vilken del berättar för oss att kråkan är törstig?

2. Qaybtee baa noo sheegaysa in tukuhi helay dheri biyo ku jiraan?

Vilken del berättar för oss att kråkan hittade ett kärl som det fanns vatten i?

3. Qaybtee baa noo sheegaysa sidii tukuhi u xalliyey mushkiladdiisii?

Vilken del berättar för oss hur kråkan löste sitt problem?

Sheekada wax baan ka faa'iidaysannay.

Vi har dragit nytta / fått ut något av berättelsen.

Sheeg waxa aan ka faa'iidaysannay.

Berätta vad vi har lärt oss.

b. Noloshu aalaa waa ay adag tahay.

Livet är ofta svårt.

t. In aan la rajo dhigin.

Att inte förlora hoppet.

j. In dhagxaantu biyaha ay ku quusaan.

Att stenar sjunker i vatten.

A generic truth, therefore definite nouns in Somali.

Dawaco iyo dafo

Räven och örnen

Halkan waxaa ah sheeko kale ee khiyaali ah.

Det här är en annan berättelse som är påhittad.

Ka soo saaro erayga saxa ah ee erayada bilaha ku jira.

Plocka ut rätt ord av de ord som finns inom parentes.

Dabadeed qor.

Skriv (det) sedan.

Ayaan hore waxa jirtey dawaco khiyaano badan.

För länge sedan fanns det en mycket lurig räv.

Si daran ayey u baahnayd.

Den var riktigt hungrig.

Waxa ay aragtay dafo geed ku kor fadhida.

Den såg en örn sitta på ett träd.

Dafadu waxa ay afka ku haysatay cad yar oo hilib ah.

Örnen hade en liten bit kött i munnen.

Dawacadii waxa ay aadday geedkii oo waxa ay la hadashay dafadii.

Räven gick till trädet och pratade med örnen.

Waxa ay **ku** tiri,

Hon sa **till honom**:

"Haddii codkaagu qurux badan yahay sida aad u qurux badan tahay, waxa aad ku fiican tahay ciyaarta iyo heesidda."

"Om din röst är vacker på det sätt som du är vacker..."

"Om din röst är lika vacker som du, då är du bra på att spela och att sjunga".

Dafadii ma aysan siin wax jawaab ah.

Örnen gav inte något svar.

Dawacadii waxa ay ku tiri dafadii,

Räven sa till örnen,

"Bal ii hees aan ku maqlee."

"Snälla, sjung för mig **så** jag får lyssna på dig"

Islamarkaasna dafadii geedka fuushanayd waa ay faraxday, waxa ayna furtay afkeedii **si** ay **u** heesto.

Och i samma ögonblick blev örnen som satt i trädet glad, och den öppnade sin mun **för** att sjunga.

Markii ay heestii bilowday, cadkii hilibka ahaa ayaa **ka** soo dhacay.

När den började sången, ramlade köttbiten **ifrån den**.

Dawacadii waxa ay cuntay hilibkii.

Räven åt (upp) köttet.

Intaas ka dibna waa ay carartay.

Och sedan sprang den iväg.

Mararka qaarkood waxaa dhici karta in dadku naga sheegaan waxyaabo fiican si ay noo khiyaanaan.

Vissa gånger kan det hända att folk berättar/säger bra saker för/till oss för att lura oss.

Some(of the)times...

Waa in aanan aamminin wax waliba ee naloo sheego.

Vi ska / bör inte lita på alla saker som man säger till oss.

aanan < *aan+aan 'we not'

naloo < *la + na + u 'one...to us' (la+na usually shift places when contracted)

Sida loo qoro sheeko aan run ahayn.

Hur man skriver en berättelse som inte är sann.
 Fiiri mar kale sheekadii tukihii oommanaa.
 Titta en gång till på berättelsen om den törstiga kråkan.
 Sida loo sheegay waa sidan:
 Sättet man berättade den på är det här sättet:
 Så här berättade man den:

1. Ugu horrayntii tukaha waxaa haysatey mushkilad.
 Först hade kråkan ett problem.
2. Dabadeed tukihii waxa uu isku deyey in uu xalliyo mushkiladdii laakiin **kuma** uusan guulaysan.
 Sedan försökte kråkan att lösa problemet men den lyckades inte **med det**.
 uusan < *uu + aan 'he+not'
 Double negation ma + aan is quite common in past tense main clauses.
3. Ugu dambayntii waxa uu **ku** guulaystey **in** uu xalliyo mushkiladdii **haysatay**.
 Till slut lyckades den **med att** hitta en lösning på problemet (som **höll** honom (i sitt grepp)).
4. Waxa aan ka barannay sheekadan dersi.
 Vi lärde oss en läxa av den här berättelsen.
 Sheekooyinka khiyaaliga ah oo dhan waxaa loo dhigaa sidaas.
 Alla påhittade/fiktiva berättelser skapar man på det sättet.
 Qor sheeko khiyaali ah.
 Skriv en fiktiv berättelse.

Fiiri sawirradan.
 Titta på de här bilderna.
 Kala sheekayso sheekada saaxiibkaa.
 Prata om berättelsen med din kompis.
 Dabadeed qor sheekada.
 Skriv sedan berättelsen.
 Xusuuso in aad isticmaashid astaamaha hadalka.
 Kom ihåg att använda skiljetecken.

Markii aad qortid sheekada qor dersiga laga baranayo.
 När du har skrivit berättelsen skriv vilken läxa man kommer att lära sig från den.
Markii anger att bisatsen tidsmässigt föregår huvudsatsen. På svenska uttrycks det gärna med perfekt.

Dacawadii iyo cantallaygii
 Rävén och ekorren

Fiiri sawirradan.
 Titta på den här bilden.
 Ma jeceshahay in aad gurigayga u timaaddid casho?
 Skulle du tycka om att (vilja) komma hem till mig och på middag?
 Haa, fadlan.
 Ja, tack / gärna.
 Ma baahan tahay?
 Är du hungrig?
 Haddii aadan cuni karin cunto, aniga ayaa kuu cunaya.
 Om du inte kan äta mat, (så kan) jag äta den åt dig.
 Dulucda casharka:

Waxaa qofka muslimka ah ka reebban in uu dadka kale khiyaano.

94.0

- Markaa waxaad leedahay qiimaddu saray u sii kici intaanay hoos u dhicin.
Då säger du att priset kommer fortsätta gå upp/vara högt innan det går ner.
 - Nasiibdaranteenna, haa.
(Vår otur) Oturligt nog för oss, ja.
- Waxa laga yaabaa inaad sugto waxoogaa intaanad timir iibsan.
Troligen måste du vänta lite innan du köper dadlar.

94.1

- Cali, xaggeed tagaysaa?
Ali, vart ska du?
 - Suuqii baan tagayaa.
Jag ska till marknaden.
 - Maxaad ka doonaysaa?
Vad ska du göra där?
 - Timir baan ka soo iibsanayaa.
Jag ska köpa dadlar.
 - Hadda timirtu waa qaali immika.
Just nu är dadlarna dyra.
 - Waa imisa rodolkii?
Hur mycket kostar ett halvkilo (pund)?
 - Waa shilin iyo badh.
En och en halv shilling.
 - Ma laga yaabaa inay qiimaddeedu hoos u dhacdo?
Är det troligt att priset på dem går ner?
 - Maya.
Nej.
 - Markaa waxaad leedahay qiimaddu **saray u sii kici** intaanay hoos u dhicin.
Då menar du att priset **kommer att fortsätta gå upp** innan det går ner.
 - Nasiibdaranteenna, haa.
Oturligt nog, ja.
- Waxa laga yaabaa inaad sugto waxoogaa intaanad timir iibsan.
Det kan hända att du ska vänta lite innan du köper dadlar.
- Ma dhowr bilood mise in ka dhow?
Flera månader eller mera snart?
 - Waxa laga yaabaa inay **amba bil amba laba** timirtu qaali ahaato.
Det kan hända att dadlarna kommer att vara dyra i **antingen en månad eller två**.
 - Hadda muus baan iska iibsan.
Nu/Då köper jag bara bananer.

94.2

- Timirtu immika ma qaali baa?
Är dadlar dyra nu?
- Haa, waa qaali.
Ja, de är dyra.
- Intii berigii hore miyay ka qaalisan tahay?
Är de dyrare än det de kostade tidigare?
- Berigii hore intee rodolka la siin jiray?
Hur stor del av ett pund brukade man få (eg. ge) tidigare?
- Waxa la siin jiray nus rodol.
Man brukade få (eg. ge) ett kvarts kilo (halvt pund).
- Hadda immika aad bay uga qaalisan tahay inta.

- Just nu är det mycket dyrare än det.
- Sonkortuna ma qaali baa?
Är sockret också dyrt?
 - Maya, way jaban tahay sonkortu immika.
Nej, socker är billigt just nu.
 - Shaahuna?
Och te?
 - Isna waa wax jaban.
Det är också billigt.
- 95.0
- Malaha waa inaan sugaa kol hadday timirtu sida u qaalisan tahay immika.
Jag kanske ska vänta om dadlarna är så dyra just nu.
 - Muuskaa jaban ee iibso.
Bananerna är billiga så köp det.
 - Intee shilin la iga siinayaa?
Hur mycket får jag (eg. ger man mig) för en shilling?
 - Toban amba laba iyo toban.
Tio eller tolv (stycken).
- 95.1
- Caasha, timirta xaggee lagu iibiyaa?
Asha, var säljer man dadlar?
 - Waxa lagu iibiyaa sekeddaa sekeddan ka soo hor jeedda.
Det säljer man i det där kvarteret mittemot det här kvarteret.
 - Ma dukaanka Jaamac?
I Jamas butik?
 - Haa, laakiin timirtu waa qaali immika.
Ja, men dadlar är dyra just nu.
 - Waa immisa rodolkii?
Hur mycket kostar ett hlavkilo?
 - Waa laba shilin iyo nus.
Det kostar två och en halv shilling.
 - Inay jabto ma laga yaabaa?
Är det troligt att de blir billigare?
 - Haa, markuu dagaalka Cadan ka socda joogsado.
Ja, när kriget som pågår i Aden upphör.
 - Malaha waa inaan sugaa kol hadday timirtu sida u qaalisan tahay immika.
Jag kanske ska vänta om dadlarna är så dyra just nu.
 - Muuskaa jaban ee iibso.
Bananerna är billiga så köp det.
 - Intee shilin la iga siinayaa?
Hur många får jag (eg. ger man mig) för en shilling?
 - Toban amba laba iyo toban.
Tio eller tolv.
 - Hadda muus baan iska iibsan.
Då köper jag bara bananer.
- Halka lagu iibiyo ma taqaan?
Vet du var man säljer det?
- Maya, laakiin waxaan u malaynayaa in shookiga agtiisa lagu iibiyo.
Nej, men jag tror att man säljer det i närheten av polisstationen
 - Mahadsanid.

- Tack
- Adaa mudan.
Ingen orsak (Det är du som är (tack) värdig).

9. Solutions

Cutubka 10aad

Iskaander

Akhri sheekadan gaaban, fiirina xigmadda ku jirta.

Nin Iskaander la oran jirey ayaa wuxuu soo maray magaalo ay isaga dambeeyaan maamulkeeda toddoba boqor oo is dhalay. Markii uu dhintay kii ugu dambeeyey ayey dadkiisii yiraahdeen, "Boqorradii toddobada ahaa fir-koodii cidi ma ka joogtaa?"

Iskaander ayaa yiri, "Waxa aan u malaynayaa in uu jiro nin. Sababtoo ah waxa uu booqdaa qubuurahooda maalin waliba."

Ninkii ayaa uu qubuuraha ka raadiyey. Iskaander waxa uuna ku yiri, "Maxaa aad qubuuraha ka doontaa?"

Waxa uu ninkii ku jawaabey, "Waxa aan doonayey in aan kala sooco lafihii boqorrada iyo kuwii addoontoodii. Laakiin waxa aan arkay in ay isku mid yihiin."

xigmad -da *wisdom | wisdom, klokskap*

soo maraa *passes through | passerar genom*

isaga < *is+u+ka

ka dambeeyaa *follows after | följer efter*

maamul -ka *management | styre*

boqor -ka *king | kung*

is dhalay *have given birth to each other, are parent and child to each other | har fött varandra, är föräldrar och barn till varandra*

fir -ka *origin, descent | ursprung, släkte*

cid (subject form) *someone | någon*

booqdaa, booqataa *visits | besöker*

qabuuro/qubuuro -ha *graves, cemetery | gravar, kyrkogård*

kala soocaa *separates | skiljer åt*

laf -ta *bone | ben, benknota*

addoon -ta (coll.) *slaves | slavar*

iskú mid *alike, the same | samma*

Iskaander waxa uu ku yiri: "Ma jeceshahay in la soo celiyo boqortooyadii aabbayaashaa iyo sharaftoodii?"

celiyaa *brings back, restores* | återför, återupprättar
boqortooyo -da *kingdom* | kungarrike
aabbayaal *ancestors* | förfäder
sharaf -ta *honour* | ära, heder
ballan -ka *promise* | löfte
ballanqaadaa *promises* | lovar
waxa *the thing* | den saken (som)

Ninkii qubuuraha booqan jirey waxa uu ku jawaabay, "Haa, haddii aad ii ballanqaadaysid waxa aan rabo."

Iskaander waxa uu ku yiri, "Oo maxaa ay tahay waxa aad rabto?"

Waxa uu ugu jawaabay, "Waa nolol aan dhimasho lahayn iyo dhallinyaronnimo aan gaboow lahayn iyo hodonnimo aan faqri ka dambayn iyo farxad aan murugo ka dambayn."

aan lahayn *that does not have*
dhimasho -da *dying, death, to die* | döende, död, att dö
dhallinyaro -da *youth* | ungdom
-nimo *-ness, -ship* | -skap, -het
gabow -ga *old age* | ålderdom
faqri -ga *poverty* | fattigdom
murugo -da *sadness, sorrow* | sorg
awoodaa *is capable* | är i stånd

Waxa uu Iskaander ku yiri, "Ma awoodo arrintaas."

Waxa uu ninkii ku jawaabay, "Haddaba iga tag. Arrintaas ciddii awoodda ayaa aan doonayaaye. Waxaa awood u leh Alle oo keliya."

haddaba *then, in that case* | då, i så fall
cid -da *people* | folk, person(er)
awood u leeyahay *has the strength, ability to* | har styrka, har förmåga att
oo keliya *only* | bara
codsadaa *requests* | ber om ngt

Dulucda sheekada: Ilaahay ayaa laga helaa arrimaha ninku codsaday.

Akhri weerahan.

Ku qor run ama been.

1. Iskaander waxa uu ku noolaa magaalo ay maamuli jireen toddoba boqor.

2. Boqorrada oo dhammi waa ay noolaayeen.

3. Iskaander waxa uu ka soo farcamay boqorrada.

ka soo farcamaa *is an offspring of sb \ är avkomma till ngn*

4. Iskaander waxa uu soo booqan jirey qubuuraha maalin waliba.

5. Waxaa isku qasmay lafihii boqorrada iyo kuwii adoontoodii.

6. Iskaander waxa uu doonayey in la kala sooco lafihii isku qasnaa.

7. Ninkii waxa uu u ballan-qaaday in uu caawiyo Iskaander haddii uu siiyo lafihii.

8. Ninkii waxa uu rabey nolol aan dhammaanayn.

aan dhammaanayn *that does not end, eternal \ som inte tar slut, evig*

9. Ninkii waxa uu oggolaaday in uu caawiyo Iskaander.

10. Iskaander waxa uu noqday boqor.

Samee erayo cusub.

Fiiri weertan.

Waxa aan doonayaa in aan dib u soo saaro lafihii boqorrada iyo kuwii addoontoodii.

dib u *back \ tillbaka*

Dib waa horgale. Macnaheedu waa mar kale. Sidaa darteed "dib u saar" micnaheedu waa mar kale oo wax lagu dhaqaaqay. Erayo badan oo cusub ayaa aan ka samayn karnaa horgalayaasha.

sida darteed *therefore \ därför*
ku dhaqaaqaa *carries out \ utför*
horgale -ha *prefix*

Fiiri weerahan. Waa maxay micnaha erayada leh khadka madow?

khad madow *black ink, boldface | svart bläck, fet stil*

1. Waxa aan soo hilmaamay in aan soo qaato lacagtaydii. Waa in aan **dib** ugu noqdaa gurigaygii.

hilmaamaa *forgets | glömmar*

2. Haweentu waa ay khaldantay markii ay tidcaysay dharka. **Dib** ayaa ay ugu noqotay shaqadeedii tidcidda.

haween -ka *women | kvinnor*
haween -ta *woman | kvinna*
khaldamaa *makes a mistake | gör ett misstag*
tidcaa *braids, plaits | flätar, stickar*

3. Taasi waa sheekada aan ugu jeclahay. Fadlan **mar kale** ii sheeg.

Af-Soomaali, Fasalka 4aad, Hargeysa & Muqdisho 2001: 57–60

Wadahadallada 96-97

96.0

- Muuskani aad buu u wanaagsan yahay, aadna wuu u jaban yahay.
- Muuska ma debedda laga keenaa sida timirta?
- Maya. Soomaaliya ma soo waariddo muuska. Way dirtaa.

96.1

- Timir ma haysaa?
- Haa, waan hayaa.
- Waa immisa rodolkii?
- Waa laba shilin iyo nus.
- Aad bay u qaalisan tahay.
- Muuskaa ka jaban oo muus ma doonaysaa?
- Waa immisa rodolka muuska ahi?
- Waa shilin iyo nus.
- Hadda laba rodol oo muus ah i sii.
- Waa hagaag.

96.2

- Ma sonkor baa doonaysaa mise muus?
- Waxaan doonayaa muus.
- Intee in le'eg baad doonaysaa?
- Laba rodol baan ka qaadan hadduu wanaagsan yahay.
- Muuskani aad buu i wanaagsan yahay, aadna wuu u jaban yahay.
- Hadda laba rodol iyo nus i sii oo muuska la debedda laga keenaa sida timirta?
- Maya, Soomaaliya ma soo waariddo muuska, way dirtaa.
- Xaggay u dirtaa?

- Waxay u dirtaa Talyaaniga.
- Ma muus badan bay Soomaaliya dirtaa mise in yar?
- Muus badan bay dirtaa.
- Ma Talyaaniga oo keliya ayay u dirtaa mise meela kalena way u dirtaa?
- Talyaaniga oo keliya ayay u dirtaa.

97.0

- Muuska xaggee laga beeraa Soomaaliya, ma xagga woqooyi mise xagga koonfureed?
- Waxaa laga beeraa xagga koonfureed oo ay yihiin beero waaweyni.

97.1

- Ma muus badan baa Soomaaliya laga beeraa?
- Haa, muus badan baa laga beeraa.
- Xaggee laga beeraa, ma xagga woqooyi mise xagga koonfureed?
- Waxaa laga beeraa xagga koonfureed oo ay yihiin beero waaweyni.
- Beerahaa waaweyn ma Soomaali baa leh mise Talyaani?
- Badanaa Soomaali baa leh, badanaa Talyaani.
- Dowladduna ma qaar bay leedahay?
- Mayi.
- Oo muusku ma sida timirtuu u qaalisan yahay mise wuu ka jaban yahay?
- Waxoogaa buu ka jaban yahay.
- Waa immisa rodolka muuska ahi?
- Waa nus shilin.
- Rodolka timirta ahina waa immisa?
- Rodolka timirta ahi waa laba shilin, laakiin waxa laga yaabaa in ay jabto beri dhow.

97.2

– Muuska xaggee laga beeraa Soomaaliya?

Ma xagga woqooyi mise xagga
koonfureed?

– Xagga koonfureed baa laga beeraa.

– Oo halkaa ma beero waaweyn baa ah?

– Haa, waxa ah beero aad u waaweyn.

– Oo muuska miyay dirtaa Soomaaliya?

– Haa, badankiisa waxay u dirtaa
Talyaaniga.

Beginning in Somali (1966: 307–313)

10. Tone-marked texts

LISTEN AT <https://canvas.gu.se/courses/26872/modules/items/822140>

10. Translations

Iskaander

Alexander

Akhri sheekadan gaaban, fiirina xigmadda ku jirta.

Läs den här korta berättelsen, och se vilken visdom som finns i (den).

Nin Iskaander la oran jirey ayaa wuxuu soo maray magaalo

En man som man kallade Alexander passerade genom en stad
ay isaga dambeeyaan maamulkeeda toddoba boqor oo is dhalay.

där sju kungar som var söner till varandra följde på varandra i att regera.

Markii uu dhintay kii ugu dambeeyey ayey dadkiisii yiraahdeen,

När den siste dog sa hans folk,

"Boqorradii toddobada ahaa firkooodii cidi ma ka joogtaa?"

"Finns det någon (kvar) av de sju kungarnas (deras) släkte?"

Iskaander ayaa yiri, "Waxa aan u malaynayaa in uu jiro nin.

Alexander sa "Jag tror att det finns en man.

Sababtoo ah waxa uu booqdaa qubuurahooda maalin waliba."

Eftersom han besöker deras gravar varje dag"

Ninkii ayaa uu qubuuraha ka raadiyey.

Han letade (upp) den där mannen på kyrkogården.

Iskaander waxa uuna ku yiri,

Och Alexander sa till honom,

"Maxaa aad qubuuraha ka doontaa?"

"Vad letar du efter på kyrkogården?"

Waxa uu ninkii ku jawaabey,

Mannen svarade honom,

"Waxa aan doonayey in aan kala sooco lafihii boqorrada iyo kuwii addoontoodii.

"Jag ville skilja kungarnas ben ifrån deras slavars.

Laakiin waxa aan arkay in ay isku mid yihiin."

Men jag såg att de var likadana."

Iskaander waxa uu ku yiri:

Alexander sade till honom:

"Ma jeceshahay in la soo celiyo boqortooyadii aabbayaashaa iyo sharaftoodii?"

"Vill du återupprätta dina förfäders kungadöme och deras ära?"

Ninkii qubuuraha booqan jirey waxa uu ku jawaabay,

Mannen som brukade besöka kyrkogården svarade honom,

"Haa, haddii aad ii ballan-qaadaysid waxa aan rabo."

"Ja, om du lovar mig det som jag vill (ha)".

Iskaander waxa uu ku yiri,

Alexander sa,

"Oo maxaa ay tahay waxa aad rabto?"

"Och vad är det (saken) som du vill (ha)?"

Waxa uu ugu jawaabay,
 På det svarade han honom,
 "Waa nolol aan dhimasho lahayn
 "Det är ett liv utan död (som inte har död)
 iyo dhallinyaronnimo aan gaboow lahayn
 och en ungdom utan åldrande (som inte har ålderdom)
 iyo hodonnimo aan faqri ka dambayn
 och välstånd som inte följs av fattigdom
 iyo farxad aan murugo ka dambayn."
 och glädje som inte följs av sorg"

Waxa uu Iskaander ku yiri,
 Alexander sa till honom,
 "Ma awoodo arrintaas."
 "Den saken klarar jag inte av."

Waxa uu ninkii ku jawaabay,
 Mannen svarade honom,
 "Haddaba iga tag.
 "Gå då härifrån (mig).
 Arrintaas ciddii awoodda ayaa aan doonayaaye.
 De där sakerna önskar jag av personen som klarar av det.
 Waxaa awood u leh Alle oo keliya."
 Bara Gud har den förmågan".

Dulucda sheekada: Ilaahey ayaa laga helaa arrimaha ninku codsaday.
 Berättelsens sensmoral: Hos Gud hittar/får man sakerna som mannen begärde/bad om.
 Akhri weerahan.
 Läs de här meningarna.
 Ku qor run ama been.
 Skriv sant eller falskt.

1. Iskaander waxa uu ku noolaa magaalo ay maamuli jireen toddoba boqor.
 Alexander bodde i en stad som styrdes av sju kungar
 noolaa < *nool+ahaa
 Maamuli jireen - the auxiliary verb expresses duration over long time
2. Boqorrada oo dhammi waa ay noolaayeen.
 Alla kungarna levde.
3. Iskaander waxa uu ka soo farcamay boqorrada.
 Alexander härstammade från kungarna
4. Iskaander waxa uu soo booqan jirey qubuuraha maalin waliba.
 Alexander brukade besöka kyrkogården varje dag.
5. Waxaa isku qasmay lafihii boqorrada iyo kuwii adoontoodii.
 Benen från kungarna och de från slavarna hade blandats samman.
6. Iskaander waxa uu doonayey in la kala sooco lafihii isku qasnaa.
 Alexander ville dela upp benen som var ihopblandade.
7. Ninkii waxa uu u ballan-qaaday in uu caawiyo Iskaander haddii uu siiyo lafihii.
 Mannen lovade att hjälpa Alexander om han gav honom benen.
8. Ninkii waxa uu rabey nolol aan dhammaanayn.
 Mannen ville ha ett liv som inte tar slut.
9. Ninkii waxa uu oggolaaday in uu caawiyo Iskaander.
 Mannen gick med på att hjälpa Alexander
10. Iskaander waxa uu noqday boqor.
 Alexander blev kung.

Samee erayo cusub.

Gör/Skapa nya ord

Fiiri weertan.

Titta på den här meningen.

Waxa aan doonayaa in aan dib u soo saaro lafihii boqorrada iyo kuwii addoontoodii.

Jag vill lägga tillbaka kungarnas ben och slavarnas igen.

Dib waa horgale.

Igen är ett prefix.

This is not true.

In Somali dib is a noun and it occurs together with the preposition u.

Macnaheedu waa mar kale.

Dess betydelse är en gång till/igen.

Sidaa darteed ‘dib u saar’ micnaheedu waa ‘mar kale oo wax lagu dhaqaaqay’.

Därmed blir dess innebörd att man utför flyttar något igen.

Erayo badan oo cusub ayaa aan ka samayn karnaa horgalayaasha.

Vi kan skapa många nya ord med prefix.

Fiiri weerahan.

Titta på dessa meningar.

Waa maxay micnaha erayada leh khadka madow?

Vad betyder de fetstilta orden (som har svart bläck)?

1. Waxa aan soo hilmaamay in aan soo qaato lacagtaydii.

Jag glömde bord att ta med mina pengar.

Waa in aan dib ugu noqdaa gurigaygii.

Jag måste gå tillbaka hem.

2. Haweentu waa ay khaldantay markii ay tidcaysay dharka.

Kvinnan gjorde fel när hon flätade/stickade/vävde kläderna/tyget.

Dib ayaa ay ugu noqotay shaqadeedii tidcidda.

Hon fick göra om sitt vävarbete igen.

3. Taasi waa sheekada aan ugu jeclahay.

Den där är min favoritberättelse.

Fadlan mar kale ii sheeg.

Snälla berätta den för mig en gång till.

10. Solutions

Cutubka 11aad

<https://www.youtube.com/watch?v=ODl3rh6m6TI>

<https://www.youtube.com/watch?v=vhuVvJawsn8>

<https://www.youtube.com/watch?v=PO4AwJsanFc>

Cabdi Beenlow

(3.8.1 > 4.11)

Waxa aad akhrinaysaa sheeko khiyaali ah ee Soomaaiyeed.

khiyaali -ga *myt, fantasi, illusion*
▪ *myth, phantasy, illusion*

Inta aadan akhrin ka hor:

beenlow -ga *lögnaire, lögnhals* ▪
liar

1. Fiiri cinwaanka sheekadan. Maxaa aad u malaynaysaa in ay ku saabsan tahay?

aadan < aad+aan *du+inte* ▪
you+not

cinwaan -ka *rubrik* ▪ *heading, title*

2. Maxaad u malaynaysaa in dersiga laga baranayo sheekadan uu noqon doono?

dersi -ga *lektion* ▪ *lesson*
noqon doono *kommer att bli/vara, kan vara* ▪ *will be, may be*

Cabdi waxa uu ahaa wiil reer-miyi ah. Waxa uu raaci jirey ari. Maalin isaga oo ari la jooga meel guriga agtiisa ah ayaa uu damcay in uu been u sheego dadka tuulada joogey.

isaga oo *circumstance when he | när han*

damcaa *önskar, vill, får lust | wishes, wants*

Markaa ayaa uu yiri, "Hayaay! Hayaay! Waa waraabe!" Muddo yar ka dib ayaa waxa ku soo orday dad ulo iyo warmo sita. Markii ay u yimaadeen ayuu ku qosley oo uu ku yiri, "Been weeye ee waraabe ma jiro." Dadkii iyaga oo aad u caraysan ayey guryahoodii ku noqdeen.

Maalintii dambe Cabdi oo arigii la jooga ayaa waxa u yimid waraabe run ah. Waxa uu cunay arigii qaar ka mid ah. Cabdi sidii maalintii hore ayaa uu u qayliyey "Hayaay! Hayaay! Waa waraabe!"

Dadkii tuulada degganaa ayaa maqlay qayladiisii. Laakiin qofna uma soo bixin oo waxa la yiri, "Waa beentiisii hore ee naga daaya." Halkaasna ari badan ayaa waraabihii ku laayey.

Dulucda casharka: Beentaada hore runtaada dambe ayey u daran tahay.

hayaay! *hjälp!* ▪ *help!*

muddo -da *period of time* |
period, tidsintervall
sita *bärande*

caraysan *arg* ▪ *angry*
ku noqdaa *återvänder till* ▪
returns to

Cabdi oo *circumstance when*
Abdi|när Abdi

qaylo -da *rop, skrik* ▪ *scream*
qofna *ingen* ▪ *nobody*
bixin *pret.konj. kom ut* ▪ *came*
out av **baxaa**

ka daayaa *lämnar i fred* ▪ *leave in*
peace, leave alone

halkaasna *och därmed* ▪ *and*
therefore

laayaa *dödar, slår ihjäl*
duluc -da *sensmoral* ▪ *motto,*
moral

u daran *dålig för, skadlig för*

Ka jawaab su'aalahan

1. Maxaa uu Cabdi u sheegay beenta?

2. Markii dhurwaagu yimid maxaa Cabdi loo kaalmayn waayey?

dhurwaa -ga *hyena*
kaalmeeyaa *hjälper, stöttar* ▪
helps, supports, assists

3. Sheekadani maxaa ay inoo faa'iidaynaysaa?

u faa'iideeyaa *är nyttig för* ▪ *is useful to*

4. Weligaa sida Cabdi ma samaysay? Maxaa aad samaysay?

weli -ga *någonsin* ▪ *ever /*
weligaa *du+någonsin* ▪
you+ever

Rasuulka (NNKH) waxa uu yiri, "Beentu waxa ay ka mid tahay calaamadaha qofka Munaafaqa ah lagu yaqaan."

rasuul -ka *profet* ▪ *prophet*
calaamad -da *tecken* ▪ *sign*

munaafaq *skenhelig person*
ku yaqaannaa *känner igen ngn på ngt* ▪ *recognizes sb by sth*

Falkaabyo

falkaab -ka *adverbial*

Fiiri weerahan. Immisa falkaab ayaa aad ka heli kartaa?

1. Libaaxii waxa uu cod weyn ugu qayliyey dhurwaagii.

qayliyaa *skriker, ropar*

2. Duqdii waxa ay si toos ah ula hadashay gabadhii.

duq -a *gammal man* ▪ *old man*
duq -da *gammal kvinna* ▪ *old woman*

3. Hooyadii waxa ay u qaadday ilmihii si wanaagsan.

4. Dadkii tuulada waxa ay si degdeg ah u ordeen si ay u kaalmeeyaan Cabdi.

Qor sheeko khiyaali ah

Qor sheeko gaaban ee ku saabsan qof sheegay been iyo dhibaatooyinka ay dhalisay.

dhibaato *svårighet, problem | difficulty, problem*
dhaliyaa *försakar, utlöser*

Farbarasho

Si taxaddar leh u qor hannaanka farbarashada.

farbarasho -da *välskrivning, träning att skriva | learning to write, calligraphy*

taxaddar -ka *noggrannhet, varsamhet | attention, care*
hannaan -ka *form, figur | shape*

wiil

wiyil

wiyil -ka *rhinoceros | noshörning*

Af-Soomaali, Fasalka 4aad, Muqdisho 2001: 62-65

Cabdi Beenaale

Inta aanad akhrin ka hor:

1. U fiirso cinwaanka sheekadan. Maxaa aad u malaynaysaa in ay ku saabsan tahay?

2. Maxaa aad u malaynaysaa in casharka laga baranayo sheekadani uu noqon doono?

beenaale -ha *lögnare, lögnhals | liar*

aanad < *aan+aad inte+du | not+you*

cashar -ka *lektion | lesson*

Cabdi waxa uu ahaa wiil reer-miyi ah. Waxa uu raaci jirey adhi. Maalin isaga oo adhigii la jooga meel guriga agtiisa ah ayaa uu damcay in uu been u sheego dadka tuulada joogey.

Dabeeto ayaa uu yidhi, "Hayaay! Hayaay! Waa waraabe!" Muddo yar ka dib ayaa waxa ku soo yaacay dad ulo iyo warmo sita. Markii ay u yimaadeen ayuu ku qosley oo uu ku yidhi, "Been baan sheegayey ee waraabe ma jiro." Dadkii iyaga oo aad u cadhaysan ayaa ay guryahoodii ku noqdeen.

dabeeto sedan, dà ▪ then

yaacaa springer, flyer (mānga) ▪ runs, flees (in large numbers)

Maalintii dambe Cabdi oo adhigii la jooga ayaa waxa u yimid waraabe run ah. Waxa uu cunay adhigii qaar ka mid ah. Cabdi sidii maalintii hore ayaa uu u qayliyey "Hayaay! Hayaay! Waa waraabe!"

Dadkii tuulada degganaa ayaa maqlay qayladiisii. Laakiin qofna uma soo bixin oo waxa la yidhi, "Waa beentiisii hore ee naga daaya." Halkaasna adhi badan ayaa waraabihii ku laayey.

Dulucda casharka: Beentaada hore runtaada dambe ayaa ay u daran tahay.

Ka jawaab weydiimahan

1. Maxaa uu Cabdi u sheegay beenta?
2. Markii waraabihii yimid maxaa Cabdi loo kaalmayn waayey?
3. Sheekadani maxaa ay inoo faa'iidaynaysaa?
4. Weligaa sida Cabdi ma samaysay? Maxaa aad samaysay?

Rasuulka (NNKH) waxa uu yidhi, "Beentu waxa ay ka mid tahay calaamadaha qofka Munaafaqa ah lagu yaqaan."

Falkaabyo

U fiirso weedhahan. Immisa falkaab ayaa aad ka heli kartaa?

u fiirsadaa tittar noga ▪ looks closely

1. Libaaxii waxa uu cod weyn ugu qayliyey waraabihii.
2. Habartii waxa ay si toos ah ula hadashay gabadhii.
3. Hooyadii waxa ay u qaadday ilmihii si wanaagsan.
4. Dadkii tuulada waxa ay si degdeg ah u ordeen si ay u kaalmeeyaan Cabdi.

Qor sheeko

Qor sheeko gaaban oo ku saabsan qof sheegay been iyo dhibaatooyinka ay dhalisay.

Farbarasho

Si taxaddir leh u qor hannaankan farbarashada.

wiil *wiyil*

Af-Soomaali, Fasalka 4aad, Hargeysa 2001: 62-65

Wadahadallada 98 iyo Qoraalka A1

98.0

- Beerahaa waaweyn yaa leh?
- Qaarna waxaa leh Soomaali, qaarna dad ajnabi ah.

98.1

- Muuska xaggee laga beeraa?
- Waxaa laga beeraa beero waaweyn oo xagga koonfureed ah.
- Oo beerahaa waaweyn yaa leh?
- Qaarna Soomaali baa leh, qaarna dad ajnabi ah.
- Oo dadka ajnabiga ahi waa ayo?
- Waa Talyaani.
- Beerahaa wax kale miyaa laga beeraa?
- Maya.

98.2

- Muuska iyo timirta kee jaban immika?
- Waxaa jaban muuska.
- Waayo?
- Cadan baa lagu dagaalmayaa oo doonyaha Basra ka imanaya ayaan Cadan joogsan karayn si ay alaabada ay u baahan yihiin u qaadataan.
- Oo waa maxay alaabada ay u baahan yihiin.
- Waxay u baahan yihiin cunto iyo biyo.

98.3

- Waar, raggaasi waa ayo?
- Qaarna waa Maraykan, qaarna waa Ruush.
- Oo kuwa Maraykanka ahi maxay qabtaan?
- Waa Biiskoorka.
- Kuwa Ruushka ahina?
- Kuwaasi waa darawallo.

Biiskoorka *Peace Corps*

A1

Haddaad Toom aragto waad jeclaan doontaa.

Waa lix iyo labaatan jir.

Wuxuu ka yimid Koloraado.

Af Ingiriisiguu ka dhigaa Muqdisho.

Wuxuu ka dhigaa iskuulka Booliska.

ká dhigaa, dhigtaa *teaches sth in/at*
| undervisar i ngt i/på/vid

1. Toom waa immisa jir?
2. Xagguu ka yimid?
3. Muqdisho muxuu ka qabtaa?

Beginning in Somali (1966: 314–317, 329–330)

11. Tone-marked texts

LISTEN AT <https://canvas.gu.se/courses/26872/modules/items/822141>

11. Translations

Cabdi Beenlow / Beenaale

Lögnhalsen Abdi

Abdi the Liar

Inta aadan akhrin ka hor:

Innan du läser:

Before you read:

Waxa aad akhrinaysaa sheeko khiyaali ah ee Soomaaiyeed.

Du kommer att (få) läsa en somalisk fiktiv berättelse (saga)

You will be reading a Somali fantasy story.

The progressive present tense is often used to refer to an immediate future.

1. Fiiri cinwaanka sheekadan.

Titta på den här berättelsens rubrik

Look at the title of this story.

Maxaa aad u malaynaysaa in ay ku saabsan tahay?

Vad tror du att den handlar om?

What do you think it is about?

2. Maxaad u malaynaysaa in dersiga laga baranayo sheekadan uu noqon doono?

Vad tror du att man kommer att lära sig av den här berättelsen?

(Vilken kommer lärdomen att bli?)

What do you think will be the lesson to be learned from this story?

Cabdi waxa uu ahaa wiil reer-miyi ah.

Abdi var en pojke på landsbygden / en pojke från landet.

Abdi was a country-side boy.

reer-miyi countryside people (including farmers etc.)

as opposed to reer-magaal

reer-guuraa nomadic people

Waxa uu raaci jirey ari.

Han brukade följa med getterna/fåren. / valla getter och får.

He used to herd (lit. accompany) the sheep and goats.

Maalin isaga oo ari la jooga meel guriga agtiisa ah ayaa uu damcay in uu been u sheego dadka tuulada joogey.

En dag då han var med getterna på en plats nära hemmet fick han lust att lura byborna. (... lust att han säger en lögn till folket som bodde i byn)

One day, as he was with the sheep and goats somewhere close to home, he got the urge to tell a lie to the people (living) in the village.

Markaa ayaa uu yiri, "Hayaay! Hayaay! Waa waraabe!"

Då skrek (eg. sa) han, "Hjälp! Hjälp! (Det är) en hyena!"

Then he said "Help! Help! There's a hyena!"

Muddo yar ka dib ayaa waxa ku soo orday dad ulo iyo warmo sita.

Efter en kort stund kom folk ditspringande bärande på käppar och spjut.

After a short while people ran over there carrying sticks and spears.
Markii ay u yimaadeen ayuu ku qosley oo uu ku yiri,

När de kom fram till honom skrattade han åt dem och han sa till dem,

When they got to him he laughed at them and said to them,

"Been weeye ee waraabe ma jiro."

"Det är bluff, och det finns ingen hyena."

"It's a lie, and there is no hyena."

Konjunktionen ee säger att det finns ett logiskt samband, eller en
följdriktighet mellan de två satserna.

Dadkii iyaga oo aad u caraysan ayey guryahoodii ku noqdeen.

Mycket arga återvände folket till sina hem.

Very angry, the people went back home.

Maalintii dambe Cabdi oo arigii la jooga ayaa waxa u yimid waraabe run ah.

Nästa dag kom en riktig hyena till Abdi som var ute med fåren/getterna.

Dagen därpå, då Abdi var med fåren/getterna, kom en riktig hyena till dem.

The next day while Abdi was with the sheep and goats a real hyena did come
to them.

Relative clauses after proper names must be introduced by the conjunction
oo. They are frequently used to tell about circumstances, and these
circumstances often refer to time and may readily be translated as a temporal
subclause.

Waxa uu cunay arigii qaar ka mid ah.

Den åt några av getterna och fåren.

It ate some of the sheep and goats.

Cabdi sidii maalintii hore ayaa uu u qayliyey "Hayaay! Hayaay! Waa waraabe!"

På samma sätt som dagen innan skrek Abdi "Hjälp! Hjälp! En hyena!"

(In the same way) as in the previous day, Abdi shouted "Help! Help! There's a
hyena!"

Dadkii tuulada degganaa ayaa maqlay qayladiisii.

Folket som bodde i byn hörde hans rop.

The people living in the village heard his scream(s).

Laakiin qofna uma soo bixin oo waxa la yiri,

Men ingen begav sig ut till honom och man sa:

But nobody came out to him and it was said/they said,
ma bixin - past subjunctive in negative statement

"Waa beentiisii hore ee naga daaya."

"Det var hans bluff / Han bluffade förut så lämna oss ifred."

"It's his old lie so leave us alone".

Halkaasna ari badan ayaa waraabihii ku laayey.

Och därmed/därför dödade hyenan många getter/får.

And therefore (lit. in that place) the hyena killed many sheep and goats.

Dulucda casharka: Beentaada hore runtaada dambe ayey u daran tahay.

Sensmoral: Om du först ljuger är det till men när du senare talar sanning.

Egentligen: Din tidigare lögn är skadlig för din senare sanning.

The moral of the lesson: your previous lie is damaging for your later truth.

Ka jawaab su'aalahaan

Svara på de här frågorna

Answer these questions.

1. Maxaa uu Cabdi u sheegay beenta?

Varför ljög Abdi?

Why did Abdi tell the lie?

2. Markii dhurwaagu yimid maxaa Cabdi loo kaalmayn waayey?

När hyenan kom, varför brydde man sig inte om att hjälpa Abdi?

When the hyena came why was Abdi not helped? (why didn't they care to help Abdi?)

3. Sheekadani maxaa ay inoo faa'iidaynaysaa?

Vad är den här berättelsen till för nytta för oss?

How is this story of benefit to us? (What benefit does this story offer us?)

4. Weligaa sida Cabdi ma samaysay?

Har du någonsin gjort som Abdi?

Have you ever done as Abdi did?

Maxaa aad samaysay?

Vad gjorde du?

What did you do?

Rasuulka (NNKH) waxa uu yiri,

Profeten (Välsignat vare Hans namn) har sagt,

The prophet said,

"Beentu waxa ay ka mid tahay calaamadaha qofka Munaafaqa ah lagu yaqaan."

"Lögnen är ett (känne)tecken som man känner igen en falsk person på"

mer idiomatiskt: På lögnen känner man igen hycklaren.

"Lying is one of the signs whereby one recognizes a hypocrite."

Falkaabyo

Adverbial

Adverbials

Fiiri weerahan.

Titta på de här meningarna

Look at these sentences.

Immisa falkaab ayaa aad ka heli kartaa?

Hur många adverb kan du hitta i dem (eg. från dem)?

How many adverbs can you find in them (lit. from them)?

1. Libaaxii waxa uu cod weyn ugu qayliyey dhurwaagii.

Lejonet röt högljutt (eg. med hög röst) åt hyenan.

The lion roared (shouted in a loud voice) at the hyena.

2. Duqdii waxa ay si toos ah ula hadashay gabadhii.

Den gamla kvinnan talade uppriktigt/rakt (på sak) med flickan.

The old woman spoke in a direct way with the girl.

3. Hooyadii waxa ay u qaadday ilmihii si wanaagsan.

Mamman bar / tog upp barnet på ett bra sätt (försiktigt, omsorgsfullt).

The mother carried / picked up the baby in a good manner / well / carefully.

4. Dadkii tuulada waxa ay si degdeg ah u ordeen si ay u kaalmeeyaan Cabdi.

Byborna sprang snabbt för att hjälpa Abdi.

The people of the village ran quickly in order to help Abdi.

Qor sheeko khiyaali ah

Skriv en påhittad berättelse

Write a fantasy story.

Qor sheeko gaaban ee ku saabsan qof sheegay been iyo dhibaatooyinka ay dhalsay.

Skriv en kort berättelse (som handlar) om en person som ljög och om svårigheterna som det orsakade.

Write a short story about someone who told a lie and the problems it caused.

Farbarasho

Välskrivning/skrivträning

Learning to write

Si taxaddar leh u qor hannaanka farbarashada.

Skriv formerna i välskrivningen på ett noggrant sätt.

Write with care the form of the writing exercise.

wiil, wiyil

pojke, noshörning

boy, rhinoceros

11. Solutions

Cutubka 12aad

Cigaal Shiidaad iyo colkii

(So3.xx > 4.13)

Inta aadan akhrin ka hor:

Weligaa ma maqashay Cigaal Shiidaad?

Nin sidee ah ayaa uu ahaa?

Sheekadan aad akhrin doontid waa nooc ee?

Beri hore waxa jiri jirey nin la oran jirey Cigaal Shiidaad. Cigaal waxa uu ahaa nin fulay ah oo wax kasta ka baqa. Maalintii dambe ayaa raggii qabiilkiisa ahaa oo dhammi ay dagaal tageen oo qabiillo kale ay la dagaallameen, laakiin Cigaal gurigii ayaa uu ku haray oo in uu dagaal tago waa uu ka baqay.

Maalintaas ka dib, Cigaal waxa uu maqlay in raggii qabiilkiisa ahaa la jebiyey, colkiina ay isaga ku soo socdaan oo ay doonayaan in ay dilaan. Haweentii uu qabey ayuu ka codsaday in ay caws ku duuduubto oo marka uu colku soo gaarana ay u sheegto in uu dhintay.

Haweeneydiisii sidii ayey yeeshay oo inta ay caws ku duuduubtay ayey dhinac fariisatay oo ay ku barooratay, "Cigaal Shiidaad oo col hortii go'ay."

Cabbaar yar ka dib ayaa colkii soo gaaray reerkii maqleenna baroortii haweeneydii Cigaal.

weligaa you...ever | du...någonsin
cigaal -ka headband | turban

shiidaad -da tedious work,
nuisance | tråkigt arbete

col enemy | motståndare, fiende

fulay -ga coward | fegis
ka baqaa is afraid of | är rädd för
qabiil -ka clan, family | släkt, klan

dagaal fighting, war | krig, strid
dagaallamaa fights | strider
haraa remains | stannar kvar

jebiyaa breaks, defeats | bryter,
besegrar

qabaa marries | gifter sig med
ka codsadaa asks sb for sth | ber
ngn om ngt

caws -ka straw mat | stråmatta
ku duuduubaa rolls, wraps up
in | rullar in i

ku baroortaa, -ataa mourns sb,
weeps | sörjer ngn, gåter över ngn

hortii in front of, facing | inför, i
möte med

go'aa dies | dör

cabbaar a while | en stund

baroor -ta mourning | sorg, gråt

Colkii fardihii ayey ka soo degeen oo ay u soo dhawaadeen goobtii ay gabadhu fadhidey, dabadeedna waxa ay weydiyeen waxa ku dhacay. Haweeneydii waxa ay colkii u sheegtay in ninkeedii Cigaal uu dhintay.

Abbaanduulihii colka ayaa gabadhii weydiyey goorta uu ninkeedii dhintay. Intii ay jawaabtii soo waddey ayaa Cigaal cawskii uu ku duuduubnaa ka soo boodey oo yiri isaga oo qaylinaya, "Shaluu go'ay, naa, shaluu go'ay, dheh!"

Abbaanduulihii colka waxa uu Cigaal u arkay in uu yahay nin maad badan. Dabadeedna colkiisii ayaa uu ku amray in ay faraha ka qaadaan Cigaal oo aanay dilin.

Ka jawaaba su'aalahaan

1. Maxaa ay dadku u yaqaaneen Cigaal in uu yahay?
2. Maxaa Cigaal uu u raaci waayey qoladoodii dagaalka tagtey ee uu guriga ugu haray?

ka soo degaa *dismounts (a horse) | sitter av från (häst)*
goob -ta *place | plats*
dhowaadaa *comes closer | kommer närmare*

abbaanduule *commander | befälhavare*
goor -ta *point in time | tidpunkt*

qayliyaa *cries, shouts | skriker, ropar*
shaluu = shaley baa uu

amraa, amartaa *commands, orders | befaller, beordrar*
maad -da *joke, humour, something fun | humor, skämt, ngt roligt*
far -ta *finger, toe | finger, tå*
faraha ka qaadaa *takes one's hands off | släpper, låter vara i fred*

qolo -da *clan, tribe | klan, ätt*

3. Maxaa uu Cigaal ku yiri haweeneydiisii uu qabey?

4. Maxaa ay haweenayda Cigaal ugu barooranaysey markii colku soo gaaray gurigeeda?

5. Haweenayda markii colku waraystay Cigaal maxaa uu u sheegay in ay colka ugu warranto?

waraystaa asks | frågor

6. Maxaa abbaanduulihii colku u aqoonsaday Cigaal in uu yahay?

aqoonsadaa, -ataa notices, understands | märker, förstår

7. Maxaa colkii qabtay Cigaal abbaanduulahoodii uu ku amray?

Qor sheeko

Ma taqaan sheeko kale ee ku saabsan Cigaal Shiidaad? U sheeg saaxiibbadaa.

Qor sheekada aad ugu jeceshahay ee ku saabsan Cigaal Shiidaad.

Farbarasho

Si taxaddar leh u qor hannaanka farbarashada.

Isku macne

Fiiri saddexdan eray:

argaggax, baqdin, cabsi

argagaxsan (adj.) frightened, terrified | rädd, skräckslagen

Waxa ay leeyihiin erayadu macne isku mid ah. Waxa aan ugu yeernaa erayada noocaan ah isku macne.

Guuri erayadan. Ka dib qor erayada isku macnaha ah.

Tusaale:

gabay, oohin, baroor, qaylo
--> oohin iyo baroor

b. farax, daal, noog, culus, dhacsaal.

t. wiil, faras, rag, nin, qof.

j. dukaan, buluug, jirro, xanuun.

x. daboolan, qarsoon, furan, khiyaano.

Af-Soomaali, Fasalka 4aad, Muqdisho 2001: 66-69

Wadahadallada 99-100 iyo Qoraalka A2

99.0

- Oo muuska beerahaa ka baxa xaggee loo diraa?
- Dowladda Talyaaniga ayaa dowladda Soomaalida kula heshiisay inay qiimad wanaagsan ka siisato.
- Kolkaa, dowladda Talyaaniga ayaa muuska badankiisa iibsata.

ká baxaa, baxdaa grows in (some place) | växer på (någon plats)
ú diraa, dirtaa sends to (some place) | skickar till (en plats)
kulá heshiiyaa agrees on sth with sb | kommer överens med ngn om ngt
qiimád -da = qiime -ha
ká siistaa, siisataa gives sth in exchange for sth | lämnar ngt i utbyte mot ngt, som ersättning för ngt

99.1

- Muuska ma beerahaa waaweyn baa laga beeraa?
- Haa.
- Oo xaggee loo diraa muuska beeraha ka baxa.
- Dowladda Talyaaniga ayaa dowladda Soomaalida kula keshiisay inay qiimad wanaagsan ka siisato. Kolkaa dowladda Talyaaniga ayaa muuska badankiisa iibsata.
- Immika muusku miyuu jaban yahay?
- Aad uma jabna, laakiin timirta wuu ka jaban yahay.
- Oo intee la siiyaa rodolka muuska ah?
- Waxaa la siiyaa shilin.
- Rodolka timirta ahna intee la siiyaa?
- Waxaa la siiyaa shilin iyo badh.

99.2

- Dowladda Talyaaniga iyo Dowladda Soomaalida ma waxay ku heshiiyeen in ay muuska kala iibsadaan?

- Haa, oo dowladda Talyaaniga ayaa muuska badankiisa iibsata.
- Soomaalidu ma muus badan bay beertaa?
- Haa.
- Oo xaggay ka beertaa? Ma xagga koonfureed mise xagga woqooyi?
- Waxay ka beertaa xagga koonfureed.

100.0

- Muuska maahee wax kale oo ay Soomaaliya dibedda u dirtaa ma jiraan?
- Haa. Waxyaalaha kale ay Soomaaliya dibedda u dirto hargaha ayaa ka mid ah.

maahee < ma aha ee *besides* |
bortsett från

100.1

- Soomaalidu ma muuskay dibedda u dirtaa?
- Haa.
- Ma muus badan mise in yar?
- Muus badan.
- Oo xaggay u dirtaa?
- Dowladda Talyaanigaa iibsata.
- Muuska maahee wax kale oo ay Soomaaliya dibedda u dirtaa ma jiraan?
- Haa. Waxyaalaha kale ay Soomaaliya dibedda u dirto hargaha ayaa ka mid ah.
- Ma hargaha geelaa mise kuwa adhiga?
- Labadaba.
- Hargaha geela iyo hargaha adhiga kee qaalisan?
- Hargaha geela ayaa qaalisan.
- Waayo?
- Dee way ka waaweyn yihiin.
- Soomaaliya adhiga iyo geelana miyaanay dibedda u dirin?
- Haa, way dirtaa.

A2

Biiskoor-trayniisku waxay toosaan
toddobada aroornimo.

Waxay quraacdaan ilaa siddeedda.

Markaana galaaskay tagaan.

Duhurka way qadeeyaan.

Markaasay galaaska ku noqdaan.

Ilaa shanta iyo badhka galabnimo ayay
casheeyaan.

Cashada dabadeeda wax bay axkhristaan.

Markay hawadu diirran tahay waxay
ciyaaraan kubbadda laliska intaanay wax
akhrisan.

Waxay seexdaan kow iyo tobanka.

1. Biiskoor-treyniisku immisaday toosaan?
2. Kolkay qadeeyaan dabadeed maxay
sameeyaan?
3. Goormay wax akhristaan?
4. Immisaday seexdaan?

Biiskoor treyniis -ka *Peace Corps*
Trainees

quraacdaa, quraacataa *eats*
breakfast | äter frukost

ilaa *about | omkring*

galaas -ka *class | klass, lektion*

duhur -ka *noon | tolvslaget*

kú noqdaa, noqotaa *returns to |*
återvänder till

ciyaaraa *plays | spelar, leker*

akhristaa, akhrisataa *reads, studies*
| läser, studerar

hawo -da *weather | väder*

diirran *warm | varm*

kubbadda laliska *volley ball |*
volleyboll

seexdaa, seexataa *goes to bed |*
lägger sig (för att sova)

intaanay = inta aanay *before they |*
innan de

Beginning in Somali (1966: 318–323, 330–332)

Grammar comments

Den här veckan hade jag svårt med följande meningar:

"Shaluu go'ay, naa shaluu go'ay dheh!"

Dabadeedna colkiisii ayaa uu ku amray in ay faraha ka qaadaan Cigaal oo aanay dilin

Maxaa colkii qabtay Cigaal abbaanduulahoodii uu ku amray?

Shaluu go'ay= han dog igår.

shaluu = shaley baa uu

Maxaa colkii qabtay Cigaal abbaanduulahoodii uu ku amray? = Vad beordrade fiendens befälhavare att de skulle göra med Igaal?

Tror jag i alla fall är rätt översatt, rätta mig om jag har fel...

Helt rätt innehållsmässigt, men ännu mera ordagrant:

Maxaa <> colkii qabtay Cigaal <> abbaanduulahoodii <> uu <> ku amray?

what+FOC <> the enemies that seized Cigal <> their commander <> he <> to, gave order

Vilken order fick fienderna som gripit Cigaal av sin befälhavare?

"Shaluu go'ay, naa shaluu go'ay dheh!" shaluu go'ay = är det igår dog han? men den här vet jag dock inte "naa shaluu go'ay deh"?

Intii ay jawaabtii soo waddey ayaa Cigaal cawskii uu ku duuduubnaa ka soo boodey oo yiri isaga oo qaylinaya, Vad betyder **soo waddey** och **intii**

shaluu = shaley baa uu

Shaluu go'ay = han dog igår.

naa= Är ett ord som en kvinna yttrar eller kallas; ett namn följer ofta efter. t.ex. "Naa Kaaha!", "Naa Ubax". Id naayaa.

Man kan också säga: Han gick bort igår.

Naa säger han för att hon är hans fru.

Naa = naag, naagta.

Han vill att hon säga att Igaal avled igår.

naa är en tilltalspartikel för tilltal till kvinnor, men den är ohövlig och låter inte så trevligt. Spännande, Yasin, att du menar att det är en förkortning av **naag**, det hade jag inte hört tidigare.

deh är imperativ: *säg*

intii *medan*

soo wadday *höll på (med svaret), var på väg (att svara)*

Dabadeedna colkiisii ayaa uu ku amray in ay **faraha ka qaadaan** Cigaal oo aanay dilin.

Beordrar han fiendearmén att de ska se mellan **fingrarna** och inte döda Egal?

Är **faraha ka qaadaan** ett uttryck som betyder överge/lämna (ta till tårna och gå?) eller pekar han med fingrarna?

Om inte ordet finger/ tå hade stått i marginalen hade jag gissat att han beordrat dem att sitta upp på hästarna utan att döda Egal.

Precis, du tänker rätt med uttrycket tycker jag. Ordagrant betyder det "ta fingrarna bort från x" Alltså rör inte x eller sluta röra x. Om jag får lov att spekulera så har "faraha ka qaad" många användning.

- Om någon trakasserar någon annan kan man säga "faraha ka qaad"

- Om ett barn gör något som de inte får lov att göra kan man också använda t.ex. "faraha ka qaad kombiyuutarka" " faraha ka qaad walaashaada yar" osv.

Om en elev har svårt med att lösa eller svara på en uppgift men inte vill ge upp kan man säga "faraha ka qaad su'aashan"

Tack så mycket! Nu förstår jag, sådana här uttryck behöver man någon som förklarar. Man kan säga "Bort med tassarna!" på svenska men det är inte riktigt samma sak.

Bort med fingrarna! kan man nog även säga på svenska i en del situationer när en person vill göra något som inte är tillåtet, i synnerhet om personen vill ta en sak, t.ex. godis.

På engelska kan det kanske bli "get your hands off x"

Maxaa Cigaal uu u raaci waayey qoladoodii dagaalka tagtey ee uu guriga ugu haray?

Det är ett litet svårt **ee** här, det borde kanske betyda **så** men jag försöker översätta det med **utan**. Går det bra?

Varför följde inte Egal med sin klan när det gick ut i strid utan stannade kvar hemma? utan så stannade han kvar hemma?

Absolut, om den föregående satsen har ett negativt innehåll så används **ee** som svenskans *(inte...) utan*

Beri hore waxa **jiri jirey** nin **la oran jirey** Cigaal Shiidaad.

A bit confusing with "jirey" appearing twice in the sentence. "**Jiri jirey**" = there used to be, "**la oran jirey**" = one/they used to say, or in the passive form = he/it used to be said (?). Once upon a time there used to be a man who they said was (was said to be?) Egal Shidad. Is that correct?

Or: ... who people used to call Cigaal Shiidaad.

12. Tone-marked texts

LISTEN AT <https://canvas.gu.se/courses/26872/modules/items/822142>

12. Translations

Soomaali 4, Casharka 12

13.1 Cigaal Shiidaad iyo colkii

Igal Shidad och fienden

Egal Shidad and the enemy.

The Somali noun col is a collective noun, denoting a group of enemies. The Swedish noun fienden is often used in the same way.

Inta aadan akhrin ka hor

Innan du läser

Before you read

Weligaa ma maqashay Cigaal Shiidaad?

Har du någon gång hört talas om Igal Shidad?

Have you ever heard of Egal Shidad?

Nin sidee ah ayaa uu ahaa?

Hurdan man var han?

What kind of man was he?

Sheekadan aad akhrin doontid waa noocee?

Den här berättelsen (som) du ska läsa, vilken typ (av berättelse) är det?

What kind of story is this you are going to read?

Beri hore waxa jiri jirey nin la oran jirey Cigaal Shiidaad.

Det var en gång en man som man brukade kalla "Besvärliga Turbanen"

Once upon a time there used to be a man whom they used to call Igal Shidad.

Idiomatically: Once upon a time there was a man called Egal Shidad.

Cigaal waxa uu ahaa nin fulay ah oo wax kasta ka baqa.

Igal var en feg man som var rädd för allt.

Egal was a cowardly man, afraid of everything.

Maalintii dambe ayaa raggii qabiilkiisa ahaa oo dhammi ay dagaal tageen

Dagen därpå gick alla män i hans klan ut i strid

The next day all the men from his clan left for a battle

oo qabiillo kale ay la dagaallameen,

och stred med/mot andra släkter/klaner,

and fought/battled against other clans,

laakiin Cigaal gurigii ayaa uu ku haray

men Igal blev kvar hemma

but Egal remained at home

oo in uu dagaal tago waa uu ka baqay.

och han var rädd för att bege sig ut i strid.

and he was afraid to go to battle.

Maalintaas ka dib Cigaal waxa uu maqlay in raggii qabiilkiisa ahaa la jebiyey,

Efter den där dagen (några dagar senare) hörde Igal att man hade besegrat männen

i hans klan

(Some time) after that day, Egal heard that the men of his clan had been

defeated,

colkiina ay isaga ku soo socdaan oo ay doonayaan in ay dilaan.

och att fienden var på väg till honom och att de ville döda honom.

and his enemy was coming for him and wanted to kill him.

Tense agreement in Swedish/English subclauses: If the main clause is in the past tense, also the subclause will be in the past tense. This is not so in Somali, instead if the subclause is simultaneous with the main clause, it will be in the present tense.

Haweentii uu qabey ayuu ka codsaday in ay caws ku duuduubto

Kvinnan han hade gift sig med (var gift med) bad han att hon skull rulla in honom i en

halmmatta

He asked the woman he was married to to wrap him up in a straw mat

oo marka uu colku soo gaarana ay u sheegto in uu dhintay.

och när fiende kom fram, att hon skulle berätta för dem att han dött.

and to say, when the enemy came, that he was dead.

Haweeneydiisii sidii ayey yeeshay

Hans fru gjorde så (på det sättet)

His wife did that / did so

oo inta ay caws ku duuduubtay ayey dhinac fariisatay oo ay ku barooratay,

och så snart hon rullat in honom i en halmmatta satte hon sig bredvid och hon grät

(av sorg) över honom.

and as soon as she had wrapped him in a straw mat, she sat down beside it

and wept over him,

"Cigaal Shiidaad oo col hortii go'ay."

"Igal Shidad gick bort innan fienden (hann hit)."

"Egal Shidad died before the enemy (arrived)."

go'ay lit. broke | gick av

Cabbaar yar ka dib ayaa colkii soo gaaray

En liten stund senare kom fienden fram

A little while later the enemy arrived

reerkii maqleenna baroortii haweeneydii Cigaal.

och klan(medlemmarna) hörde Igals frus klagan.

and the clan(members) heard Egal's wife weeping.

Colkii fardihii ayey ka soo degeen

Fienderna satt av hästarna

The enemy dismounted from their horses
oo ay u soo dhawaadeen goobtii ay gabadhu fadhidey,
och de närmade sig stället där kvinnan satt,
and approached the place where the woman was sitting,
dabadeedna waxa ay weydiiyeen waxa ku dhacay.

och sedan frågade de vad som hade hänt.

and then they asked what had happened.

Haweeneydii waxa ay colkii u sheegtay in ninkeedii Cigaal uu dhintay.

Kvinnan berättade för fienderna att hennes man Igal hade dött.

The woman told the enemy that her husband Egal had died.

If a Somali subclause is in the past tense, this means that the action in the subclause preceded the action in the main clause. If the main clause is also in the past tense, the subclause will normally be translated into English and Swedish by the past perfect (pluskvamperfekt).

Abbaanduulihii colka ayaa gabadhii weydiiyey goorta uu ninkeedii dhintay.

Fiendens befälhavare frågade kvinnan när hennes man hade dött.

The enemy commander asked the woman when her husband had died.

Intii ay jawaabtii soo waddey ayaa Cigaal cawskii uu ku duuduubnaa ka soo boodey

Medan hon sökte efter svaret hoppade Egal ut från halmmattan han var inrullad i

While she about to answer Egal jumped out from the straw mat
he was

wrapped in

oo yiri isaga oo qaylinaya,

och han skrek och sa,

and said shouting,

"Shaluu go'ay, naa, shaluu go'ay, dheh!"

"Han dog igår, kvinna, säg att han dog igår!"

"He died yesterday, hey, say he died yesterday!"

Abbaanduulihii colka waxa uu Cigaal u arkay in uu yahay nin maad
badan.

Fiendens befälhavare såg/märkte/tyckte att Igal var en mycket lustig
man.

The enemy commander saw that Egal was a man with a sense of
humour.

Dabadeedna colkiisii ayaa uu ku amray in ay faraha ka qaadaan Cigaal oo
aanay dilin.

Och därefter beordrade han sin fiendestyrka att inte röra (eg. ta sina
fingrar ifrån) Egal

och inte döda honom.

And then he ordered his enemy warriors to take their hands off
Egal and not kill

him.

Ka jawaaba su'aalahan.

Svara på de här frågorna.

Answer these questions.

1. Maxaa ay dadku u yaqaaneen Cigaal in uu yahay?

Hurdan tyckte folket att Igal var? (eg. Vad kände folk till om Igal att han var?)

What did the people know about Egal (who he is)?

2. Maxaa Cigaal uu u raaci waayey qoladoodii dagaalka tagtey ee uu guriga ugu haray?

Varför följde inte Igal med sin klan när den gick ut i strid utan stannade kvar hemma?

Why did Egal not accompany his clansfolk who left for the battle but instead

stayed at home?

3. Maxaa uu Cigaal ku yiri haweeneydiisii uu qabey?

Vad sa Igal till kvinnan han var gift med?

What did Egal say to his wife?

4. Maxaa ay haweenayda Cigaal ugu barooranaysey markii colku soo gaaray gurigeeda?

Varför sörjde Igals fru över honom när fienden kom fram till hennes hus?

Why was Egal's wife crying over him when the enemy came to her house?

5. Haweeneyda markii colku waraystay Cigaal maxaa uu u sheegay in ay colka ugu warranto?

När fienden frågade ut hustrun, vad sa Igal till henne att hon skulle berätta för

fienden?

When the enemy questioned the woman, what did Egal tell her to tell the

enemy?

6. Maxaa abbaanduulihii colku u aqoonsaday Cigaal in uu yahay?

Vad förstod fiendens befälhavare att Egal var?

What did the enemy commander understand Egal to be?

7. Maxaa colkii qabtay Cigaal abbaanduulahoodii uu ku amray?

Vad beordrade befälhavaren fienderna som hade fångat Igal?

What did the commander order the enemy who had seized Egal?

Qor sheeko.

Skriv en berättelse

Write a story.

Ma taqaan sheeko kale ee ku saabsan Cigaal Shiidaad?

Känner du till någon annan berättelse som handlar om Egal Shidad?

Do you know any other story about Egal Shidad?

U sheeg saaxiibbadaa.

Berätta den för dina vänner

Tell it to your friends.

Qor sheekada aad ugu jeceshahay ee ku saabsan Cigaal Shiidaad.

Skriv den berättelse du är (mest) förtjust i som handlar om Egal Shidad.

Write your favourite story about Egal Shidad.

The subclause begins with a subject pronoun: aad du Farbarasho.

Skrivträning (välskrivning)

Learning to write.

Si taxaddar leh u qor hannaanka farbarashada.

Skriv (på ett) noggrant (sätt) formerna i skrivövningen .

Write with care the form of the writing exercise.

Isku macne.

Synonymer. (eg. samma betydelse)

The same meaning.

Fiiri saddexdan eray:

Titta på de här tre orden:

Look at these three words:

argaggax, baqdin, cabsi

skräck, rädsla, fruktan

terror, fear, dread

Waxa ay leeyihiin erayadu macne isku mid ah.

Orden har samma betydelse.

The words have the same meaning.

Waxa aan ugu yeernaa erayada noocaan ah isku-macne.

Vi kallar den här sortens ord för synonymmer.

We call such words synonyms.

Guuri erayadan.

Skriv av/kopiera de här orden.

Copy these words.

Ka dib qor erayada isku macnaha ah.

Skriv sedan orden som har samma betydelse.

Then write the words which have the same meaning.

Tusaale: gabay, oohin, baroor, qaylo -- > oohin iyo baroor

Exempel: dikt, gråt, sorg, skrik -> gråt och sorg (klagan)

Example: poem, crying, mourning, yelling --> crying and mourning

b. farax, daal, noog, culus, dhacsaal.

glädje, trötthet, tung, utmattning

happiness, fatigue, weariness, heavy, exhaustion.

t. wiil, faras, rag, nin, qof.

pojke, häst, män, man, person

boy, horse, men, man, person.

j. dukaan, buluug, jirro, xanuun.

affär, blå, sjukdom, smärta/sjukdom

shop, blue, illness, disease/pain.

x. daboolan, qarsoon, furan, khiyaano.

täckt, dold, öppen, bedrägeri

covered, hidden, open, deception.

12. Solutions
